

REVISTA MUZEELOR ȘI MONUMENTELOR

8 • 1981

muzee

Muzee

8•1981

Revista muzeelor și monumentelor

apar 12 numere pe an :

10 — MUZEE (nr. 1-10)

2 — MONUMENTE ISTORICE
ȘI DE ARTĂ (nr.1-2)

Redactor-șef : dr. LUCIAN ROȘU

COLEGIU DE REDACȚIE

dr. Lucian ROȘU, redactor șef, Gavrilă SARAFOLEAN, redactor șef adjunct, Mircea DEAC, Ion GRIGORESCU, Elisabeta RUȘINARU

REDACTORI :

Ion GRIGORESCU, Maria IGNAT, Anghel PAVEL, Elisabeta RUȘINARU, Decebal ȚOCA, Paul Cornel CHITIC

Prezentarea grafică și tehnică :
Corneliu MOLDOVEANU

Corectura asigurată de serviciul de corectură al I.S.I.A.P. (Întreprinderea de stat pentru imprimare și administrarea publicațiilor)

COPERTA (COUVERTURE) I : Tezaurul tracic de la Rădeni, județul Neamț (secolele VIII—VII î.e.n.)

Le trésor thrace de Rădeni, Departement de Neamț (VIIIe—VIIe siècles a.n.è.)

COPERTA (COUVERTURE) IV : Hora de la Frumușica, cultural Cucuteni (prima jumătate a mileniului IV î.e.n.)

La ronde de Frumușica, culture de Cucuteni (la première heoitie du IVe millénaire a.n.è.)

Redacția : Calea Victoriei nr. 174, cod 71101, sector, 1, București, telefon 504568
Administrația : Întreprinderea de stat pentru imprimare și administrarea publicațiilor, Piața Scînteii nr. 1, cod 71554, sect. 1, București, telefon 17 60 10, interior 1277

Abonamentele se fac la administrație — prin poștă sau virament, I.S.I.A.P. (Întreprinderea de stat pentru imprimare și administrarea publicațiilor), cont 64 51 301 52 B.N.R.S.R.S. Filiala sector 1, București și la oficiile poștale sau difuzorii de presă. Costul unui abonament (10 numere „Muzee” și 2 numere „Monumente istorice și de artă”), lei 210 anual
Pour l'étranger : ILEXIM — Departamentul export-import presă P.O. Box 136—137, telex 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3

Taxele poștale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. Nr. 137/6597/1980

ÎNTEPRINDEREA POLIGRAFICĂ
„INFORMAȚIA” BUCUREȘTI c. 1475

Conducerea de către partid și îndrumarea permanentă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului — izvorul forței combative și revoluționare a presei noastre

„Sînt convins că toți lucrătorii din presă și televiziune vor înțelege răspunderea înaltă pe care o au față de popor, față de partid, față de cauza socialismului și nu vor precupeți nimic pentru a-și face datoria, așa cum trebuie s-o facă fiecare revoluționar, fiecare patriot al României socialiste”.

(Din „Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la „Adunarea festivă consacrată celei de-a 50-a aniversări a „Științei” și sărbătorii Zilei presei”)

15 august 1981. Zi de referință pentru perspectivele vieții și muncii lucrătorilor din presa și radio-televiziunea României socialiste. A înmănușiat această zi, în magistrala Cuvîntare a secretarului general al partidului nostru, alte multe zile — date istorice inserise în mult milenara și zbuciumata istorie a poporului nostru.

Cu speranțe și împliniri născute, din jertfe și lupte, confirmate ca un posibil adevăr într-un simbolie — pentru întreaga națiune română — 8 mai 1921.

S-a semnat atunci, în acel început de deceniu trei al secolului nostru, după ani lungi de împilări — o zi răsurnet — biruință: făurirea Partidului Comunist Român, pe încercătura de secole a poporului nostru totdeauna gata să-și apere și glia și neamul vetrei strămoșești de două milenii și mai bine statornicită în acest spațiu al Terrei — carpato-danubiano-pontic.

Istoricul hrîsov atunci pecetluit s-a pus hotărî de cheazăsie a viitorului poporului român, pentru că făurirea Partidului Comunist Român — partid care de atunci și pînă astăzi a parcurs — așa cum și-a intitulat tovarășul Nicolae Ceaușescu expunerea la Adunarea festivă din Capitală, consacrată aniversării a 60 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român — „60 de ani de slujire devotată a poporului, de luptă pentru dreptate socială și libertate națională, pentru construirea socialismului și ridicarea bunăstării maselor, pentru independența patriei, colaborare internațională și pace”.

Și tot acest august mai semnifică început de ev nou — deschis de revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă — cu etapele sale parcursese în timpul a 37 de ani, etape de împliniri dar și de dorinți nerealizate pe deplin, urmate firese pe spirala dezvoltării dialectice cu noi victorii, acumulări cantitative și salturi calitative — 37 de ani deci, care jalonează, fiecare an în parte, o bornă nouă a istoriei patriei!

Inserise cu litere de aur în Cartea de Istorie a României socialiste în anul ce au purces celui de al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român cuvîntele — îndemnuri izvorite dintr-o magistrală gîndire creatoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, au purtat acest străvechi popor român pe culmile îndrăznețe ale eutezanței spre mai bine, ale împlinirilor — nu tocmai ușoare — a noi și noi succese afirmate plenar pe planul vieții și muncii noastre în propria ogradă și pe cel al prestigîului internațional — pe merit dobîndit — prin ceea ce noi românii — stăpîni și apărători ai spațiului carpato-danubiano-pontic — am știut și știm să creăm pentru izbînda creșterii noastre materiale și spirituale dintotdeauna, pentru impunerea acestora în circuitul valorilor cu care Terra se poate mîndri, arborînd falmele tricolor român.

Și iată-ne, arc peste timp, în această zi, de mândrie și responsabilă retrospectivă a muncii celor ce înșirăm rinduri-gînduri - Izvorite din însăși profesiunea noastră de credință prezente la Adunarea festivă consacrată celei de-a 50-a aniversări a „Științei” și sărbătoririi Zilei presei

În așteptarea momentului emoționant de revedere cu secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, în memorie ne au revenit evintele sale de încredere față de noi cei care comuniști fiind slujim cu dăruire cauza poporului nostru. *„Exprim convingerea că lucrătorii din presă și radioteleviziune vor face totul pentru a-și îndeplini în condiții și mai bune înalta misiune pe care o au în societatea noastră, că vor acționa cu toată fermitatea, în spiritul politicii partidului și statului nostru socialist, servind întotdeauna cauza socialismului, a partidului și poporului, a independenței patriei”.*

Jubileul a 50 de ani de la apariția primului număr al ziarului „Știința” a coincis cu Ziua presei și radioteleviziunii române.

Adunarea festivă care ne-a reunit cu acest prilej a fost marcată de înalta prezență în mijlocul nostru a tovarășului Nicolae Ceaușescu, a tovarășei Elena Ceaușescu, a celorlalți tovarăși din conducerea partidului și statului nostru, elocventă expresie a atenției, importanței pe care partidul, conducerea sa o acordă celor care își dăruiesc condeiel - gînd purtător al opiniei poporului nostru — și reflectă prin rinduri tipărite, prin cuvinte și imagini radiotelevizate, pentru noi cei de aici și pentru oamenii de bună credință de pretutindeni, realități și năzuințe ale României socialiste.

Țara noastră pareurge acum o etapă nouă a dezvoltării sale pe drumul edificării socialismului multi-lateral dezvoltat. Avem și izbînzi și greutăți — nu însă de neînvinș.

Acestea toate — izbînzi și greutăți — trebuie cunoscute, gîndite și soluționate, în spiritul înaltului nostru democratism, de întregul popor. Tocmai de aceea partidul ne acordă nouă, purtătorilor de cuvînt ai poporului, apărătorii intranșigenți ai principiilor materialismului științific, dialectic și istoric — adaptat la condițiile specifice de evoluție a societății românești contemporane — o statornică încredere, izvorită din, de noi afirmată, ferma convingere că vom milita pentru slujirea neabătută a politicii și științifice, clarvăzătoare a partidului nostru comunist, politică menită să asigure progresul țării, bunăstarea și prosperitatea poporului român.

Magistrala Expunere a tovarășului Nicolae Ceaușescu rămâne pentru noi cei ce lucrăm în frontul muncii educativ-ideologice un indemn de a gîndi și acționa practic, pentru a reflecta politica internă și internațională a partidului nostru.

Iată de ce, ca o profesiune de credință responsabil afirmată, caracterul revoluționar al transformărilor ce se petrec azi în România socialistă, își vor găsi o adecvată și reală prezentare în paginile ce semănăm în revista noastră, laolaltă cu paginile tuturor publicațiilor din țara noastră.

Nu mai astfel — sublinia, în contextul Cuvîntării sale, tovarășul Nicolae Ceaușescu, — vom arăta întregului popor că îi slujim cu devotament cauza spre mai bine. Un mai bine ce înseamnă vrerea de a înfăptui în acest cincinal 1981 - 1985 — obiectivele fundamentale ale dezvoltării economico-sociale ale României, care trecînd la o nouă calitate în toate domeniile de activitate, va marca o nouă etapă a dezvoltării sale. Evoluție ce va asigura trecerea României de la stadiul de țară socialistă în curs de dezvoltare, la un stadiu superior de țară socialistă mediu dezvoltată.

Cînd tovarășul Nicolae Ceaușescu și-a exprimat un limpede gînd-indemn pentru noi lucrătorii din frontul ideologic, precizînd că *„Presă și radioteleviziunea trebuie să promoveze neabătut concepția revoluționară a partidului nostru, să contribuie tot mai activ la unirea și mobilizarea maselor în înfăptuirea politicii interne și externe a partidului, să asigure exprimarea largă a părerilor și propunerilor oamenilor muncii, devenînd adevărate tribune ale democrației socialiste, instrumente eficiente de perfecționare a organizării și conducerii societății”*, secretarul general al partidului nostru ne-a atras, implicit, atenția asupra a ceea ce mai trebuie să realizăm cu consecvență revoluționară, obiectivitate și spirit politic. Dealtfel, în Cuvîntarea sa, tovarășul Nicolae Ceaușescu indică *„Este necesar ca presa și radioteleviziunea să aibă un rol mai activ în stimularea inițiativei creatoare a maselor populare, a luptei pentru o nouă calitate, pentru o tehnică superioară, pornind de la adevărul binecunoscut că socialismul trebuie să-și demonstreze superioritatea asupra capitalismului, tocmai în domeniul științei, al tehnicii, al unei calități noi în domeniul productivității muncii, al eficienței și rentabilității întregii activități economico-sociale”*.

Încederii și prăuirii pe care conducerea partidului și statului nostru ni le acordă, trebuie să-i răspundem printr-o atitudine constructivă, evaluînd critic și autoeritic ceea ce am reușit, gîndindu-ne la noi înserieri pe graficul întrecerii muncii noastre pentru mai mult, mai bine, mai eficient. Aceste gînduri animă redacția noastră în vederea orientării tematice și a prezentării grafice a conținutului de idei prin care muzeografil își fac cunoscute rezultatele muncii proprii de cercetare și valorificare instructiv-educativă a bogatului nostru patrimoniu cultural-național, făcînd cunoscută experiența bogată și valoroasă a istoriografiei și muzeografiei românești.

DECEBAL ȚOCA

muzeu, colecții, expoziții

Expoziția de bază a Muzeului de istorie din Piatra Neamț

„Am vizitat cu mult interes Muzeul județean de istorie Piatra Neamț, care cuprinde inestimabile dovezi materiale ale existenței multimilenare a poporului nostru pe aceste străvechi meleaguri, ale luptei sale pentru unitate și independență, pentru progres și o viață mai bună.

Reflectînd atît trecutul eroic, cît și mărețele realizări din avii construcției socialismului, muzeul constituie un important mijloc de educație patriotică, de formare a omului nou, în spiritul dragostei față de țară și popor, al hotărîrii de a face totul pentru înflorirea patriei socialiste, pentru victoria socialismului și comunismului în România.

Calde felicitări organizatorilor muzeului!“.

Consemnarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU și a tovarășei ELENA CEAUȘESCU în Cartea de onoare a Muzeului de istorie Piatra Neamț, 26 septembrie 1980.

Valorificarea patrimoniului istoric în expoziția muzicală impune concretizarea, prin exponate, a etapelor dispărute, a celor actuale, precum și a celor care se prefigurează, contribuind astfel la formarea omului nou, cu o înaltă conștiință patriotică, socialistă. Acest imperativ a stat la baza reorganizării tematice a Muzeului de istorie din Piatra Neamț, prilejuită de celebrarea a 2 050 de ani de la întemeierea statului dac centralizat și independent condus de Burebista și a 2 000 de ani de existență neîntreruptă, de la antica așezare Petrodava, pe teritoriul actualului municipiu.

Alături de ideile tematice care vizau o expunere integratoare a patrimoniului muzeal pe principiul cronologiei fenomenelor istorice, reorganizarea expoziției

a impus mai întîi o temeinică analiză a spațiului, a circuitului expozițional și a condițiilor de conservare a exponatelor. În acest scop s-a avut în vedere folosirea integrală a spațiului prin introducerea în expunere și a celor 12 holuri de legătură, ceea ce a permis desfășurarea tematicii pe 44 spații expoziționale, s-a optimizat circuitul și s-a acordat atenție amenajărilor destinate unei largi activități cu publicul. Toate acestea, precum și integrarea multilaterală a patrimoniului cultural au permis realizarea unei ample și moderne expoziții de bază.

Adăpostită într-o clădire monumentală, beneficiind de un larg spațiu expozițional, reamenajată cu mijloace muzeotehnice moderne, înnoitoare, expoziția

Clădirea Muzeului de istorie din Piatra Neamț

prezintă științific istoria poporului nostru cu argumente materiale și documentare din teritoriul județului. Pe întreg parcursul expoziției se reliefează aportul locuitorilor meleagurilor nemțene la permanențele vieții istorice ale poporului nostru în spațiul carpato-danubiano-ponctic, continuitatea și unitatea sa multimilenară, lupta pentru libertate și independență.

La intrarea în muzeu, în holul principal, vizitatorul este întâmpinat de un panou pe care sînt înscrise prețioasele idei ale secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, asupra trecutului istoric și cinstirii lui: „*Avem un trecut cu care ne putem mîndri. În condiții grele, poporul nostru și-a păstrat ființa națională în această parte a lumii, el a fost un factor de progres și civilizație. Și-a adus contribuția la mersul înainte pe calea unei vieți mai bune. Iată de ce noi, comuniștii, cînstînd pe cei care în trecut și-au dat viața pentru fericirea popo-*

rului tragem din lupta lor învățăminte pentru prezentul pe care-l făurim”.

Expoziția începe, în sala I de la parter, cu prezentarea celor mai vechi urme ale manifestărilor viețuirii umane din paleoliticul superior, continuînd cu acea etapă de trecere spre economia cultivatorilor de plante și a crescătorilor de animale — mezoliticul — și strălucitele civilizații ale neoliticului. Sînt expuse piese din silex din așezările paleolitice de pe Valea Bistriței și de pe masivul Ceahlăul, alături de faună fosilă ca resturi de mamut, cervus elaphus, rhinoceros antiquitatis, ursus spelles, dinți și oase de ren. Materialul litic documentează, de asemenea, și cultura mezolitică din așezările de pe masivul Ceahlău și Poiana Cîreșului — Piatra Neamț. Aici pot fi văzute primele vîrfuri de săgeți lucrate din silex și menilită și un interesant material litic cu caracter microlitic. În continuare se prezintă un moment al existenței pe aceste meleaguri a culti-

vatorilor de plante și crescătorilor de animale neolitici, a civilizațiilor Criș liniar-ceramică, Precucuteni și Cucuteni. Alături de unelte, ceramică și diorame, care reconstituie aspecte ale vieții neolitice, pot fi admirate piese de virtuozitate artistică, precum: „Gînditorul” de la Tîrpești, vasul de la Izvoare, „Hora de la Frumușica”, vasele și statuetele Complexului ritual de la Ghelăiești expuse „in situ” etc. Și tot aici se află o reconstituire a războiului de țesut neolitic, a plasei de pescuit, dar și numeroase piese din aramă, care ilustrează o intensă folosire a acesteia în zonă. Imaginile de șantier, hărțile județului și a spațiului carpato-danubiano-pontic cu ariile civilizațiilor neolitice, reconstituirea unui profil stratigrafic al evoluției acestora, grafica, textele și diapozitivele întregesc imaginea unei puternice vieți în această arie, în milenii IV—III î.e.n. Materialele expuse provin dintr-un mare număr de

așezări cercetate în zonă, din care menționăm doar pe cele de la Frumușica, Traian—Dealul Viei și Dealul Fintinilor, Tîrpești, Piatra Șoimului (Calu), Ghelăiești, Răucești, Văleni-Piatra Neamț etc.

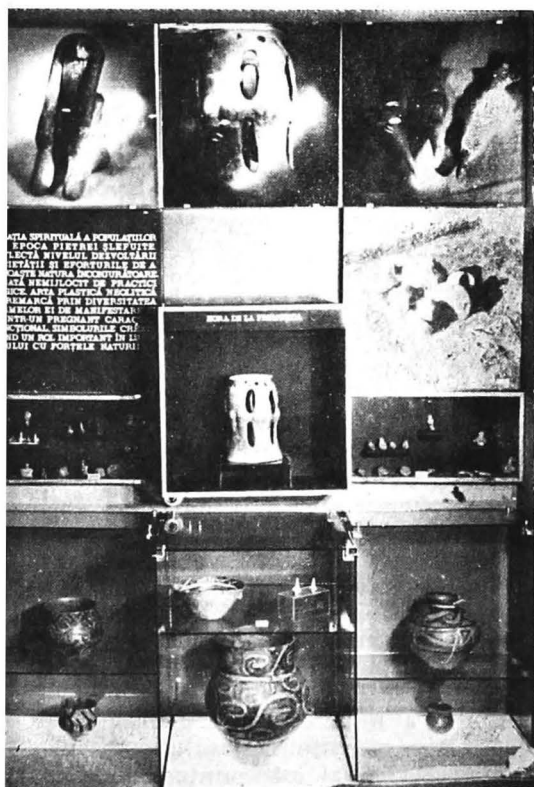
Firul expunerii continuă în sala 2 cu un valoros tezaur cultural, care oglindește continuitatea de viață, formarea și înaltul stadiu de dezvoltare a civilizației tracilor nord-dunăreni. În primele vitrine sînt expuse vase, podoabe aparținînd perioadei de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, îndeosebi ceramicii șnurate și culturii amforelor sferice. Impresionant este aici un mormînt în cutie de piatră cu inventarul său ritual.

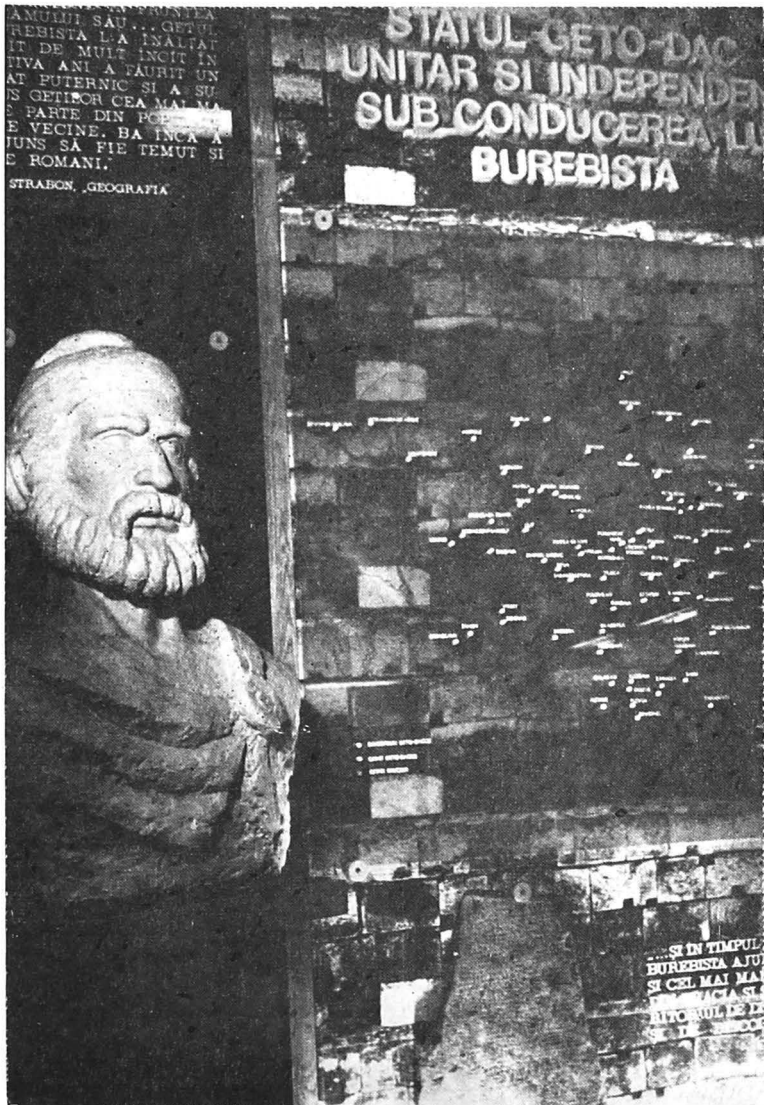
Este prezentată apoi epoca bronzului cu piese deosebite, ce-și revendică apartenența la cultura Costișa, provenite din stațiunea eponimă aflată pe teritoriul județului Neamț, cultura Monteoru și cultura Noua din descoperirile de la Ciritei-Piatra Neamț, Bălușești-Girov, Dragomirești, Serbești, Văleni, Războieni, Costișa, Ruginoasa etc. Hărțile spațiului tracilor nord-dunăreni, textele din opera istoricilor antici și diapozitivele, îndeosebi cele care prezintă tezaurul tragic de vase de aur de la Rădeni-Păstrăveni, precum și piesele din ultimile vitrine, care ilustrează prima epocă a fierului (Hallstattul), oferă vizitatorilor o largă viziune asupra originalității și înaltului nivel al civilizației tracilor.

În strînsă legătură cu istoria străbunului pămînt românesc, circuitul expoziției înfățișează în continuare civilizația geto-dacilor, dîrzenia lor în lupta pentru apărarea independenței, demnitatea cu care s-au făcut prezenți în istoria universală. Ocupînd sălile 3—4, bogatul material provenit din așezările și cetățile dacice cercetate în aria județului de la poalele Ceahlăului, din care amintim aici pe cele de la Lutărie și Dărmănești—Piatra Neamț, Mastačan—Dragomirești, Slobozia—Roznov, Bîta Doamnei, Cozla, Piatra Șoimului (Calu) etc., documentează unitatea vieții materiale și spirituale a geto-dacilor în spațiul străjuit de coroana Carpaților, de apele Danubiului și Pontului Euxin.

Caracterizat prin dezvoltarea metalurgiei fierului, care a impus un avînt

Grupaj de vitrine cu exponate din epoca neolitică

Panoul central de la tema „Statul geto-dac unitar și independent sub conducerea lui Burebista”

material tridimensional, cât și prin harta formațiunilor politice geto-dacice din secolele IV—II î.e.n., diapozitive, imagini de așezări și o grafică expresivă în care sînt rediate piese de tezaur. Acestea se leagă de momentul constituirii primului stat dac centralizat și independent condus de Burebista, prezentat în sala 5. Momentul se evidențiază prin „Decretul lui Acornion”, texte din opera istoricilor antici, care reliefează personalitatea regelui dac, harta primului stat dac unitar și un bogat material tridimensional.

Firul expunerii continuă în sala 6 cu evoluția statului dac condus de Decebal și un moment al dezvoltării puternicului și înfloritorului centru Petrodava. Înfrățind un înalt stadiu economic și social al statului dac din vremea lui Decebal, numeroase piese din fier și bronz, ceramica și armanentul, alături de imaginile cetăților din arcul carpatic și din Moldova, demonstrează unitatea civilizației dacice pe ambele versante ale Carpaților.

Momentul Petrodava, încadrat de aversul și reversul plachetei jubiliare, se

Panou ilustrând luptele purtate de poporul român împotriva dominației străine în secolele XIV—XVI

remarcă prin documente și piese de o excepțională valoare istorică. Pe lângă harta învățatului alexandrin Ptolemeu, care în secolul II e.n. printre davele din Dacia menționează și *Petrodava*, sînt expuse și valorificate muzeal pentru prima dată hărțile portulane ale lui Ioan Schotto, din 1513, Abraham Ortelius, din 1601 și Demingo Estruc, din 1832, care păstrează denumirea antică și localizarea acesteia pe locul actualului municipiu Piatra Neamț. Dintre piesele complexului de cetăți ale anticei Petrodave, menționăm fructiera pictată și vasul de bronz de la

Bitca Doamnei și alte piese din bronz, monede și obiecte de podoabă din aur și argint din cetățile de pe Cozla — Piatra Neamț și Piatra Șoimului (Calu).

În spațiul dintre sălile 6—7, pe un panotaj cu imagini de pe Columnă, este prezentat ultimul episod al statului dac condus de Decebal, încheștarea dintre daci și romani în cele două războaie care au dus la transformarea Daciei în provincie romană. Diapozitivele, hărțile care evocă campaniile militare și armamentul dac, oferă o viziune atotcuprinzătoare a dîrzeniei strămoșilor geto-daci în lupta

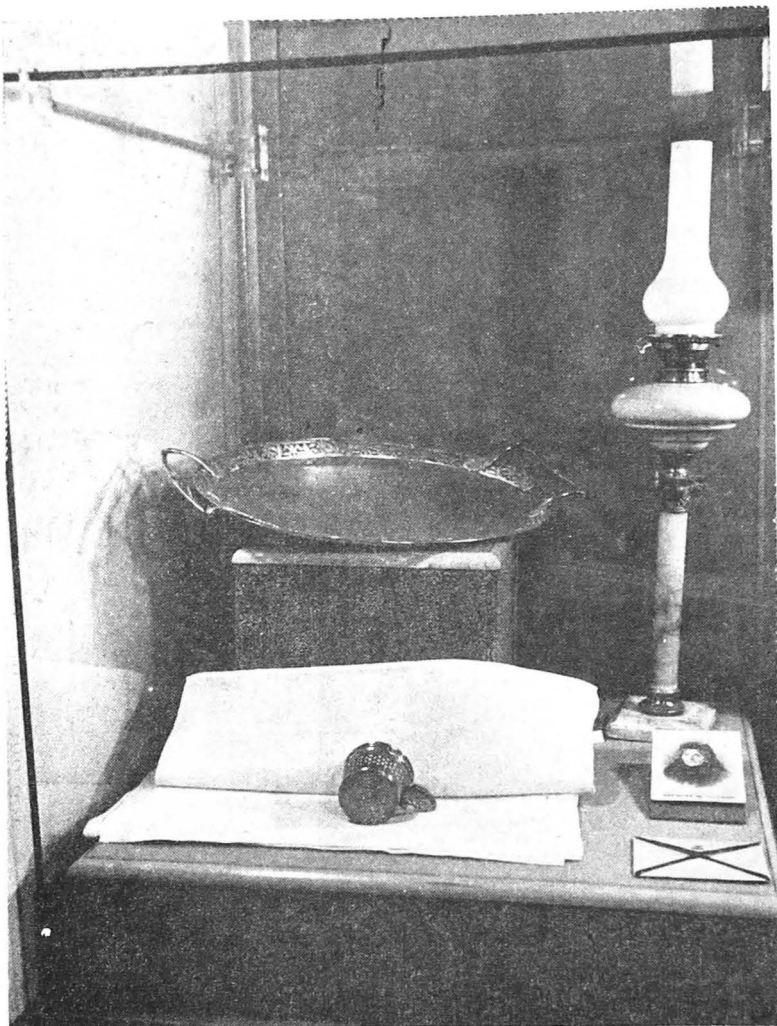

Aspect din expoziție referitor la revoluția de la 1821 și la revoluția de la 1848

pentru apărarea independenței pământului străbun.

Urmînd firul vieții istorice, exponatele din sala 7 reflectă simbioza daco-romană, unitatea acestui proces în spațiul carpato-danubiano-pontic, evoluția și statocnia civilizației românești. Numeroase piese, de o excepțională valoare documentar-istorică, înfățișează înaltul stadiu de dezvoltare economică, socială și politică a carpo-dacilor din secolele II—III e.n., iar mărturiile provenite de la Izvoarele și Văleni — Piatra Neamț, Săbăoani, Doi-

na-Girov, Davideni, Brășăuți, Izvoare-Bahna, Mănioaia-Costișa, Braniște-Vînători și Tîrzia, demonstrează permanența poporului român pe aceste locuri în secolele IV—XI, ca în întreg teritoriul patriei. Și tot aici, numeroase piese, între care pahare romane din sticlă, tezaurul de vase romane din argint, monede romane, între care un aureus și piese ceramice imitate după cele romane tîrzii, precum și fibulele bizantine, documentează legăturile permanente ale civilizației daco-romane, și apoi românești de la nordul

Obiecte ce au aparținut
lui Alexandru Ioan Cuza
și Elena Cuza

Dunării cu lumea romană din sud. Probind o adincă continuitate, dar și dezvoltarea vieții feudale pe multiple planuri, a societății din secolele XII—XIII, alte mărturii aduc date referitoare la crearea celor dintii formațiuni politice statale românești. Aici sînt prezentate, ca un corolar al neîntreruptei continuități autohtone pe aceste locuri, vestigiile feudale de pe locul cetății dacice de la Bîtea Doamnei. Caracteristice pentru complexul feudal de aici sînt piesele din fier, constînd din arme, piese de harnașament, unelte agricole și diferite unelte meșteșugărești, prezentate în vitrinele de pe holul care leagă sălile 7 și 8.

În continuare, în sala 8, prin numeroase piese, fresce și documente sînt ilustrate momentele formării statelor feudale românești, legăturile permanente economice, politice și culturale între acestea, aportul locuitorilor vechilor ținuturi Neamț și Roman la dezvoltarea vieții feudale, la lupta împotriva asupraii sociale și opresiunii străine, pentru libertate și unitate. Momente de vibrant patriotizm sînt relevate prin evocarea relațiilor dintre Alexandru cel Bun și Mircea cel Bătrîn, dar îndeosebi a luptelor purtate de poporul român pentru independență, cu bărbăția, demnitatea și unitatea care l-au caracterizat permanent, împotriva cotorpirii străine, duse sub conducerea lui

Uniforme militare și obiecte aparținând unor participanți la Războiul de independență din 1877—1878

Ștefan I Mușat, Mircea cel Bătrîn, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș. Și tot aici sînt prezente documentele care atestă orașele feudale Piatra Neamț, Roman și Tîrgu Neamț, numeroase unelte agricole și meșteșugărești, elemente ale dezvoltării artei și civilizației românești în secolele XIV—XV. Expresie a luptei seculare pentru unitate, libertate socială și națională, se evidențiază rolul maselor largi populare, care au constituit sprijinul și au format oștirile acelor voievozi care s-au confundat cu interesele poporului.

Un moment deosebit, Moldova în vremea lui Ștefan cel Mare, este evocat în sala 9. Grupajele de documente, harta Moldovei cu sistemul de cetăți pentru apărare, schițele luptelor de la Vaslui și Războieni, la care se adaugă stampe, diapozitive cu monumente ridicate pe teritoriul județului, mărturii scrise referitoare la domnia lui Ștefan cel Mare, subliniază personalitatea domnitorului în conștiința poporului, dezvoltarea Moldovei pe multiple planuri — economic, social și politic. Numeroasele unelte agricole, piese ale artei meșteșugărești, piese de harnașament reliefează aportul maselor largi țărănești la succesele politice și

militare ale domnitorului. Aici este expusă macheta Cetății Neamț, sub zidurile căreia s-a zdrobit trufia și faima cuceritorului Constantinopolului, și macheta monumentului ridicat pe osemintele celor căzuți în lupta din vara anului 1476 la Valea Albă, în fapt primul mausoleu al românilor căzuți în lupta pentru independență și suveranitatea țării.

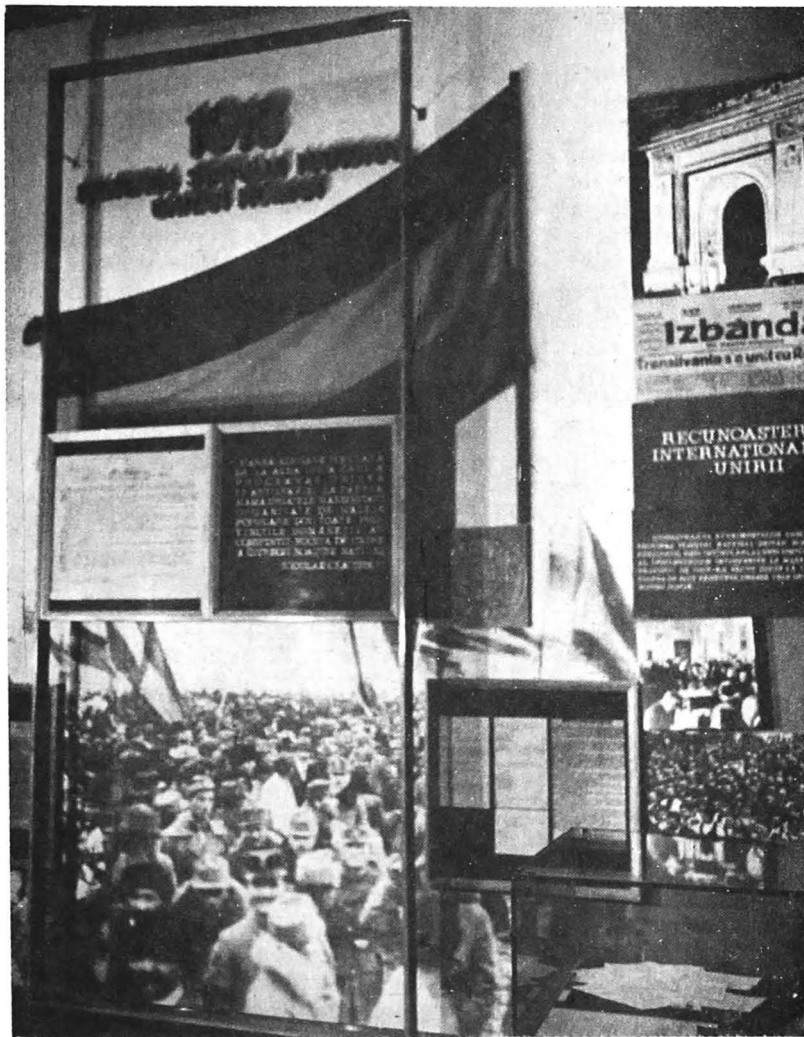
Continuarea luptei pentru independență în secolul al XVI-lea, cît și marile ridicări ale maselor țărănești împotriva exploatarea și opresiunii, dar și dezvoltarea economică și socială a ținuturilor Neamț și Roman sînt pregnant ilustrate în circuitul sălii 10. Aici, alături de portretele domnitorilor — Petru Rareș, Alexandru Lăpușeanu și Ioan Vodă cel Viteaz —, documente, piese tridimensionale din fier, între care unelte meșteșugărești și agricole, piese de harnașament și armament, obiecte de podoabă și ceramică, sînt expuse pietre de hotar și o friză de marmură de la casa lui Alexandru Lăpușeanu de la Bistrița. Un grupaj de documente, harta, portretul lui Gheorghe Doja, însoțite de armament de epocă, ilustrează războiul țărănesc din 1514.

Panouri ce prezintă participarea locuitorilor din fostele județe Neamț și Roman la apărarea patriei în primul război mondial

Exponatele din vitrinele și de pe panourile din holurile care leagă sălile 9—10—11 fac dovada că, în tot cursul orînduirii feudale, județul Neamț a cunoscut o intensă viață culturală. Astfel, o copie după tetraevangheliarul dat de Ștefan cel Mare bisericii din Piatra Neamț în anul 1504, costume de epocă originale și bine conservate, un ancadrament de ușă sculptat în piatră, de la Tazlău, un jilț cu o adevărată dantelărie în lemn și celebra ușă de la Tazlău, lucrată de meșterul Cozma în anul 1594, la care se adaugă texte din opera cronicarilor și diapozitive reprezentînd monumente istorice și de artă, ilustrează dezvoltarea

culturii feudale pe aceste meleaguri. Continuînd prezentarea culturii feudale, exponatele relevă importante centre de cultură românească, în cadrul cărora s-a dezvoltat pictura, broderia artistică, arta țesutului și cusutului, și sculpturii în lemn și piatră. Dintre acestea un loc de frunte l-a ocupat Mănăstirea Neamț, cel mai important focar de cultură și artă a Moldovei feudale. Piese, documentele și textele cronicarilor fac dovadă că aceasta a devenit de timpuriu un centru de caligrafi și miniaturisti, unde au văzut lumina celebrele opere de literatură românească veche.

Panou de la tema „Făurirea statului național unitar Român”

Expresia cea mai puternică a năzuințelor de veacuri a tuturor românilor pentru unitate statală este amplu redată, în sala 11, prin prezentarea unirii țărilor române sub conducerea lui Mihai Viteazul, piatra de fundație a luptei tuturor generațiilor ce au urmat, pentru unitate, independență și suveranitate. Momentul înfățișează harta unirii țărilor române, harta ecoului faptelor lui Mihai Viteazul pe plan european, fotocopii după stampe de epocă, deasupra cărora se află medalionul și steagul domnitorului. În vitrinele și casețele adiacente sînt expuse facsimile după publicații ale vremii apă-

rute în Europa și care elogiază opera de unire a țărilor române, lupta acestora sub conducerea lui Mihai Viteazul împotriva cotozirii străine, pentru independență. Alte vitrine prezintă piese tridimensionale, îndeosebi unelte agricole, și meșteșugărești din fier, precum și armament de epocă.

Expunerea continuă cu dezvoltarea țărilor române în secolele XVII și XVIII, îndeosebi în vremea domnitorilor Matei Basarab, Vasile Lupu, Constantin Brîncoveanu și Dimitrie Cantemir. Diferite piese, texte și hărți reliefează politica țărilor române de menținere a înde-

pendenței în contextul ascensiunii Imperiului țarist rus, a Imperiului habsburgic și al slăbirii puterii otomane. De asemenea, sînt redată reformele lui Mavrocordat, caracterul acestora și îndeosebi dezvoltarea învățămîntului și culturii românești. În această viziune sînt expuse opere ale învățatului Dimitrie Cantemir, iar cîteva vitrine grupează lucrări de mare importanță pentru cultura românească, din care menționăm doar: Varlaam, „*Carte românească de învățătură*”, Iași, 1643; Dosoftei, „*Psaltirea slavo-română*”, Iași, 1680; „*Hronicul românilor și a mai multor Neamuri*” de Gh. Sincai; „*Descrierea Moldovei*” și „*Istoria Imperiului otoman*” de Dimitrie Cantemir etc., și matrițe folosite în tipografia de la Neamț.

În încheiere, sala 11 prezintă dezvoltarea economică a țărilor române în secolul al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea, profundele transformări care duc la destrămarea relațiilor feudale și la apariția și dezvoltarea relațiilor de producție capitaliste. Se evidențiază dezvoltarea ținuturilor Neamț și Roman în acest context, iar piesele, grafica și hărțile sînt însoțite de machete, care reconstituie o piuă cu stează și o casă țărănească de pe valea Bistriței. De asemenea, expresie a luptei maselor țărănești împotriva exploatării și dominației străine, este prezentat, ca un moment deosebit, valul ridicărilor țărănești care culminează în Transilvania cu răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan.

Circuitul expoziției înfățișează, apoi, participarea locuitorilor de pe aceste meleaguri la transformările structurale din secolul al XIX-lea, la marile evenimente care au marcat începuturile istoriei moderne a României. Astfel, în sala 12 sînt prezentate evenimentele anului 1821, revoluția de la 1848, marele act al Unirii Principatelor din 1859 și dezvoltarea economiei capitaliste. Prezentînd momentul revoluției din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu se reliefează și faptul că anul revoluționar 1821 a consimțat și pe meleagurile ținutului Neamț luptele de la Secu și Bistrița. Un frumos grupaj de documente, fotocopii după stampe de epocă și texte redau dezvoltarea economică din prima jumătate a

secolului al XIX-lea. Aici se evidențiază începuturile industriei capitaliste pe meleagurile nemțene cu prima fabrică de hîrtie construită de Gh. Asachi la Văleni — Piatra Neamț în anul 1841 și care purta simbolica denumire *Petrodava*. Și tot pe aceste meleaguri, în anul 1853, la Blebea, în apropierea orașului Tg. Neamț, Mihail Kogălniceanu a pus bazele unei fabrici pentru producția de postav, care folosea inițial forța rîurilor, iar mai apoi forța mecanică a unei mașini cu vapori de 24 CP. A fost prima fabrică de lînă integrată din țară cu un proces tehnologic înaintat, azi moderna fabrică din Buhuși.

Continuînd pe o treaptă superioară ideile revoluției din 1821, constituind un moment crucial în trecerea României de la feudalism la capitalism, revoluția de la 1848, care a exprimat hotărîrea întregului popor de a făuri unitatea națională, este amplu redată. Grupaje de publicații, ca: „Pruncul român”, „Poporul suveran”, „Curier de ambe sexe”, „Foaie pentru minte, inimă și literatură” etc., reflectă pregătirea revoluției. Sînt apoi expuse Proclamația de la Islaz, programul revoluționarilor din Moldova, programul de la Brașov — „Principiile noastre pentru reformarea patriei”, precum și documente privind mișcările țărănești din Moldova în anul 1848. Și tot aici, pe lângă drapelele revoluției, arme de epocă și obiecte, un grupaj al portretelor conducătorilor revoluției, între care M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, I. Ionescu de la Brad, legați prin activitatea lor de meleagurile județului Neamț. Expunerea continuă cu mărturia privitoare la pregătirea marelui act al Unirii Principatelor. Facsimile după documente cu adeziunea maselor populare la unire, „Hotărîrile divanului ad-hoc din Moldova”, imagini și stampe de epocă introduc pe vizitator în atmosfera luptei pentru realizarea statului național român. Momentul Unirii Principatelor se detașează prin portretul domnitorului Al. I. Cuza și stema principatelor unite, însoțite de un excepțional material documentar și de obiecte care au aparținut domnitorului și doamnei Elena Cuza. Alături de obiecte originale cu mono-

Aspect de la tema „România în perioada interbelică 1923—1940”

grama domnitorului și a doamnei Elena Cuza care și-a trăit ultimii zece ani din viață la Piatra Neamț, sînt expuse decorații și medalii, dar și documente originale care atestă participarea și entuziasmul locuitorilor de pe aceste meleaguri la evenimentul din 24 ianuarie 1859. De asemenea, imagini fotografice, documente originale, facsimile și texte evidențiază reformele politice, economice și sociale care au contribuit la dezvoltarea României moderne, precum și personalitatea domnitorului Al. I. Cuza în conștiința poporului român.

Prin exponate autentice: costume, arme, decorații și brevete, livrete militare și documente, sînt marcate, în sala 13, momente de înalt patriotism al participării locuitorilor fostelor județe Neamț și Roman, alături de întregul nostru

popor, la obținerea independenței de stat a României. Fotografii, scrisori, drapele și obiecte, hărți ale campaniilor militare relevă epopeea luptelor din 1877 în care s-au distins regimamentele 15 dorobanți Piatra Neamț și 14 dorobanți Roman, precum și aspecte din spitalele militare de la Piatra Neamț și Roman, contribuția de preț a maselor populare înscrisă în cronică războiului pentru independență. Exponatele relevă starea de spirit a oamenilor din această parte a țării, totala lor dăruire pentru cauza independenței naționale. Este emoționantă scrisoarea Anei Bostan din Piatra Neamț trimisă într-un pachet pe front: „Vă trimit pachet fiind pătrunsă de durerea suferinșilor noștri, frați soldați români, care, pentru independența și gloria scumpei noastre țări... vă dați viața”.

Aspect de la momentul tematic „23 August 1944”

Un bogat material documentar, imagini fotografice și obiecte înfățișează, pe lângă avântul economic înregistrat după cucerirea independenței, unul din cele mai importante procese ale evoluției societății românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, dezvoltarea și intrarea în arena vieții politice a proletariatului industrial, forța cea mai înaintată a țării. În acest cadru se reliefează ampla mișcare muncitorească și socialistă, cu centre importante la Piatra Neamț și Roman, înregimentarea proletariatului de aici, a maselor largi populare, în lupta pentru libertăți și drepturi democratice. Rînd pe rînd, grupaje de exponate ilustrează formele luptei și organizării clasei muncitoare, reflectă prezența activă a partidului său politic creat în anul 1893, în marile probleme care frământau societatea românească, îmbinarea revendicărilor specifice muncitorești cu interesele majore ale țării. Panourile următoare evocă ridicarea maselor țărănești pentru drepturi, libertăți și o

viață mai bună. Harta județului reflectă ridicarea a numeroase sate din fostele județe Neamț și Roman, iar documentele, între care unele din procesele intentate țăranilor, redau răscoala țăranilor în 1907, în sate ca Războieni, Costișa, Podoleni, Roznov etc. Telegrama ale Prefecturii județului, prin care se solicita intervenția armatei, arată teama burgheziei și moșierimii în fața puternicii ridicări a maselor țărănești care au căutat să pătrundă în orașul Roman. Alături de acestea, grupaje de documente și ziare socialiste, din care menționăm doar „România Muncitoare” și „Înainte”, ilustrează solidaritatea clasei muncitoare cu masele răsculate.

Sala următoare (15) prezintă pe panouri de mare sinteză și prin exponate, între care obiecte personale și lucrări ale unor mari personalități, dezvoltarea culturii în secolul al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea. Expunerea începe cu lucrări apărute în tiparnița de la Neamț, din care o atenție deosebită merită „Descrierea Moldovei” publicată aici în anul 1825; lucrarea „Pentru păzirea celor cinci simțuri” tipărită în anul 1826, în care apare pentru prima dată o planșă anatomică și o alta reprezentînd o eclipsă de soare în sistemul ptolemeic. Dezvoltarea culturii pe meleagurile ținuturilor Neamț și Roman este marcată și de activitatea lui Gh. Asachi, cel care a făcut și primele descoperiri arheologice în zonă și care a localizat Petrodava la Piatra Neamț, apoi prin activitatea lui Mihail Kogălniceanu, a lui Alecu Russo, Vasile Alecsandri, precum și a unor personalități originare de pe meleagurile Neamțului ca: filozoful Vasile Conta, Ion Ionescu de la Brad, savantul entomolog Aristide Caradja. De asemenea, un moment deosebit prezintă pe marele povestitor Ion Creangă din Humuleștii Neamțului, dar și pe cei care au poposit pe aceste meleaguri: Mihail Eminescu și I. L. Caragiale. În galeria oamenilor de cultură din acest colț de țară este prezentat îndrăgostitul de Munții Neamțului, Calistrat Hogaș, compozitorul Gavril Galinescu, originar din satul Hangu de pe Valea Bistriței și din opera căruia se detașează lucrări sugestive ca aceea inti-

tulată „Sarmisegetuza”, apoi lucrări ale pictorilor Lascăr Vorel și Stahi. Sînt expuse reviste locale precum „Buciumul Pietrei”, revistă științifică-literară și economică, apărută prima dată în anul 1888, fotografii și documente care înfățișează dezvoltarea învățămîntului pe meleagurile de pe Valea Bistriței.

Participarea locuitorilor din fostele județe Neamț și Roman alături de întregul nostru popor la lupta pentru apărarea patriei în primul război mondial și la realizarea statului unitar național român, constituie momente de vibrant patriotism redate cu multă acuratețe prin expozate originale, documente și fotografii, precum și prin texte. Aici se evidențiază, pe lângă piesele de armament, decorații, drapele și obiecte ale unor participanți la luptele de la Mărășești, Mărăști și Oituz, contribuția batalionului de vînători de munte Tg. Neamț în luptele de la Cireșoiaia-Tg. Ocna. Și tot aici, istoricul Arsenalului Armatei de la Roman și schițele de pe front ale pictorului nemțean Aurel Băieșu pun în lumină vitejia ostașilor români pe cîmpurile de luptă, sprijinul acordat de întregul nostru popor efortului pentru apărarea străbunului pămînt românesc, pentru înfăptuirea unirii Transilvaniei cu România la 1 decembrie 1918.

Panouri de mare sinteză istorică redau, prin documente, grupaje de imagini, hărți și texte, intrarea României într-o nouă etapă a dezvoltării sale economice, politice și sociale după desăvîrșirea statului național unitar din 1918. Expozatele relevă dezvoltarea județului Neamț, încadrarea maselor muncitoare de aici în amplul proces de maturizare politică și ideologică. Astfel, se evidențiază activitatea secțiunilor Partidului Socialist din Roman, Piatra Neamț și Tg. Neamț, rolul revistei „Piatra socialistă” în procesul organizatoric și ideologic al clasei muncitoare, lupta acestora pentru desăvîrșirea unificării mișcării revoluționare la scară națională. Congresul de făurire a Partidului Comunist Român din 8 mai 1921, la care muncitorimea de pe aceste meleaguri și-a exprimat prin reprezentanții săi hotărîrea neclintită de a se înrola sub steagul de luptă al comuniștilor

Uniforme militare și obiecte aparținînd unor participanți la luptele pentru zdrobirea fascismului

pentru transformarea revoluționară a societății, pentru apărarea intereselor maselor largi populare, a independenței și integrității țării, se constituie într-un moment de mare semnificație politică prin documentele, facsimilele și fotografiile expuse. În continuare expoziția prezintă momente ale istoriei anilor 1923—1940, lupta muncitorimii de pe meleagurile județelor Neamț și Roman, sub conducerea comuniștilor, pentru apărarea ființei naționale, a patriei și drepturilor democratice în fața primejdiei fasciste. Suita exponatelor reflectă dezvoltarea economică. Sînt expuse obiecte de la fabrica „Danubiana”—Roman, de la întreprinderi și Laboratorul Vorel din Piatra Neamț, precum și obiecte personale ale unor militanți ai muncitorimii ca Ion Lascăr, Ion Căciuleanu, Iancu Iliescu etc. Grupaje de documente, ziare și imagini fotografice redau activitatea organizațiilor Blocului Muncitoresc Țărănesc, acțiunile greviste de pe Valea Bistriței și de la Piatra Neamț, solidaritatea muncitorimii de aici cu

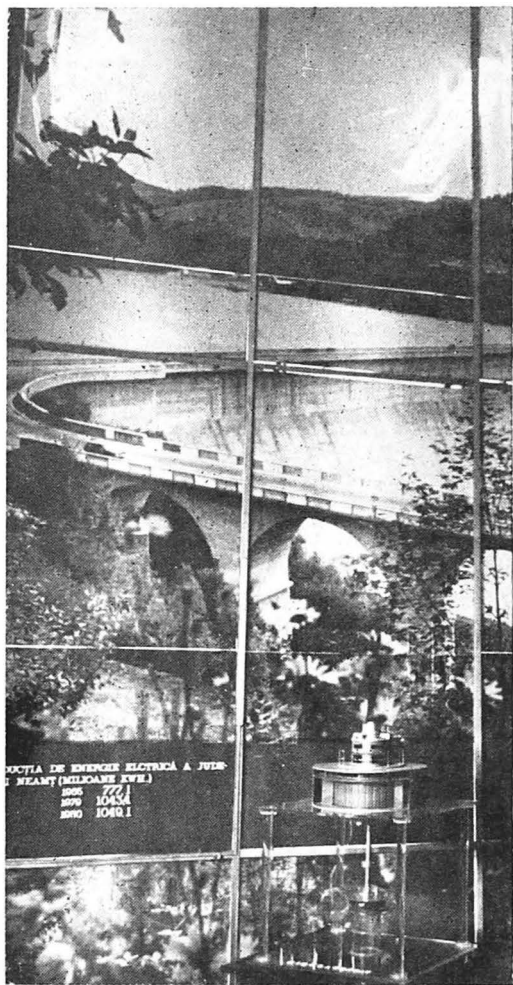
feroviarii și petroliștii în timpul crizei economice. Panouri cu vibrante mărturii fac dovada înregimentării maselor muncitoare de aici, alături de întregul popor, sub conducerea Partidului Comunist Român, împotriva pericolului fascist, prin

mului politic antonescian, a războiului hitlerist, integrarea organică a acesteia în largă mișcare de rezistență din România. Aici, sînt sugestiv prezentate acțiunile muncitorilor de la fabricile „Moldova”, „Bistrița”, „Carpați”, „Eichler”, „Mucava” și „Celuloza” Piatra Neamț, de sabotare a mașinii de război germane, precum și acțiunile muncitorimii de la Arsenalul Armatei — Roman și a maselor țărănești din comunele Roznov, Podoleni, Girov, Gircina etc.

În ansamblul lor exponatele ilustrează ampla activitate a Partidului Comunist Român pentru mobilizarea tuturor forțelor patriotice și democratice în lupta pentru transformări revoluționare. Aici se detașează momente ale marilor demonstrații și acțiuni ca cea de la 1 Mai 1939 și cele din toamna anului 1940 în care se reliefează ampla activitate a tinerilor comuniști Nicolae Ceaușescu și Elena Ceaușescu.

În aceeași sală, un grupaj de panouri și vitrine redau dezvoltarea culturii în perioada interbelică. Sînt expuse opere și obiecte ale lui Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, Ion Mironescu, Aurel Băieșu, reviste culturale locale ca: „Picuri și Rouă”, „Năzuinți” și „Petrodava”, precum și obiecte și lucrări ale arheologului Constantin Matasă, întemeietorul muzeului din Piatra Neamț în anul 1934, obiecte ale lui Gh. T. Kirileanu etc. Și tot aici, sînt prezente mașina de calcul și teodolitul inginerului Dimitrie Leonida care a realizat primul proiect al unei hidrocentrale pe râul Bicz.

Circuitul expoziției continuă la etajul clădirii în sala 17. Un spațiu însemnat este afectat activității Partidului Comunist Român pentru realizarea unității clasei muncitoare, de unire a tuturor forțelor politice, a tuturor elementelor patriotice în vederea pregătirii și desfășurării revoluției din August 1944. Imaginile ilustrează activitatea comuniștilor, a tînărului revoluționar Nicolae Ceaușescu, contribuția maselor muncitoare la dejucarea planurilor hitleriste de a construi o linie de apărare în zona Carpaților. Prin luptele grupurilor de partizani din jurul comunelor Brusturi, Hangu, Borca, Călugăreni, Buhalnița etc.,

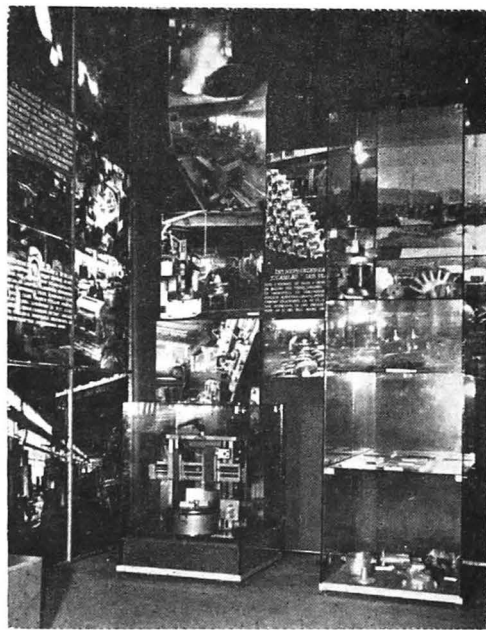
Panou ilustrind dezvoltarea energetică a județului Neamț în perioada 1965—1980

crearea Comitetului local antifascist în anul 1934, prin demonstrațiile de stradă de la Piatra Neamț și Roman împotriva tîlhărescului act al Dictatului de la Viena, pentru „luarea celor mai urgente măsuri, pentru redobîndirea teritoriului furat”. Alte panouri redau lupta muncitorimii, țărănimii și intelectualității, sub conducerea comuniștilor, împotriva regi-

masele populare din județul Neamț și-au adus o contribuție de seamă la eforturile întregului popor în bătălia pentru eliberarea țării.

Momentul intitulat sugestiv 23 August 1944 este amplu prezentat, prin harta revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, prin armament al formațiunilor patriotice de luptă, drapelul, ordine, medalii și brevete.

Următoarele panouri și vitrine cu un bogat volum de exponate, în care se remarcă uniforme militare române, armament, ordine, decorații, medalii și brevete, ilustrează participarea locuitorilor de pe aceste meleaguri, alături de întregul popor, în luptele pentru zdrobirea definitivă a fascismului. Edificatoare în acest sens este vitrina cu uniforma și obiecte

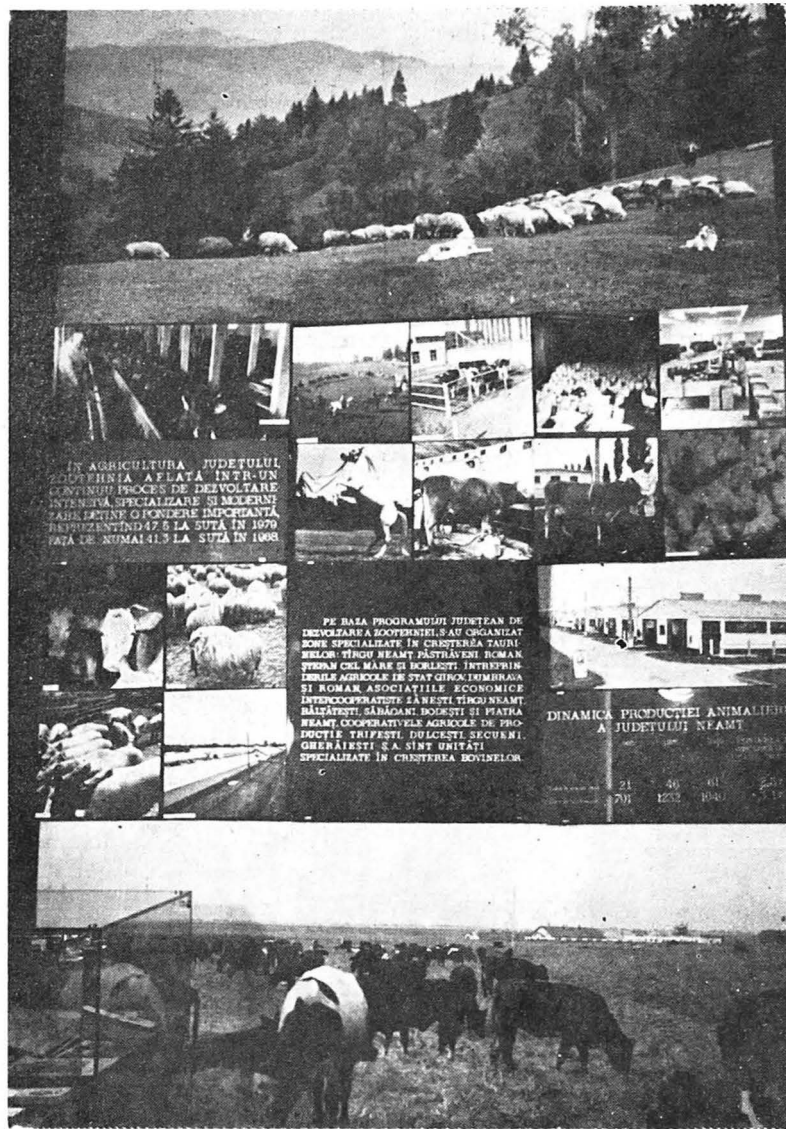
Aspect privind dezvoltarea industrială a județului Neamț în anii socialismului

personale ale generalului Nicolae Dăscălescu, comandantul Armatei a IV-a române, care s-a distins în luptele purtate pe teritoriul Ungariei și Cehoslovaciei.

Amplul proces revoluționar deschis de revoluția de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, de înfăp-

tuire a năzuințelor poporului român de a fi liber și stăpîn pe propriul său destin, se evidențiază în circuitul expozițional al sălilor 18—21. Panouri de mare evocare istorică prezintă participarea oamenilor muncii din această parte a țării la lupta pentru cucerirea puterii politice, pentru instaurarea unui regim de democrație populară. Aici sînt redată prin imagini și documente, acțiunile forțelor revoluționare și democratice, în frunte cu Comitetul județean de partid, pentru democratizarea aparatului vieții politice, instaurarea guvernului revoluționar democrat de la 6 martie 1945, înfăptuirea reformei agrare. De asemenea, un moment deosebit îl constituie Conferința Națională a Partidului Comunist Român din octombrie 1945. Documentele și imaginile înfățișează răspunsul oamenilor muncii la chemarea Conferinței Naționale, hotărîrea de a trece la reconstrucția economiei. Organizați în peste 50 „brigăzi de șoc” oamenii muncii de pe aceste locuri au trecut la repunerea în funcțiune a fabricilor, a utilajului agricol, împletind organizarea procesului de producție cu lupta pentru transformări revoluționar-democratice, pentru cucerirea deplină a puterii politice. Grupaje de imagini și documente oglindesc însuflețirea cu care locuitorii acestor meleaguri și-au exprimat adeziunea cu prilejul proclamării Republicii, la 30 decembrie 1947, la cucerirea deplină a puterii politice de către clasa muncitoare și aliații săi. O vitrină centrală expune presa vremii care ilustrează largă participare a maselor populare la acest mare act istoric, precum și prima constituție a Republicii Populare Române cu adnotările făcute de către Mihail Sadoveanu. Și tot în sala 19 se reliefează realizarea unității politice a clasei muncitoare prin făurirea partidului unic, precum și primii pași fermi în construcția socialistă prin naționalizarea mijloacelor de producție și formarea sectorului socialist în industrie. Tot aici, sînt oglindite acțiunile de făurire a unității politice, ideologice și organizatorice ale tinerețului.

Circuitul expoziției prezintă apoi uriașa epopee a muncii și avîntului creator al poporului nostru sub conducerea parti-

Grupaj foto-documentar re-
dând dezvoltarea zooteh-
niei în județul Neamț în
anii socialismului

dului. De-a lungul anilor 1948—1965, prezentați în expunerea sălii 20, ani ai construcției socialiste, se desprinde caracteristica dominantă a acestor meleguri, ca în întreaga țară, a unei puternice industrializări, expresie a politicii științifice a partidului, a grijii sale permanente pentru dezvoltarea armonioasă a tuturor zonelor patriei. Aici, sînt ilustrate construcțiile unor mari unități energetice, chimice, metalurgice, constructoare de mașini, pentru materiale de construcții, de prelucrare și industrializare a lemnului. Rod al poli-

ticii de industrializare sînt prezentate obiective importante, precum Hidrocentrala de la Bicaz, Combinatul de lianți și azbociment Bicaz, Întreprinderea de țevi Roman, Combinatul de fire și fibre sintetice Săvinești, Combinatul de îngrășăminte chimice Roznov etc.

Drumul făuririi economiei socialiste unitare este marcat în expunere și prin prezentarea dezvoltării agriculturii, a încheierii procesului de transformare socialistă a agriculturii. Prin imagini fotografice, documente și piese tridimensionale

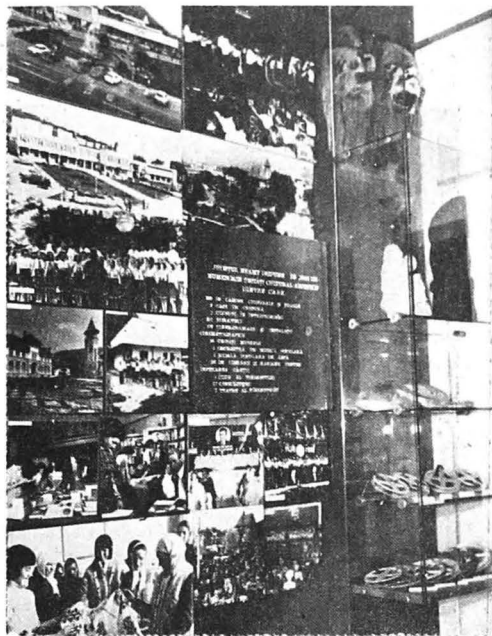
este redată istoria agriculturii din județul Neamț, racordarea acesteia la marile împliniri ale prezentului.

Mutațiile semnificative produse în nivelul tuturor domeniilor vieții economice, sociale și politice a țării, suflul nou deschis de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român care a marcat începutul celei mai fertile epoci din istoria României sînt amplu ilustrate pe panourile din sala 22. Cu acuratețe și grupaje emoționante, expoziția oglindește lucrările Congresului al IX-lea al partidului, alegerea celui mai iubit fiu al națiunii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în funcția de secretar general al partidului, proclamarea Republicii Socialiste România și alegerea președintelui republicii în persoana celui mai de seamă patriot și om de stat, cel care și-a consacrat întreaga viață partidului și poporului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Panourile următoare prezintă sugestiv Congresul al X-lea al partidului, din august 1969, și Congresul al XI-lea din noiembrie 1974, contribuția inestimabilă a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, la afirmarea României pe plan mondial în politica de destindere și pace, pentru o viață mai bună.

Prezentarea tuturor distincțiilor obținute pînă în prezent de către organizațiile de partid și consiliile populare, județean, municipale, orașenești și comunale din județul Neamț ilustrează participarea cu însuflețire a oamenilor muncii de pe aceste locuri la marile realizări obținute în amplul proces de prefacere și înnoire a tuturor domeniilor de activitate, proces inițiat și condus cu înaltă clarviziune de Partidul Comunist Român, de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

În continuare, firul expoziției redă, în sălile 23—32, înfăptuirile fără precedent din istoria acestor meleaguri, de cînd la cîrma partidului și a țării se află secretarul general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Panourile și exponatele ilustrează marile înfăptuiri ale industriei metalurgice, prin prezentarea dez-

Imagini ilustrative pentru dezvoltarea culturii și artei socialiste

voltării Combinatului de țevi Roman, Întreprinderii mecanice Roman, și a Întreprinderii mecanice „Ceahlăul” — Piatra Neamț. Sala 24 a fost rezervată industriei energetice, fiind ilustrată realizarea salbei de hidrocentrale dintre Bicăz și Bacău.

Industria chimică, reprezentată îndeosebi prin Combinatul de fire și fibre sintetice Săvinești, (la care numai în anii 1966—1970 s-au realizat noile instalații Relon II și III, Melana II și III), Combinatul chimic Piatra Neamț, Combinatul de lianți și azbociment Bicăz și noua fabrică de ciment de la Tașca, cu imagini fotografice, diapozitive, grafice, machete, mostre de produse etc., ocupă sala 25, demonstrînd existența unei puternice platforme industriale în continuă dezvoltare. În continuare prin fotografii ale fabricilor, machete, eșantioane de produse, drapele permanente de unități fruntașe, este amplu oglindită dezvoltarea industriei ușoare. Aici în sala 26, sînt prezentate industria alimentară, industria textilă, industria lemnului, a hîrtiei, celulozei și transporturilor. Macheta fabricii textile „8 Martie” din Piatra Neamț,

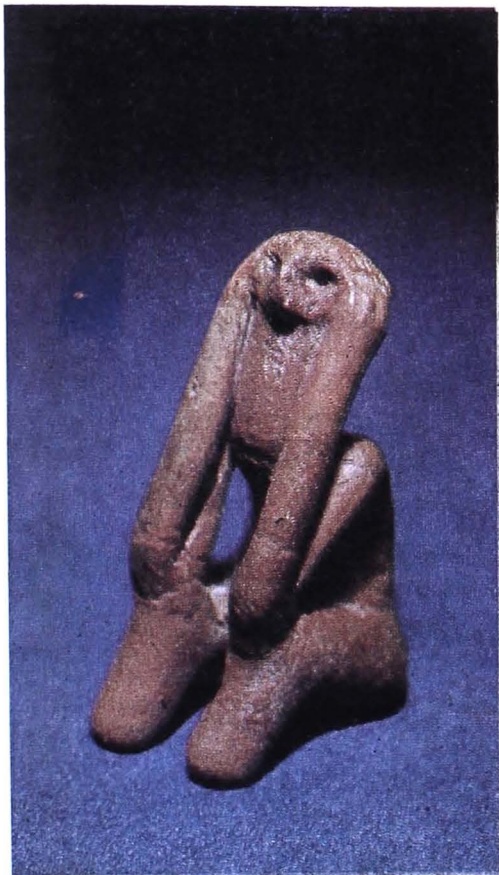
MUZEUL DE ISTORIE DIN PIATRA NEAMȚ

1

2

3

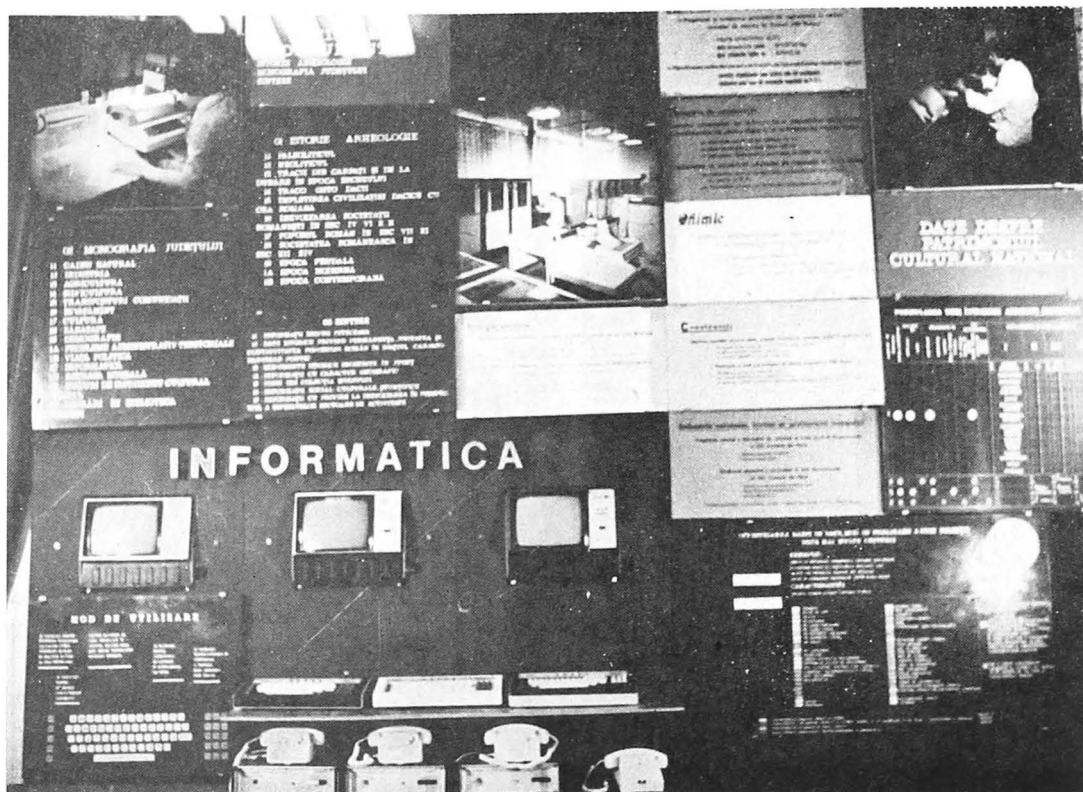

4

5

1. Vase cucuteniene (mileniul III î.e.n.)
2. Tezaur vase de argint (secolele III–IV. e.n.)
3. Gînditorul de la Tîrpești (mileniul IV î.e.n.)
4. Vas de bronz, podoabe de aur și argint de la Bitca Doamnei (secolul I î.e.n. secolul I e.n.)
5. Document din 1392 prin care Roman I Mușat se intitula "Domn pînă la Marea cea Mare".

Panou electronic ce oferă informații și date despre patrimoniul cultural național

mostre de produse și redarea de noi tehnologii aplicate în fabricile de hârtie și celuloză „Reconstrucția” și „Comuna din Paris”, la unitatea de făinuri proteje și la fabrica de zahăr din Roman, la fabricile de prelucrare a lemnului de la Piatra Neamț și de pe Valea Bistriței oglindesc sporirea și modernizarea continuă a zestre industriale a județului.

Agricultura, ramură de bază a economiei și opțiunile decisive ale acesteia pentru zootehnie, pomicultură și viticultură, ocupă sălile 27—28. Prin imagini, documente și exponate, eșantioane ale solurilor din județul Neamț, utilaje agricole care ilustrează o înaltă mecanizare și prin distincții obținute de către unitățile agricole din județ, se reliefează folosirea mai deplină, rațională și eficientă a terenurilor, în agricultură.

Strâns legată de politica de industrializare, de dezvoltare și modernizare a agriculturii, a învățământului, culturii și ocrotirii sănătății, grupaje de imagini,

diapozitive, machete, cărți etc. prezintă dezvoltarea științei, învățământului și pregătirea profesională a forței de muncă. Aici se reliefează activitatea Centrului de cercetare pentru fibre chimice Săvinești, Stațiunea experimentală și de cercetări agrozootehnice Secuieni, Stațiunea de cercetări biologice, geologice și geografice „Stejaru” — Pingărați, activitatea cadrelor didactice de la învățământul preșcolar pînă la cel liceal și de subingineri. Toate ramurile economice ale județului beneficiază de licee de specialitate pentru pregătirea noilor cadre, precum și de condiții optime de perfecționare continuă a personalului muncitor.

O continuă înflorire cunoaște și viața spirituală a oamenilor muncii din această parte a țării, dispunînd de o bună bază materială și un cadru organizatoric adecvat înfăptuirii la un nivel ridicat a obiectivelor politicii partidului în domeniul educației comuniste. Exponatele și imaginile din sala 30 relevă cu pregnanță

admirabilele virtuți morale ale oamenilor acestor locuri, asemenea întregului nostru popor, ctitori vrednici și pricepuți de limbă, de țară și istorie. Numai în ediția a II-a Festivalului național „Cântarea României” au participat peste 3 600 formații și cercuri artistice, iar în sfera creației tehnico-științifice au fost rezolvate peste 1 600 obiective, ceea ce a dus la obținerea unui spor de producție în valoare de peste 250 milioane lei.

De-a lungul anilor construcției socialiste s-au conturat manifestări culturale-artistice cu un tot mai puternic ecou în conștiința oamenilor muncii și care au îmbogățit tradiția spirituală locală, cum sînt: „Festivalul spectacolelor de teatru pentru copii și tineret”, Bienala de artă plastică „Lascăr Vorel”, „Vacanțe muzicale la Piatra Neamț”, „Salonul de carte”, „Sărbătoarea muntelui Ceahlău”, „Sadovcniana” etc. amplu prezentate în expoziție. Și tot aici, alături de trofee obținute de formațiile artistice peste hotare, de filmele turnate pe teritoriul județului Neamț sau inspirate din viața locuitorilor acestor meleaguri, alături de lucrările științifice și literar-artistice consacrate ale fiilor acestor pămînturi, se află opere ale creatorilor populari, elemente ale artei populare tradiționale, expresie a hărniciei talentaților făuritori de frumuseți din satele de pe Valea Bistriței.

Scopul suprem al întregii politici a partidului și statului nostru, rațiunea însăși a tuturor programelor de dezvoltare economică-socială a patriei o constituie satisfacerea nevoilor oamenilor muncii, creșterea neconținută a nivelului lor de trai material și spiritual, înflorirea multilaterală a personalității umane. De aceea, expoziția continuă în sala 31 sub genericul — „*Totul pentru om — o nouă calitate a vieții*”. Prin diapozitive, imagini, machete și texte se evidențiază transformările profunde ce au avut loc în viața localităților județului concretizate în construcția unui mare număr de locuințe, de dotări edilitare, dezvoltarea și modernizarea rețelei comerciale și de prestări de servicii către populație, dezvoltarea asistenței medicale etc. Toate acestea dovedesc elocvent că înfățișarea de astăzi a județului, devenirea oamenilor și locu-

rilor din această parte a țării se datoresc justeței concepției Partidului Comunist Român, potrivit căreia nivelul de trai este indisolubil legat de dezvoltarea economică, de modernizarea continuă a industriei și agriculturii, de o judicioasă corelare între fondul de dezvoltare și fondul de consum.

Ultima sală (32) a fost destinată prezentării evenimentelor de excepțională însemnătate din viața țării, a națiunii noastre — lucrările Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român, ale cărui documente elaborate sub conducerea și cu contribuția nemijlocită a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, purtînd pecetea gândirii și cutezanței sale revoluționare, deschid noi și minunate orizonturi pentru dezvoltarea economico-socială a patriei în cincinalul 1981—1985 și în perspectivă, pe această bază, pentru ridicarea continuă a nivelului de trai material și spiritual al întregului popor.

Panouri cu imagini, diapozitive, casete în care este expusă opera secretarului general, întîlnirile de lucru ale oamenilor muncii din județ cu întîilul fiu al poporului, ctitorul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul României, redau pe larg dezvoltarea democrației socialiste, participarea tuturor cetățenilor patriei la perfecționarea întregii activități economice, sociale și politice.

Pe un spațiu amplu, în condiții grafice moderne, sînt prezentate prevederile actualului cincinal și perspectiva dezvoltării județului Neamț, care se leagă organic de expunerea machetei municipiului Piatra Neamț.

În finalul expunerii este amplu prezentată tema „România pe arena mondială” care ilustrează prestigiul de care se bucură țara noastră pe plan mondial, aprecierea în întreaga lume a politicii și personalității președintelui republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Imaginile înfățișează sugestiv politica internațională a statului nostru, activitatea neobosită a tovarășului Nicolae Ceaușescu pentru realizarea marilor obiective ale lumii contemporane — un sistem trainic de pace, de dezarmare, de lichidare a subdezvoltării, de

largă cooperare pe multiple planuri cu toate statele lumii. În acest cadru se reliefează activitatea președintelui Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la înfățișarea de la Helsinki, la O.N.U., în vizitele de prietenie și colaborare întreprinse în numeroase țări ale lumii, precum și editarea excepționalelor lucrări ale secretarului general al partidului nostru, președintele Republicii Socialiste România, în numeroase țări de pe toate continentele.

Expoziția se remarcă, în totalitate, printr-o riguroasă selecție științifică a materialului expus, îndeosebi prin introducerea în circuitul muzeistic a noi expozate originale și realizarea unei reușite secții de istorie contemporană cu sprijinul nemijlocit al tuturor întreprinderilor, instituțiilor, al tuturor oamenilor muncii din județ, cărora le aducem și pe această cale mulțumiri. Partea de istorie contemporană a expoziției, care ocupă 50 la sută din spațiul muzeului, a constituit pentru colectivul nostru¹ o nouă experiență muzeografică. Folosirea materialelor documentare și tridimensionale din întreprinderi și instituții a dat posibilitatea realizării unei adevărate istorii a dezvoltării acestor meleaguri, fără a cădea în greșeala prezentării unei expoziții strict economice. Reușita acestei experiențe a impus o continuă colaborare cu întreprinderile și instituțiile din județ în vederea îmbogățirii permanente, la zi, a expoziției, ceea ce determină caracterul dinamic și înnoitor al acesteia.

Realizarea noii expoziții a fost posibilă datorită îndrumării competente și sprijinului permanent ce ne-a fost acordat de Comitetul județean al Partidului Comunist Român, de Consiliul popular al județului Neamț și Comitetul de cultură și educație socialistă al județului. De asemenea, ne-am bucurat de sprijinul acordat de celelalte muzee de istorie din țară și îndeosebi de Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România², atât pentru documentarea colectivului nostru, cât și pentru sugestiile și materialele documentare puse la dispoziție. Le aducem mulțumiri și pe această cale pentru eforturile depuse, pentru lealitatea cu care au fost

alături de noi. Prezentarea muzeotehnică o datorăm I. S. „Decorativa”, prin colectivul său de arhitecți și graficieni³, precum și prin personalul său de execuție tehnică.

Noua expoziție reflectă, pe baza principiilor și tezelor afirmate de întreaga politică internă și externă a Partidului Comunist Român, a ideilor de inestimabilă valoare cu privire la rolul și misiunea științei istorice, exprimate în nenumărate rînduri de tovarășul Nicolae Ceaușescu, întreaga dezvoltare social-istorică a patriei, cu argumente materiale din bogatul tezaur al județului Neamț, acordînd o deosebită atenție perioadei de cînd în fruntea partidului se află cel mai iubit fiu al poporului, ctitorul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul României, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Realizarea noii expoziții aduce și adevărate premii în activitatea cu publicul. Pe lângă o sală de manifestări culturale-educative cu dotări moderne, în care au avut și au loc manifestări de prestigiu dintre care menționăm, aici, simpozionul internațional cu tema „Dacii în contextul istoriei europene”, sesiunea „60 de ani de lupte și victorii sub flamura partidului”, simpozionul „Repere în dezvoltarea istorică sud-est europeană” ultimul în colaborare cu Institutul de studii sud-est europene etc., vizitatorii pot obține date și informații din istoria națională și a județului, precum și date asupra unor piese de excepțională valoare din expoziție, pe un ecran, în sistem electronic.

Prof. ȘTEFAN CUCOȘ

NOTE

1. Colectivul care a realizat expoziția: Ștefan Cucos, Ion Vatamanu, Adolf Minuț, Elena Petrișor, Marius Alexeanu, Dina Pop, Vasile Ursu, Minodora Miță, Elena Pantelimon, Emil Nadler, — muzeografi; Aurel Buzilă, Paula Chiribuță, Alexandru Blaj, Ecaterina Băbușanu, Melania Teodosiu — conservatori, restauratori; Violeta Avarvarei — desenator.

2. Mulțumim pentru sprijinul acordat tovarășilor Ion Lupescu, Elisabeta Ioniță, Gheorghe Pîrvulescu de la Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România.

3. Arhitecți: Emilia Vilceanu, Dan Munteanu.

Abrtée dans un bâtiment monumental, bénéficiant d'un large espace (44 salles), aménagée à l'aide de moyens muséotechniques modernes, l'exposition permanente d'histoire du Musée de la ville de Piatra Neamț présente d'une manière scientifique l'histoire du peuple roumain faisant appel à des arguments et à une documentation sur les lieux. L'exposition met en relief la contribution des habitants du département aux éléments permanents de la vie historique de notre peuple dans l'espace Carpatique-Danubien-Pontique, sa continuité et son unité multimillénaire, sa lutte pour la liberté et l'indépendance.

On expose d'abord les traces les plus anciennes de vie humaine datant du Paléolithique supérieur, continuant avec l'étape de transition vers l'économie des cultivateurs de plantes et des éleveurs de bétail — le Mésolithique — et avec les civilisations du Néolithique. Suit l'époque du bronze, représentée par des pièces qui revendiquent leur appartenance aux Cultures de Costița, de Monteoru, de Noua etc.

Dans un rapport étroit avec l'histoire du très ancien territoire roumain, l'exposition présente la civilisation des Géo-Daces, leur hardiesse dans la lutte pour la défense de l'indépendance, la dignité avec laquelle ils se sont imposés dans l'histoire universelle.

Suivant le fil de la vie historique, l'exposition reflète la symbiose daco-romaine, l'unité de ce processus sur le territoire de notre pays, l'évolution et la stabilité de la civilisation roumaine.

Prouvant une profonde unité, mais aussi le développement de la vie féodale, sur de multiples plans, au cours des XIIe-XIIIe siècles, d'autres témoignages apportent des données ayant trait à la création des premières formations politiques roumaines à valeur d'Etats. De nombreuses pièces, fresques et des documents illustrent les moments de la création de ces Etats féodaux roumains, les rapports économiques, politiques et culturels permanents qui ont existé entre eux, la contribution des habitants des anciennes contrées de Neamț et de Roman au développement de la vie féodale, à la lutte menée, le long des siècles, contre l'oppression sociale et celle étrangère, pour la liberté et l'unité.

On présente amplement la révolution de 1821 qui a constitué un moment crucial en Roumanie dans le passage de l'époque féodale au capitalisme;

la révolution de 1848 qui a exprimé la détermination de tout le peuple de réaliser l'unité nationale; l'Union de la Moldavie avec la Wallachie, le 24 janvier 1859; la guerre d'indépendance de 1877-1878.

Un riche matériel documentaire, des images photographiques et des objets suggèrent, outre l'essor économique enregistré après la conquête de l'indépendance, l'un des processus les plus importants de l'évolution de la société roumaine de la seconde moitié du XIXe siècle, le développement et l'entrée dans l'arène de la vie politique du prolétariat industriel, la force la plus avancée du pays. La lutte pour la défense du pays pendant la première guerre mondiale et la réalisation de l'Etat national roumain unitaire (le 1er décembre 1918) sont des moments remarquablement reflétés dans l'exposition. Par la suite, on présente la lutte révolutionnaire de la classe ouvrière, la création du Parti Communiste Roumain à l'occasion du Congrès du 8 mai 1921. Dans leur ensemble, les pièces exposées illustrent l'ample activité du Parti Communiste Roumain pour mobiliser toutes les forces patriotiques et démocratiques dans la lutte pour des transformations révolutionnaires, lutte qui a culminé avec la préparation et le déroulement de l'Insurrection nationale — armée antifasciste et antiimpérialiste du mois d'août 1944.

L'exposition présente ensuite l'épopée du travail et de l'élan créateur de notre peuple pour la création de la nouvelle société. Les mutations significatives qui ont eu lieu dans tous les domaines de la vie économique, sociale et politique du pays, un souffle récemment ouvert par le IXe Congrès du Parti Communiste Roumain qui a marqué le début de l'époque la plus fertile de l'histoire de la Roumanie, sont présentées dans l'exposition, d'une manière ample et convaincante. On met aussi en évidence les succès remportés par l'industrie et l'agriculture du département de Neamț, l'essor de la vie culturelle dans les 16 dernières années.

La dernière salle de l'exposition a été destinée à l'événement d'une importance exceptionnelle dans la vie du pays — le XIIe Congrès du Parti Communiste Roumain.

La réalisation de la nouvelle exposition d'histoire du Musée de Piatra Neamț représente un succès de la muséographie roumaine et ouvre une nouvelle perspective dans la science muséographique.

Scriitorii și tradițiile militante ale clasei muncitoare—mărturii patrimoniale

ELENA TEODORESCU ENE

Cu prilejul aniversării a 60 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român, în Rotonda Muzeului literaturii române, s-a deschis expoziția „Scriitorii și tradițiile militante ale clasei muncitoare — mărturii patrimoniale”.

Expoziția este o reprezentativă ilustrare a luptei clasei muncitoare pentru îmfăptuirea aspirațiilor revoluționare ale maseilor populare, exponentă a năzuințelor vitale ale întregului popor spre dezvoltarea patriei pe calea progresului, spre o viață liberă și demnă, spre făurirea unității naționale, cucerirea și apărarea independenței.

Problematica abordată a fost constituită pe baza unor mărturii elocvente, cum ar fi: manuscrise, scrisori, fotografii, volume, reviste, ziare, aflate în arhiva muzeului, valori documentare istorico-literare, care să ofere publicului posibilitatea cunoașterii directe a realităților social-politice în planul literaturii.

Scriitorii noștri, trăind momente de mare semnificație istorică, au fost prezentați cei mai mulți monografic. Patrimoniul muzeului a oferit vizitatorilor manuscrise originale mai puțin cunoscute ca și fotografiile, adevărate dovezi grăitoare despre sacrificiul scriitorilor, în veșnică luptă cu nedreptățile sociale, cu nepăsarea și disprețul claselor conducătoare, călăuziți de dragostea și convingerea lor politică într-o lume mai bună, mai dreaptă.

Criteriul cronologic al înșiruirii momentelor istorice oferă o informare foarte

exactă a raportării ponderii contribuției militante a fiecărui scriitor în parte: român, maghiar, german.

Vitrine cu expunere monografică recompun spiritul dinamic, vigurozitatea creatorilor noștri pe frontul social-politic al dezvoltării României, de transformare și modelare a conștiinței.

Expoziție concepută complex, într-o viziune integratoare a celor mai reprezentative documente de viață și creație puse în slujba împlinirii unor nobile idealuri naționale, social-politice și culturale, răspunde unor cerințe mereu dezbătute în muzee: actualitate și dinamism. Actualitatea a fost exprimată în găsirea unor inspirate și moderne tehnici de expunere, iar dinamismul a fost asigurat printr-o arhitectură originală a așezării panourilor într-un flux intermitent cât și a vitrinelor într-un flux continuu în ideea demonstrării și explicării unor momente istorice bine determinate. O atenție deosebită s-a acordat presei, în special publicațiilor socialiste. Un rol important l-a avut „**Contemporanul**” nr. 21 (1 mai) 1883 unde semnează: I. Nădejde, Sofia Nădejde, Th. D. Speranța, articole cu caracter social cât și traduceri, cum ar fi: *Starea femeii la deosebite popoare, Familia*. Expoziția se deschide cu un grupaj de reviste sociale, cum ar fi: **Munca socială, politica și literară, Calendarul muncii** (1931) și **Viitorul social** an I, nr. 6 (ian) 1908, alternând cu fotografiile ale scriitorilor: Jean Bart și I. Nădejde, exponenții de bază ai revistei.

Un loc aparte îl ocupă Jean Bart cu manuscrise, fotografiile, a cărei arhivă se află în întregime la muzeul nostru. Totodată, Panait Mușoiu este reprezentat cu volumul *Orientări*, deschis la pagina de gardă unde se profilează principii marxiste în orizontul gândirii românești: 1. Despre mișcarea socialistă; 2. Propaganda în mișcarea socială; 3. Determinismul social; 4. Metodă experimentală în politică.

Alt scriitor prezentat este Emil Isac într-o corespondență cu G. Galaction, V. Demetrius și M. R. Paraschivescu.

Relevantă este scrisoarea din 15 nov. 1920 unde Emil Isac se mărturisește un simpatizant al mișcării muncitorești. „*Ca unul care cunosc situația muncitorului român și care am admirat totdeauna darul lui de a se trezi din atmosfera de robie intelectuală — m-am gândit, cu ce i-aș putea arăta stima mea. Teatrul popular îmi pare realizabil...*”

În aceeași vitrină sînt expuse și volume de opere ale scriitorilor militanți apărute în anii noștri, în edituri de prestigiu, cum ar fi Editura Minerva, seria Restituție, ca un omagiu adus neobositei lor activități de militanți socialiști pe tărîmul artei.

Ziarele de diverse formate sînt expuse pe panouri alternînd cu vitrinele încît vizitatorul poate urmări ritmul afirmării problematicei sociale pe două planuri ale creației: cel al presei și cel al beletristicii. Remarcăm ziarele:

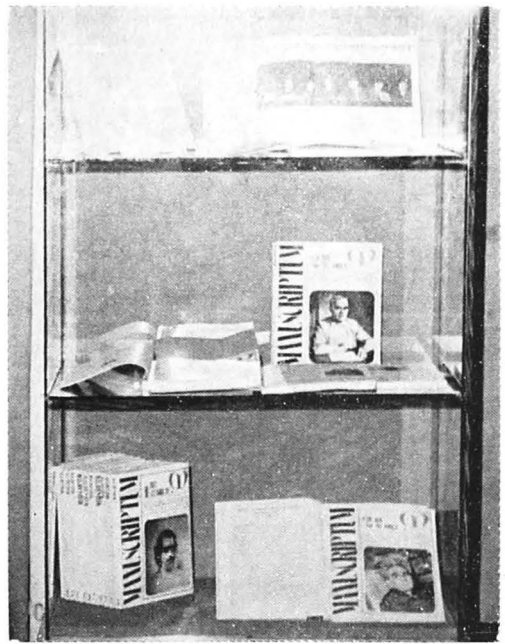
1). **Socialismul** (organul Partidului Socialist și al Uniunii sindicale), cu articole semnate de Gala Galaction; unele se termină cu: „Trăiască socialismul”.

2). **Lumea nouă** (organul central al Partidului Social Democrat din România).

La cele două ziare, din lipsă de spațiu de expunere, nu sînt prezentate și datele apariției, precizare care se impunea, dată fiind tema abordată.

3). **Claponul**, an I, 1922, nr. 10 (24 decembrie), în care se înfierează *fascismul*.

4). Un loc central îl ocupă **Facla** (23 iunie) 1912 a lui N. D. Cocea, care

Vitrină cu revista „Manuscriptum”, omagîind aniversarea Partidului Comunist Român

are pe prima pagină un desen reprezentînd muncitori în grevă, intitulat „Grevă”.

5). **Torța** (12 dec.) 1912, tot cu un desen sugestiv sub care cuvintele: *S-a stins „Facla”, Aprindeți „Torța”,* anunță apariția revistei **Torța**, cu un caracter net socialist. Scriitorii noștri trecînd peste vicisitudinile sociale și politice la care-i obligau magnații statului burghezo-moșieresc, nu-și păraseau convingerile politice, iar conștiința lor cetățenească nu abdică de la lupta zilnică, chiar dacă brutalitățile folosite de autorități împotriva lor le puneau de multe ori viața în primejdie.

6). **Luptătorul** (ziar de dimineață), din 18 octombrie 1920, publică manifestul socialiștilor cu titlul: *S-a hotărît greva generală*, continuînd cu subtitluri în care sînt consemnate revendicările muncitorilor. Manifestul se încheie cu „Trăiască greva generală”, „Trăiască Socialismul”.

Scriitorii maghiari, germani și de alte naționalități, grupați la diverse reviste, se alăturau suflului revoluționar românesc cu articole și luări de atitudine

Grupaj de reviste cu orientare comunistă

împotriva samavolnicilor regimului burghezo-moșieresc.

Ziare de stînga, cum ar fi: **Omul liber**, **Temeswarer Volkblatt**, **Bluze albastre** (revistă de literatură proletară), **Șantier social-literar**, **Facla** (an XV, nr. 1 389 — director I. Vinea) **Korunk** din 1926, februarie, **Cultura proletară**, an II nr. 2 din 1927, martie, **Proletarul literar**, supliment gratuit la ziarul **Proletarul**, 1930, cu editorialul *Arta clasei muncitoare*, în care se precizează: „*Muncitorimea nu poate să-și aibă artiștii decît atunci cînd printr-o organizare de clasă îi poate impune și susține. În acest înțeles, sub dominația burgheziei, o adevărată și largă mișcare artistică proletară nu poate exista*”, sînt ilustrate pe panouri mari, în culori vii.

În revista **Cadran**, an I, nr. 1 (ianuarie) 1934, Iași, întîlnim prestigioase nume literare, cum ar fi: G. M. Zamfirescu, G. Lesnea, Nicolae Țațomir ș.a., care publică poezii, nuvele cu caracter revolu-

ționar, iar revista **Stînga**, publică reportaje despre Valea Jiului, în urma grevei minerilor de la Lupeni din 1929.

Un loc central îl ocupă ziarul **Cuvîntul liber**, cu un desen foarte sugestiv al unei manifestații muncitorești. Apoi, ziarul **Adevărul**, ai cărui fondatori socialiști, Al. V. Beldiman și Constantin Mille sînt prezenți cu articole, ce se subscriu concepțiilor narodniciste ale lui C. Dobrogeanu-Gherea: „*Adevărul și-a făcut o situație specială. Oricare ar putea fi legăturile sau simpatiile lui pentru cutare ori cutare grup politic, el și-a păstrat întreaga independență cînd e vorba să ia apărarea celor mici și obișnuiți sau apărarea unei cauze drepte, de multe ori chiar cu riscul existenței sale*”. C. Mille, director de peste 2 decenii al ziarului **Dimineața**, este reprezentat cu articolele *Viața și luptele; Adevărul și socialiștii*.

În **Cuvîntul liber** sînt dezbătute evenimente politice în articole cum ar fi: *Doftana și 1 Mai. Însemnătatea lui istorică, Procesul Callimachi, Frontul comun al meseriașilor*. Ultimul este semnat de Șt. Voicu.

O poezie semnificativă, semnată de Scarlat Callimachi, *Coșil de proletar*, sugerează problematica majoră a vieții sociale din anii grei trăiți de copiii muncitorilor.

În revista **Azi**, nr. 26/1937, semnează: Z. Stancu, Oscar Lemnar, V. Voiculescu, Anton Holban, M. Celarianu, Geo Bogza.

Titlurile cît și articolele alternează cu desene convingător intitulate *Mulțimile păcii* etc.

Săptămînalul **Cuvîntul liber** din 2 februarie 1935, nr. 13 reappare pe alt panou cu un articol intitulat: *Doi ani de hitlerism* sub care se află caricatura lui Hitler, făcută de Ross, — acuzație directă și presimțire acută la ceea ce va urma.

O corelație plină de eforturi și inițiative creatoare, extrem de sugestivă în paginile ziarelor, o dețin desenele, unele semnate, altele nu. Amintim: desenul *Front popular*, fără semnătură, apoi articole pline de angajament, cum ar fi: *Cazul profesorului Constantinescu-Iași, Pacea e amenințată: apărați-o!*.

Ziarul **Vremea**, an VIII, nr. 397 (21 iulie) 1935, București, cu articolele

Vitrine dedicate scriitorilor N. D. Cocea, Ion Vinea și Panait Istrati

lui Gh. Dinu: *Frcnt, front în jurul păcii!*, *Apărarea culturii, Împotriva dictaturii fascism-hitlerismului*, ai cărui colaboratori însemnați G. Călinescu, Camil Petrescu, Cicerone Theodorescu își confruntă creațiile literare cu realitățile sociale. **Cuvîntul liber** revine frecvent în expoziție cu alte nume de socialiști: Tudor Theodorescu-Braniște, M. R. Parascivescu, Dem. Botez, P. Constantinescu-Iași, C. Ardeleanu, Emil Isac. Alt panou cu **România liberă** din 10 iulie 1944, nr. 7, apărută în ilegalitate, format mic, cu articolul de fond: *Marea ofensivă a aliaților progresează pe toate fronturile*.

Tribuna poporului, director G. Călinescu, an II, nr. 86; în articolul *Ce este democrația?*, semnat de G. Călinescu, se spune „În realitate democrația e o formă a ordinii și nu are decît un singur înțeles, acela etimologic, de domnie a poporului”.

Revista **Orizont** an I, nr. 1 (1 noiembrie 1944), cu un *Manifest* către cititori și colaboratori ce se deschide astfel: „Am rupt lanțurile robiei fasciste. Am zvrilit la canal călușul care ne-a înăbu-

șit...”. Un avangardist notoriu, cum a fost Sașa Pană, semnează, pe prima pagină, poezia *23 August 1944*.

Un loc aparte îl ocupă ziarul **Victoria** an I, nr. 39 (5 decembrie) 1944, avîndu-l director pe N. D. Cocea și redactor șef pe G. Ivașcu. Ziarul strînge toate forțele literare ale vremii cu precădere pe cei tineri, înflăcărați, anunțînd victoria socialismului și comunismului. Ziarul **Torța**, an. I, nr. 1 din 7 ianuarie 1945, avîndu-l director pe M. Sevastos (cu un articol al lui V. Eftimiu: *Menirea scriitorului*), este și el prezent. Ultimul parcu reprezentînd ziare contemporane: **România literară, Luceafărul, Ateneu, Cronica, Vatra, Igaz Szö, Tomis, Korunk, Astra, Utunk, Ramuri, Neue-Literatur, Steaua, Volk und Kultur, Tribuna** cu pagini ilustrative despre aniversarea Partidului Comunist Român, în diferiți ani.

Scriitorii socialiști reprezentați monografic — cum este N. D. Cocea, ale cărui „Jurnale” aflate în arhiva Muzeului literaturii române, corespondență, acsimile după dosarele Siguranței în

care N. D. Cocea era pus sub supraveghere pentru crime de les-majestate și urmărit „pentru a nu pleca, sau furișa, ascunzându-se urmăririi” — sînt prezenți în vitrine, ca adevărați coordonatori ai presei, ca adevărate forțe de evadare din starea de inconștiență și indiferență la care îi obliga societatea. Se pot citi scrierile lui G. Galaction către N. D. Cocea sau ale lui Cocea către Vinea. Pot fi văzute fotografiile ale lui G. Galaction cu V. Demetrius, cu alți socialiști. Arhiva muzeului deține nenumărate mărturii ale scriitorilor socialiști. Selectarea documentelor, riguros impusă de spațiul expoziției, a pus în lumină numai anumite reviste, anumiți scriitori, deși numărul celor ce s-au frămîntat în căutarea unui drum propriu spre demnitate și adevăr, căliți în lupta revoluționară a fost foarte mare și meritau un pios omagiu cu prilejul expoziției, dar ne exprimăm speranța că într-o nouă sală, mai spațioasă, să poată fi desfășurate mai multe mărturii revoluționare despre scriitori.

Revistele: **Facla**, **Chemarea** ale lui N. D. Cocea au făcut epocă în acțiunea împotriva samavolnicilor impuse de rege și regimurile ce se succedau la conducerea țării.

Facla an. I, nr. 27 (11 septembrie) 1910 este deschisă la rubrica „Polemici”, cu articolul: *C. Dobrogeanu-Gherea, studiu critic asupra socialismului în România*.

Facla an II, nr. 52 (31 decembrie) 1911 este ilustrată cu un mare semn al întrebării pe pagina de titlu tipărit cu cerneală roșie, iar în **Chemarea**, cu anunțul „Joi 30 Iunie”, va publica N. D. Cocea, în foileton: „*La umbra...*” și „*Amin-tiri din pușcărie*”.

Sînt intercalate articole ale simpatizanților mișcării socialiste, cum ar fi cele ale lui G. Galaction în ziarul **Luptătorul** an I, nr. 18, din 5 iulie 1920, în care spune: „*Dați banii pentru școală!*”. Volumele de pamflete ale lui N. D. Cocea sînt și ele prezente: *Vițelul de aur* și *Pamflete și articole*, apărute după 23 August, reprezentă chintesența gândirii și atitudinii social-politice a scriitorului. Ele au apărut în ediții de masă, ca și în ediție critică, adunate cu mîgală și pricepere de editori cunoscuți, ca o apreciere elo-

Panou cu ziarele „Cuvîntul liber” și „Vinea” și vitrină monografică închinată lui George Călinescu

gioasă a timpului nostru pentru activitatea neobosită a militantului Cocea.

I. Vinea, un alt scriitor militant a cărui arhivă de documente se află la muzeul nostru și a cărui activitate este ilustrată cu fotografii, acte, legitimații de ziarist din diverși ani, este prezent cu o evocare-manuscris despre N. D. Cocea, din perioada conspirativă, în care era urmărit de Siguranța Statului. Carnetul cu însemnări zilnice din 1916 suscită interesul vizitatorilor. În ziarul **Chemarea** — ziar radical-socialist (28 februarie) 1917, an I, nr. 29, apoi în **Facla** an X, nr. 426 (12 oct.) 1931 cu articolul *Marea operă de salvare*, scriitorul sfidează întocmirile sociale ale acelor vremuri și cheamă la luptă deschisă. În aceeași vitrină ne apare și manuscrisul original al articolului: *O lume fără arme* și volumul V din „Publicistica” apărut, în anul 1978 la Ed. Dacia, apoi dactilograme ale unor articole de fond, semnate de I. Vinea, aflate în arhiva muzeului.

Deosebit de interesantă, vitrina cu P. Istrati. Ni se relevă un manuscris-jurnal, fragmente din *Docurile Brăilei*, cât și scrisori către Romulus Cioflec în care mărturisea că e urmărit de Siguranța Statului. În același timp sînt prezente și articole de ziare cu luări de atitudine: *Lupeni*, apărut în **Lupta**, fotografii cu minerii greviști și articole apărute în revista **Azi**, cum ar fi *Artele și umanitatea de azi — scurtă pledoarie pentru artistul de mine*; volume: *Opere* etc., fotografii originale.

Vitrina Al. Sahia, cu un manuscris original; *Moartea înghițitorului de săbii*, dactilograme ale unor articole despre Al. Sahia: *A plecat un luptător*; volume: *Nuwele și articole*, *Scrieri*, apărute în anii noștri de democrație socialistă; un volum cu dedicație lui P. Constantinescu — Iași; „*Această carte cu adevăruri drept omagiu activității sale de mare luptător*”: Al. Sahia — 24 oct. 1935. Ziarist înflăcărat, în paginile revistei **Bluze albastre**, Al. Sahia semnează articolul *Congresul anti-războinic*.

Grupaje de scriitori maghiari, germani, apar între scriitorii români. Gáll Gábor — 1/2 din vitrina cu Al. Sahia, dactilograme, fotografii color, volum.

Vitrina M. Sadoveanu, cu manuscrise, una din cele 620 variante culese în Munții Vrancea la balada *Miorița*, publicată în volum. „*Cîntecul Mioarei*”; volumul „*Baltagul*” — manuscris; articolul *1 Mai*, rapoarte ale Comitetului de luptă pentru pace din Republica Populară România; suită de articole din perioada 1935 — 1961, fotografii în mijlocul muncitorilor tipografi, volume cu dedicații primite de la M. Ralea, M. Beniuc, M. R. Paraschivescu, obiecte personale (ochelarii, calendarul, călimări cu tocul de scris, cartea de vizită) ș.a.

O vitrină G. Călinescu cu: un manuscris cu *Cronica optimistului* aflate în arhiva Muzeului literaturii române; scrisori originale către C. Baltazar, cât și *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent* — șpalt, volume și articole apărute în ziarul **Tribuna** cu articolele: *13 Decembrie* și *Frontul plugarilor* apărut în 1944, în care salută apariția noului ziar **Frontul plugarilor**; fotografii în

mijlocul studenților și cu alți scriitori; obiecte: stiloul, tocul, coupe-papierul, suportul pentru obiectele de scris.

Manuscrise „Camil Petrescu”: poezia *Țăranului Ion Coțel din Vitănești*, datată 18 martie 1907, ultima strofă se încheie cu: „*Dar tu să dormi în gloria nemuririi Căci fiii tăi curînd vor saluta În țară, aurora dezrobirii!*”

Manuscrisul *Un om între oameni*, aflat în arhiva Muzeului literaturii române, prezent între fotografii cu Al. Rosetti și G. Galaction; cu M. Sadoveanu; articole apărute în revistele: **Banatul, Săptămîna muncii intelectuale și artistice**, manuscrise — documentație pentru „*Bălcescu*” — cât și scenariul literar „*Bălcescu*”.

O vitrină cu scriitorii de limbă germană din țara noastră a căror arhivă și bibliotecă aparțin Muzeului literaturii române, cum ar fi: Alfred Margul Sperber: manuscrise, dedicații, fotografii, volume. O. W. Cisek: manuscrise, fotografii alături de T. Arghezi. Volume cu dedicații de la Perpessicius, volume proprii.

Vitrina „T. Arghezi” cu un manuscris din *Jurnal* datat 1 octombrie 1943 și cu pamfletul *Oamenii lui Caragiale* — din care redăm mai jos un fragment:

„*Îl întîlnești pe Caragiale în discursuri, în declarații, în proiecte, în presă, în literatură, pretutindeni unde se scrie și se grăiește, prezent și la catedră. În absența unui control public și a unei critici care nu poate decît să aplaude și să admire ciracii lui se lasă în voia focului sacru nemaifiînd stîngerîți de nici o teamă și siguri că tot ce spun și fac se bucură de nemurire*”.

Șpalt din „*Pagini de jurnal*”; scrisori către Ion Pas; volumul cu dactilograme ale poeziilor marelui poet, volume, fotografii.

Este prezent și ziarul **Informația zilei** în care a apărut pe prima pagină pamfletul *Baroane*, an III, nr. 624 (1 oct.) 1941. Ziarul **Lumea**, cât și **Gazeta literară** cu una din tabletele semnate de T. Arghezi: *Bine ați venit. O urare pentru al IV-lea festival biennial de teatru I. L. Caragiale*, în care spune, printre altele: „*Omul nou e satul, e orașul, e lumea*”

noastră românească, toată. Odată cu el au venit ideile și împrejurările. O frământare aduce pretulindeni talente, valori morale și artistice într-o ridicare din ce în ce mai sus”.

Scrisoare de la Cocca către Arghezi pentru a-l felicita și sărbători pentru 50 de ani de activitate literară.

În ultima vitrină — revista „Manuscriptum” — în care se publică și se consemnează: *Tradițiile militante ale pre-*

sei literare românești interbelice; Scriitorul — conștiința epocii angajată ferm în procesul de valorificare a moștenirii literare; cu rubrici permanente cum ar fi: Crezul și responsabilitățile istoricului literar cu Dosar al militantismului antifascist; numărul omagial închinat partidului — 1921—1971.

Expoziția realizată de muzeograful Rodica Iovan atestă nu numai cunoașterea profundă a tematicii, ci și o intuiție expozițională a cadrului.

RÉSUMÉ

A l'occasion de l'anniversaire de 60 années depuis la création du Parti Communiste Roumain, dans la Rotonde du Musée de la littérature roumaine, on a inauguré, le 6 mai, l'exposition „Les écrivains et les traditions militantes de la classe ouvrière — témoignages patrimoniaux”.

La problématique abordée a été constituée à partir de témoignages éloquentes tels que les manuscrits, les lettres, les photos, les volumes, les revues, les journaux gardés dans les archives du musée, des valeurs documentaires historiques et littéraires qui offrent au public la possibilité de connaître directement les réalités socio-politiques sur le plan de la littérature.

Des vitrines à exposition monographique reconstituent l'esprit dynamique, la vigueur des nos créateurs sur le front socio-politique du dé-

veloppement de la Roumaine, de transformation et de modelage de la conscience.

L'exposition, conçue d'une manière complexe, dans une vision intégratrice des plus représentatifs documents de vie et de création mis au service de la réalisation de nobles idéaux nationaux, socio-politiques et culturels, répond à des exigences toujours débattues dans les musées: actualité et dynamisme. L'actualité a été exprimée dans l'identification de techniques modernes et inspirées d'exposition, alors que le dynamisme a été assuré par une architecture originale du placement des panneaux dans un flux intermittent et des vitrines dans un flux continu, afin de démontrer et d'expliquer quelques moments historiques bien déterminés. Une attention particulière a été attachée à la presse, notamment aux publications socialistes.

opinii - dezbatere

Rolul muzeelor în păstrarea și valorificarea nealterată a patrimoniului etnofolcloric

În ziua de 30 mai a. e. redacția „Revistei muzeelor și monumentelor” a organizat la Muzeul maramureșean Sighetu Marmăției, în cadrul manifestărilor dedicate Zilei internaționale a muzeelor, o masă rotundă având ca temă „Rolul muzeelor în păstrarea și valorificarea nealterată a patrimoniului etnofolcloric”. Au fost prezenți specialiști din București, Cluj-Napoca, Sibiu, Timișoara, Iași, Baia Mare, Focșani, Ploiești, Golești, Suceava, Craiova, Slobozia, Rm. Vilcea, Oradea, Galați și Sighet.

Trebuie să menționăm că pe lângă specialiștii din domeniul etnografiei, la dezbateri au participat muzeografi și de alte profile — istorie, istoria tehnicii, științele naturii — fapt care a contribuit la o lărgire a temei propuse, la o mai bună cunoaștere a preocupărilor pe linia colaborării interdisciplinare în direcțiile cercetării și valorificării patrimoniului cultural național.

Pornind de la tema supusă dezbaterii, redacția a formulat un număr de patru idei principale menite să contribuie la orientarea discuțiilor :

I. Direcțiile prioritare actuale ale cercetării etnofolclorice în vederea adunării

unui patrimoniu muzeistic reprezentativ, valoros din punct de vedere științific și artistic ;

II. Principalele sarcini ale muzeelor și secțiilor de etnografie în domeniul colaborării cu instituțiile care produc artizanat ; UCECOM, cooperarea meșteșugărească, atelierelor-școală etc. Modalitățile prin care muzeele îi sprijină pe meșterii populari contemporani ;

III. Cele mai importante probleme ce stau în fața muzeografilor, conservatorilor și restauratorilor pentru asigurarea unor condiții optime de păstrare a patrimoniului muzeal ;

IV. Căile de valorificare a patrimoniului etnofolcloric, modul în care muzeele contribuie nemijlocit la cunoașterea de către marea publică a creației populare autentice atât din trecut cât și actuală.

Întrucât discuțiile din cadrul mesei rotunde au durat peste trei ore nu putem reda complet, din motive de spațiu tipografic, toate luările de cuvânt, ci numai o sinteză-selecție a lor. Ceea ce nu apare publicat în selecția de față va servi redacției noastre ca material documentar pentru pregătirea unor articole, lansări de noi dezbateri, solicitarea unor opinii de la specialiști pe diverse teme etc.

Gavrilă Sarafolean („Revista muzeelor și monumentelor”) —

Stimați invitați, permiteți-mi să vă prezint salutul redacției „Revistei muzeelor și monumentelor” și să vă mulțumim

pentru bunăvoința de a participa la această dezbatere. Totodată, adresăm mulțumirile noastre Consiliului Culturii

și Educației Socialiste, Comitetului național român I.C.O.M. și Muzeului maramureșean Sighetu Marmației pentru condițiile oferite de a organiza această masă rotundă. Prin organizarea dezbaterii cu tema „Rolul muzeelor în păstrarea și valorificarea nealterată a patrimoniului etnofolcloric”, redacția urmărește să realizeze un util schimb de experiență între specialiștii din domeniul muzeografiei etnografice iar prin publicarea în paginile revistei a intervențiilor dumneavoastră să ofere un instrument de lucru pentru muzeografi din întreaga țară. Prin tema ce o supunem dezbaterii, această masă rotundă vine să completeze studiile, articolele și opiniile ce au apărut în ultimii ani în revista noastră. Ne face o deosebită plăcere să amintim că în paginile publicației noastre au fost redat principalele preocupări ale specialiștilor din domeniul etnografiei. Astfel, am prezentat pe larg simpozionul organizat la Timișoara în noiembrie 1979 pe tema „Priorități în cercetare și modalități de prezentare a noului în expozițiile de etnografie”, precum și simpozionul ce a avut loc la Sibiu în luna februarie 1980, cu tema „Colecțiile de etnografie — documente ale vechimii, continuității și originalității culturii populare românești”. De asemenea, au fost publicate cronicile ample ale sesiunilor și dezbaterilor științifice orga-

nizate de Muzeul satului și de artă populară din București și care au analizat aspecte privind valorificarea și conservarea artei populare românești. Pentru stimularea preocupărilor privind creația populară actuală, autentică, începând cu nr. 5 al „Revistei muzeelor și monumentelor — muzeu”, din acest an, am inițiat o nouă subrubrică intitulată „Creații populare contemporane”. Din această succintă enumerare rezultă că revista noastră a abordat principalele aspecte ale activității specialiștilor din muzeele etnografice, dar complexitatea creației populare și multiplele sale implicații în istoria poporului român, adevărat document al vechimii și continuității poporului nostru pe aceste meleaguri, ne obligă să stăruim asupra problematicii acestui domeniu de manifestare. În acest sens, considerăm deosebit de utilă o dezbatere interdisciplinară la care să participe specialiști din muzeele de etnografie, de istorie și de tehnică care să analizeze modul de folosire a elementului etnografic ca document istoric. Ne exprimăm speranța că într-un viitor nu prea îndepărtat, cu sprijinul nemijlocit al Direcției de specialitate din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, să reușim să realizăm o asemenea dezbatere colectivă. Vă invităm să vă exprimați gândurile și opiniile legate de tema propusă pentru dezbatere.

Jana Negoită (Muzeul satului și de artă populară—București) _____

Investigația științifică trebuie să fie punctul de plecare în valorificarea oricărui patrimoniu.

Cercetarea arhitecturii populare românești a început în urmă cu mai bine de 50 de ani, dacă ne raportăm la constituirea Muzeului satului și încă de la începutul secolului nostru — dacă avem în vedere cele două monumente — Casa lui Antonie Mogoș din Ceauru-Gorj și Biserica din Turea-Cluj — transferate de către Al. Tzigara-Samurçaș în fostul Muzeu de artă națională și integrate ulterior în patrimoniul Muzeului satului. La ora actuală sarcina noastră principală

este cercetarea în vederea repertorierei monumentelor de arhitectură populară datînd din secolele XVII—XIX, sarcină ce ne-am propus să o realizăm pînă în anul 1988. La această cercetare Muzeul satului și de artă populară colaborează în cadrul „Planului unic de cercetare” cu o serie de instituții muzeale și cu toate oficiile județene pentru patrimoniul cultural național. Am alcătuit instrucțiunile privind principalele puncte ce trebuie urmărite în studierea și prezentarea fiecărui monument și le vom expedia tuturor partenerilor de cercetare. Profit de

prezența atîtor cadre de răspundere și specialiști reuniți aici pentru a adresa rugămîntea de a ni se comunica cu promptitudine rezultatele investigațiilor dumneavoastră pentru a putea duce la bun sfîrșit această sarcină deosebită. Considerăm că nu se poate vorbi de o adevărată valorificare a patrimoniului atîta timp cît nu dispunem de o riguroasă și

completă evidență a sa. Se vorbește de realizarea a numeroase rezervații sub forma „siturilor” dar atîta vreme cît nu avem o evidență a tot ce există pe teren este foarte greu să ne exprimăm asupra oportunității uneia sau altele din inițiativele locale privind conservarea „in situ” a unor monumente, ulițe de sate, centre civice etc.

dr. Cornel Irimie (Muzeul Brukenthal—Sibiu)

Păstrarea nealterată a patrimoniului cultural național este sarcina de bază a muzeelor, rațiunea lor de a exista. Este adevărat că patrimoniul trebuie păstrat nealterat dar nu trebuie să uităm că arta populară și toate creațiile de cultură populară au suferit și suferă transformări, ca un proces legic. De aceea, problema păstrării nealterate trebuie privită în lumina acestei dinamici care se întîmplă cu tot ceea ce este viu și noi considerăm că arta și cultura populară sînt vii atîta vreme cît un popor trăiește. Problema principală este aceea a definirii specificului nostru etnocultural în domeniul artei populare în procesul dialectic al transformărilor. Cred că se impune o discuție cu privire la ceea ce numim stilul specific al creației populare.

Legat de păstrarea nealterată a patrimoniului trebuie să pornim de la cercetare. De aceea consider că trebuie relansate cercetările privind creația populară actuală. Cu ani în urmă, muzeele dădeau mai multă atenție cercetării proceselor înseși ale transformărilor, a „noului” cum se spunea atunci. În prezent putem vorbi de o dialectică, de un continuu dialog între ceea ce a fost și ceea ce există astăzi. „Noul” trebuie să fie măsurat și evaluat în raport cu ceea ce este tradiție, adică vechi. De fapt, nici nu ar trebui să mai folosim cuvîntul „vechi” pentru că el nu exprimă exact permanențele existente în creația populară. *Vechi și nou*: noul devine meru vechi în măsura în care el este însușit, îmbogățind patrimoniul spiritual.

Vorbind de direcțiile de cercetare, o preocupare mai intensă a noastră, se impune pe diferitele probleme în care noi ne-am specializat. Nu ne împiedică nimeni să facem acest lucru chiar în cadrul „Planului unic de cercetare științifică”, Unele probleme se cer cercetate anume, ca într-un fel de laborator în care noi înșine sîntem implicați ca parte. Aici e aspectul cel mai dificil, cel mai sensibil. Teoretic ne recunoaștem, mai mult sau mai puțin, în noua creație. Dar nu putem face abstracție de ceea ce marele public acceptă la un moment dat, nu îl putem stăvili să-și orienteze gustul spre anumite creații. Se întâmplă, uneori, adevărate rupturi. Procesul creației nu a fost niciodată liniar. Toată lumea cunoaște costumul popular alb-negru din Săliște. Nu este așa decît din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Documentar, costumul pe care îl cunoaștem noi astăzi în localitatea Săliște, apare după anul 1840. În toate lucrările de grafică și pictură aflate în colecțiile Muzeului Brukenthal, costumul popular din sudul Transilvaniei apare unitar în ceea ce privește croiul și cu o cromatică vie. Vreau să spun că la jumătatea secolului trecut s-a petrecut ceva pe planul condițiilor materiale și pe cel al gustului care a dus la apariția costumului ce astăzi îi spunem „de Săliște”.

Această masă rotundă naște prin tema ei o serie de reflecții. Am participat cu toții la marea manifestare culturală care este Festivalul muncii și creației „Cîn-

tarea României”. Personal am observat că de la o ediție la alta creatorii vin cu lucruri noi. Anul trecut am făcut parte dintr-un juriu la expoziția de artă populară a județului Covasna. Era o expoziție foarte bogată, cu multe obiecte specifice zonei: lemn sculptat, țesături, olărie etc. Dintr-o „greșală organizatorică” au fost invitați la lucrările juriului și toți creatorii expozanți. Astfel, s-a născut un dialog între juriu și creatori, dialog viu, plin de motivații și de încercări de a ne înțelege unii pe alții. A fost o experiență deosebită. Anul acesta în toate cele 10 jurii la care am participat am propus același dialog. Discuția, în fața pieselor, purtată între creatori și specialiști ar trebui să devină o practică nu numai pentru diversele festivaluri, ci și cu ocazia expozițiilor pe care noi le organizăm cu piese din creația contemporană achiziționate pentru colecțiile noastre muzeale. La asemenea discuții să invităm și marele public. În acest fel, creatorii își pot da seama ce apreciem și ce nu apreciem la o piesă creată de ei, îi facem să înțeleagă mai bine tradiția iar cu publicul dialogăm în sensul ce obiecte sînt valoroase și ce obiecte nu au calități artistice și prin aceasta îi facem educație. Trebuie să ne înscriem în activitatea noastră ca o sarcină permanentă dialogul cu creatorii populari și cu publicul pentru ca nevoia de frumos și util să nu fie satisfăcută prin ceea ce se numește kitsch.

dr. Ioan Godea (Muzeul Banatului — Timișoara)

Din cele patru puncte enunțate de redacția „Revistei muzeelor și monumentelor” m-aș opri la unele aspecte ce le compun. În ceea ce privește cercetarea patrimoniului etnografic național am cunoștințe mai multe dat fiind faptul că de cîțiva ani urmăresc acest lucru atît pe plan local cît și național. La o sesiune a Institutului de cercetări etnologice și dialectologice am prezentat o comunicare, cu accente critice, referitoare la temele majore de cercetare care au stat în atenția etnografilor români în perioada 1944—

1980. N-am să repet ce-am spus atunci. Vreau să subliniez aici faptul că una din caracteristicile etapei pe care noi o parcurgem este progresul incomparabil atît al numărului cît și al calității studiilor care au ca temă patrimoniul etnografic național. Doresc să menționez faptul că pînă în anul 1980, au văzut lumina tiparului în România peste 5 000 de articole, studii și cărți de artă populară. Dintre acestea nu mai puțin de 300 sînt studii de mari proporții privind portul popular, cca 200 sînt monografiile privitoare la cera-

mică etc. Dacă aceste cifre pot și trebuie să ne bucure întrucît ele dovedesc că față de perioada 1918—1944, numărul publicațiilor de etnografie a crescut cu cel puțin 70% în țara noastră, există, totuși, unele semne de întrebare referitoare la aspectul primordial al cercetării și mai ales cu privire la cercetarea fundamentală. De ce afirm acest lucru? Dacă există condiții deosebite privind cercetarea în cadrul rețelei de muzee, noi specialiștii din unitățile muzeale, am rămas datori la numeroase și majore probleme din etnografia poporului român. Astfel, dacă merg mai departe cu exemplificările, trebuie să arăt că numărul articolelor și studiilor referitoare la agricultură se situează sub cifra de 200, iar cît privește istoria tehnicii populare acestea sînt în jur de 150. În ultimii ani și în special datorită colectivului Muzeului tehnicii populare din Dumbrava Sibiului s-au redactat lucrări atît sub aspectul cercetării fundamentale cît și aplicative.

După opinia mea, muzeografia etnografică românească se confruntă cu două mari aspecte. Primul se referă la reflectarea în cadrul expozițiilor de bază a realității trecute și prezente în toate compartimentele ei. Or, dacă noi nu cunoaștem foarte bine ocupațiile și mai ales ocupația de bază — fie că îi spunem agricultura și creșterea vitelor, fie că îi spunem numai agricultura — este greu de presupus că vom putea să le ilustrăm foarte bine în expozițiile de etnografie și de istorie. Al doilea aspect se referă la faptul că la ora actuală, în foarte multe cazuri avem expoziții estetice sau estizante și nu acest lucru trebuie să-l urmărim. Marele public sîntem datori să-i oferim, prin intermediul exponatelor tridimensionale și al materialului complementar, o imagine plauzibilă asupra principalelor fenomene etnografice. Mergînd la infinit pe linia așa-zisă a „frumosului”, indiferent că îi zicem *culoare, cromatică* sau *formă* nu vom reuși să depășim stadiul limitat al estetismului, să pătrundem în esența fenomenelor.

O altă problemă pe care redacția „Revistei muzeelor și monumentelor” ne îndeamnă să o discutăm este aceea referitoare la relațiile noastre cu creatorii po-

pulari și cu cei ce realizează piese de artizanat spre a fi valorificate prin intermediul comerțului. La Muzeul Banatului avem unele rezultate încurajatoare în acest sens. Și așa da un exemplu. La ediția de anul trecut a Festivalului național „Cîntarea României”, județul Timiș s-a clasat, în ce privește premiile la creația populară, printre județele de mijloc. Acest lucru nu ne-a mulțumit și am luat inițiativa impulsiei relațiilor cu meșterii populari și cu cooperația meșteșugărească. Rezultatele sînt mai mult decît îmbucurătoare și sperăm că la actuala ediție una din creatoarele din județul Timiș, respectiv țesătoarea Maria Jebelean, să aspire la un premiu național și, de ce nu, la un loc în Uniunea artiștilor plastici.

În ce privește valorificarea patrimoniului, condiția primordială este cunoașterea a ceea ce avem și mai ales a ceea ce știm că mai există pe teren. La capitolul valorificarea patrimoniului, inițiativa „Revistei muzeelor și monumentelor” de a publica unele materiale privind limbajul controlat este încă insuficientă. Dacă nu cunoști, în primul rînd, alfabetul nu ai cum să cunoști o limbă. Unii vorbesc de *muzeologie*, alții despre *muzeistică, muzeotehnică* și o serie întreagă de aspecte neelucidate. De multe ori nu ne înțelegem între noi în cadrul unor sesiuni de comunicări sau reuniuni științifice pentru că fiecare folosește alți termeni cînd se vorbește despre același obiect. Astfel, unii la plug îi spun unealtă iar alții instalație. Un alt aspect major pe care îl incumbă valorificarea patrimoniului este metodologia pe care noi muzeografii trebuie să o urmăm. Aș dori ca din articolele ce se vor publica în revista noastră de specialitate, articole purtînd semnătura unor colegi cu o bogată experiență în domeniul muzeelor în aer liber, să putem cunoaște metodologia reconstituirii unor instalații de tehnică populară. De ce solicit acest lucru? Personal consider că în deceniul 1970—1980, noi am încheiat o etapă: etapa transferului de monumente în rezervațiile în aer liber. De acum încolo, pentru unele zone etnografice, între care și Banatul, se pune problema reconstituirii unor monumente

dispărute de mai mult sau mai puțin timp. Dau doar un exemplu. În această vară la Muzeul tehnicii populare din Dumbrava Sibiului se va inaugura un obiectiv de mare importanță pentru Europa Centrală și de Răsărit. Este vorba de moara cu cai din Banat, rod al eforturilor depuse, timp de cinci ani, de către colegii de la Sibiu pentru a găsi elementele esențiale din instalația tehnică a acestui obiectiv. La ora actuală, pe teren, nu mai există nici măcar un ax, o obadă sau o spiță dintr-o asemenea moară. Avem doar o machetă realizată de un

entuziast care a urmărit o bibliografie de specialitate, mai mult din Europa Centrală, și cunoscând câteva elemente despre Banat. Unii factori naturali neprevăzuți, contribuie și ei la dispariția unor obiective de tehnică populară. Astfel, inundațiile din anii 1971 și 1975 au dus la distrugerea a numeroase mori plutoare. Fiind contemporani cu obiectivele ce s-au distrus, să încercăm reconstituirea lor acum, când imaginea lor este încă proaspătă în memoria colectivităților care le-au folosit. Dacă nu vom face noi acest lucru, cine să îl facă?

Ion Ștefănescu (Muzeul republican al petrolului — Ploiești)

Etnografia românească are realizări remarcabile în sensul conservării monumentelor de arhitectură și de tehnică populară. Cei care activează pe acest tărâm și-au propus și realizat, în parte, inventarierea și conservarea a numeroase obiective reprezentative pentru o anumită treaptă de dezvoltare socială. Aș dori să fac precizarea că pe undeva etnografia, în ce privește instalațiile tehnice populare se rezumă la elemente aparținând orânduirii feudale și capitalismului timpuriu. Dar creația tehnică populară nu s-a oprit aici, ea continuă, și chiar dacă în anumite împrejurări capătă nume și responsabilități, asta nu înseamnă că noi nu mai avem obligația să o consemnăm. Între muzeele de etnografie și cele de istoria tehnicii există o strinsă legătură. Știința și tehnica modernă își au rădăcini adânci în etnografie. În evoluția unei instalații tehnice de mare randament, de multe ori, pornim de la o piesă etnografică foarte simplă. De aceea, consider că între specialiștii etnografi și cei care ne ocupăm de istoria tehnicii trebuie să existe o colaborare foarte strinsă. Etnografii ne pot oferi numeroase date privind evoluția tehnicii iar noi, la rândul

nostru, le putem da informații prețioase privitoare la modul în care multe elemente de tehnică populară au fost preluate în creația tehnică cultă.

Generația actuală de muzcografi, indiferent de ce specialitate sînt ei, are nu numai obligația de a recupera și conserva ceea ce se mai găsește din tot ce a creat ființa umană sau a lăsat ca semn al trecerii ei pe Terra, dar și de a păstra pentru a transmite urmașilor valorile nou create. Pentru etnografie, consider că trebuie să se aibă în vedere două mari capitole: arhitectura și piesele de uz din gospodăria țărănească. De asemenea, mă gândesc la criteriile de selecție a unor piese din creația populară, criterii care să asigure intrarea în patrimoniul muzeal a unor obiecte care ilustrează pregnant tradiția. De fapt, mă gândesc și la criteriile pe care noi, cei din muzeele de istoria tehnicii, trebuie să le avem pentru a aduce în muzee expozate reprezentative din tehnica modernă și contemporană. Cred că un schimb de opinii în acest sens se impune; poate ne vom ajuta reciproc pentru a rezolva definitiv problema.

Iulian Antonescu (Consiliul Culturii și Educației Socialiste)

Este foarte important în acest schimb de experiență pe scară națională dar implicînd, în ultimă instanță, prin I.C.O.M.,

și practica muzeală internațională, să renunțăm la niște fetișuri. Ne-am obișnuit să judecăm activitatea muzeală pe felii

de profil, împărțim fenomenul creației în popular și cult. Acestea sînt niște instrumente convenționale de lucru ale noastre cărora le plătim tribut mereu. Creația populară în decursul mileniilor a dialogat permanent cu creația cultă. Mă gîndesc în acest sens la fenomenul brîncovenesc pentru a-mi pune întrebarea firească, cînd valurile inspirației populare au izbit în diafragma sensibilă a ceea ce se numește manifestare cultă și cînd, invers, ochii lacomi de frumos și inteligența scilpitoare a creatorului anonim au smuls din creația cultă elemente cu care și-a îmbogățit arta sa?

Expoziția de istorie are o predilecție deosebită pentru spiritul interdisciplinar. Ea are nevoie din ce în ce mai mult de etnografie, filologie, lingvistică, de tehnică. În cadrul muzeelor de istorie urmărim să ilustrăm contribuțiile de vîrf ale poporului român la dezvoltarea tezaurului tehnic universal. Mai mult decît atît, în tehnica populară sau cultă noi vedem nu numai o contribuție de la o generație la alta, ci o vocație care ne recomandă și etnosul și funcțiile istorice pe care le jucăm în acest spațiu. Muzeografiile sînt implicați, în momentul de față, nu numai în a aduna și păstra patrimoniul cultural românesc trecut, dar să și gîndească a introduce în muzee creații contemporane, valori pe care nu le intuiesc ca pe comori recomandate de pecetea timpului la păstrare conservatoare, ci ca pe un șuvoi permanent al creației contemporane. Personal cred că specialistul de muzeu este un om care în ceea ce face își asumă un maximum de răspundere cu un minimum de indicație. Din noianul de lucrări, pe care istoria le aruncă ca o imensă roată ce evoluează spre viitor, ce trebuie să oprim? Nimeni nu ne poate indica. Nu dispunem de depozite care să ne permită să adunăm măcar cîte un exemplar din fiecare obiect ce ia drumul spre a deveni materie primă. Sînt lucruri care nu au valoare azi, dar vor fi extrem de prețioase peste 10 sau 20 de ani. Tribunalul în fața căruia noi vom răspunde este cel al viitorului. De aceea trebuie să avem mult curaj.

Muzeele și colecțiile școlare și sătești ascund mari comori. Trebuie să le acor-

dăm atenție, să le sprijinim și să le încurajăm. Se duc la fier vechi numeroase piese de patrimoniu. Am văzut aruncate pe maidane numeroase unelte agricole. De aceea muzeele județene trebuie să devină centre active de instruire ale celor care se ocupă de muzeele și colecțiile școlare și sătești. Este necesar să popularizăm mai mult ideile noastre muzeografice, să pregătim populația pentru o strînsă colaborare cu noi. O populație avizată ne va pune la dispoziție piese condamnate la dispariție, obiecte de care patrimoniul nostru muzeal are nevoie. Muzeografiile au obligația să cunoască foarte bine în ce direcție evoluează societatea, care sînt sectoarele cele mai afectate și să intervină direct sau prin intermediari pentru a salva de la dispariție elemente ale patrimoniului nostru.

Doresc să atrag atenția și asupra unui alt fenomen. Muzeele pe care le organizăm noi astăzi vor evolua în viitor într-un mod ce nu îl putem prevedea. Nu știu dacă un muzeu, de un anumit profil, nu va deveni infinit mai complex decît îl concepem noi. Pe bună dreptate se discută faptul că în muzeele noastre de istorie apar prea multe personalități și este prea puțin pus în evidență rolul maselor în desfășurarea cursului istoriei. Pe un voievod îl prezentăm fiindcă a bătut monedă, pe altul fiindcă a dat bătălii, pe un altul fiindcă a fost cîntat de rapsozi populari, iar apoi de giganți de talia lui Eminescu și Sadoveanu. Dar picătura în oceanul existenței umane, anonimul cum să îl illustrezi în muzeu? Eu cred că în primul rînd prin creația sa. De aceea muzeele de istorie vor trebui să apeleze legitim la fronturi întregi de demonstrație etnografică, literară, lingvistică etc. Și care va mai fi atunci profilul muzeului? El va deveni cu siguranță interdisciplinar, diversele aspecte se vor intercondiționa. În acest sens aș dori să dau un exemplu. Ne-am propus să realizăm cu sprijinul a numeroși specialiști de renume un muzeu al istoriei agriculturii. Operînd cu elemente de continuitate cum sînt agricultura ca ocupație de bază a poporului român și cu țărănimia, clasă socială mereu prezentă în istorie,

fără să urmărim în mod expres, vom avea cel mai elocvent muzeu al continuității poporului nostru pe aceste meleaguri. Iată cum încă de pe acum unele

muzeu gândite pe un anumit profil strict își largesc și adâncesc, totodată, aria de cuprindere. Este un fenomen de care va trebui să ținem tot mai mult seama.

dr. Dan Dumitrescu (Muzeul de istorie naturală „Grigore Antipa”)—————

Aș dori să mă opresc în intervenția mea asupra colaborării interdisciplinare pe care se pune un accent tot mai mare în cadrul muzeelor. În acest sens este demn de subliniat faptul că la Muzeul de istorie naturală „Grigore Antipa” există o serie de colecții cum ar fi cea de geologie, etnografie, paleontologie pe lângă colecția de zoologie care a constituit nucleul de la care a pornit fondatorul muzeului în anul 1908. Avînd în vedere acest aspect mă voi limita la interferența dintre botanică și zoologie pe de o parte și etnografie, pe de altă parte. Respectiv — etnobotanică și etnozologie. Se cunoaște că literatura de specialitate este foarte săracă în studii de etnobotanică și etnozologie. Dar încă profesorul Grigore Antipa a strîns un număr mare de denumiri populare pentru peștii apelor dulci ale României și ai Mării Negre. Profesorul Mihai Băcescu a continuat această tra-

diție publicînd în anul 1947 o carte intitulată: *Peștii așa cum îi cunoaște pescarul țăran român*. Interesant de menționat este faptul că lucrarea s-a bucurat de o largă apreciere din partea filologilor. Prin această lucrare „Dicționarul limbii române” a fost îmbogățit cu noi cuvinte. Tot pornind de la nomenclatura populară au fost descoperite trei noi specii de pești pe care țăranul român le cunoaște de sute de ani, dar care au fost studiate și descrise de specialiști abia din anul 1942. Iată cum etnografia și științele naturii se interferează, se pot ajuta reciproc. De aceea, la toate sesiunile științifice de comunicări, profesorul Mihai Băcescu îi îndeamnă pe naturaliști să nu omită din cadrul cercetărilor lor consemnarea denumirilor populare a diferitelor plante și animale. Face acest lucru și din dorința întocmirii, cît mai curînd, a unui dicționar de etnobotanică și etnozologie.

Sabin Șainelie (Muzeul județean Maramureș — Baia Mare)—————

Faptul că în județul Maramureș există încă un bogat patrimoniu de etnografie și artă populară ne-a permis să realizăm, cu sprijinul organelor de partid și de stat, două secții pavilionare de etnografie de talie națională și două rezervații în aer liber, respectiv în municipiile Baia Mare și Sighet Marmației. Totodată, acest material bogat ne dă posibilitatea să organizăm expoziții periodice în cele patru zone etnografice ale județului nostru.

Colectivele de muzeografi etnografi de la Baia Mare și Sighet colaborează intens cu creatorii populari indiferent că fac parte dintr-o cooperativă sau lucrează pe cont propriu. Cu obiectele realizate de meșteri au fost organizate expoziții la nivel de comună, oraș și județ. Am orga-

nizat numeroase întâlniri și consfătuiri cu creatorii populari. Ei au fost îndrumați să viziteze expozițiile noastre de bază, le-am prezentat numeroase piese din depozite. Scopul acestor demersuri a fost acela de a-i determina pe meșterii populari să creeze piese bazate pe tradiție. În acțiunile noastre nu am uitat nici publicul. În urma chestionării vizitatorilor ultimei expoziții de artizanat și artă populară organizată la Baia Mare a reieșit că aceștia doresc să cumpere produse din zone etnografice care le sînt mai puțin cunoscute — respectiv zonele Lăpuș și Codru. De fapt, aceste zone sînt slab reprezentate și în magazinele de artizanat ale orașului Baia Mare. De aceea am luat inițiativa contractării unui număr sporit de produse din zonele res-

pective, iar în paralel am început operațiunea de eliminare din magazinele de artizanat a produselor de o valoare estetică îndoielnică.

Altă problemă pe care vreau să o semnaliez se referă la grija pe care muzeele trebuie să o aibă față de anumite fenomene specifice unei zone sau unei localități. La Baia Mare, după cum vă este cunoscut, o pondere importantă în economie a avut-o și o are mineritul. Dar

la muzeul nostru nu există o secție a istoriei tehnicii miniere cu toate că terenul oferea numeroase piese. De aceea, colectivul nostru, pornind de la necesitatea ogîndirii muzeale și a acestui aspect important din economia orașului Baia Mare, a pus bazele unei colecții de tehnică minieră. Sperăm ca peste puțin timp să oferim publicului nostru o expoziție reprezentativă privind mineritul din zona Băii Mari din cele mai îndepărtate timpuri și pînă în prezent.

Janeta Cioean (Muzeul județean Maramureș — Baia Mare)

Colegul meu Șainelic mi-a luat-o puțin înainte în ce privește sarcinile muzeului legate de instituțiile care produc artizanat. Dînsul a prezentat aspectele mari ale muncii desfășurate de noi. Eu doresc să prezint două experiențe ale Secției noastre de etnografie care cred că pot interesa pe mulți specialiști. După ultima expoziție de artizanat și artă populară organizată la Baia Mare, pe baza concluziilor desprinse din analiza chestionarelor lansate în cadrul acesteia, am trecut la înființarea, cu sprijinul organelor locale, de mici ateliere de artizanat în zonele din care publicul nostru vizitator a solicitat mai mult obiecte. Ne-am lovit însă de faptul că femeile tinere nu știau să aleagă în războiul de țesut motive mai vechi, tradiționale și nici nu cunoșteau mai multe tehnici de ales. În general, lucrau superficial. Atunci le-am înlesnit acestor femei accesul în depozitele Secției de etnografie ca să poată copia modele de pe obiecte din zonele respective aflate în colecțiile noastre. Le-am permis să cerceteze îndeaproape piesele pentru a se edifica asupra tehnicilor alesului diferitelor modele, a materiilor prime folosite etc. În prezent, atelierele au început să producă și rezultatele sînt încurajatoare.

Tot ca o realizare vreau să amintesc faptul că în centrul orașului Baia Mare

s-a deschis, de curînd, un mare și modern magazin de artizanat care se află direct sub controlul Comisiei județene de artizanat și unde nu se prezintă decît obiecte specifice județului Maramureș.

Consider ca foarte importantă relația muzeu-școală. Din acest domeniu avem a doua experiență pe care vreau să o comunic. Dacă fetele din mediul rural pot învăța să lucreze de la mama sau de la bunice, în orașe situația se schimbă. În urma unor vizite și asistență în școlile din orașul Baia Mare, am constatat că elevele la orele de practică se ocupau cu cusături dintre cele mai simple. Lucrul acesta făcea ca planul economic al școlilor să nu poată fi realizat. De aceea am luat inițiativa ca din fiecare școală gimnazială din oraș să selecționăm una sau două fete care au talent deosebit la cusut pe care apoi le-am reunit într-un cerc pe lîngă Secția noastră de etnografie. Astfel, orele de practică elevele respective le desfășoară în muzeu. De fapt, noi le-am organizat un atelier, un spațiu rezervat numai pentru ele unde au la dispoziție diferite tipuri de cusături din colecțiile muzeului după care se inspiră fiind supravegheate și îndrumate îndeaproape de noi. Ne propunem ca în momentul cînd vom avea un număr mare de piese realizate de către membrele cercului să organizăm o expoziție temporară la care să invităm toate școlile din oraș.

În păstrarea nealterată a patrimoniului trebuie să ținem seama de faptul că muzeele și rezervațiile în aer liber s-au realizat, în marea lor majoritate, în anii construcției socialismului, că ne aflăm încă pentru multe din ele în etapa de acumulare de patrimoniu. De aceea se impune o cunoaștere temeinică a patrimoniului virtual, mai ales din zonele nereprezentate în muzee sau secții în aer liber. În acest sens menționez că provincia istorică Moldova este cel mai puțin prezentă în muzeele centrale sau cu profil monotematic. În cadrul cercetărilor noastre trebuie acordată o atenție deosebită ocupațiilor. Să întreprindem cercetări complexe. Se impune în primul rând, salvarea patrimoniului etnografic legat de ocupații. În ce privește păstrarea patrimoniului etnografic sub forma „siturilor”, oficiile județene pentru patrimoniul cultural național trebuie să fie mai serios antrenate chiar prin Direcția de specialitate din cadrul Consiliului Culturii și Educației Socialiste, nu numai pentru alcătuirea evidenței primare, ci și pentru restaurarea și conservarea în bune condiții a acestui tip de patrimoniu.

Și în județul Argeș s-au obținut rezultate bune în colaborarea dintre muzeele de profil și instituțiile care produc artizanat. Astfel, cei ce se ocupă de partea de creație de la cooperativele de artizanat din Topoloveni, Curtea de Argeș, Cîmpulung-Muscel vin săptămîni la rînd și se documentează în cadrul secțiilor muzeului nostru. Cred că în ce privește îndrumarea producției artisanale tre-

buie să avem o oarecare prudență, să nu ne amestecăm oricum și mai ales brutal, pentru că valoarea de secole a creației noastre populare a rezultat, tocmai, din faptul că nu a fost direcționată. Noi avem ca sarcină să apreciem cu foarte mare atenție pentru a nu greși, să discutăm cu meșterii și creatorii, dar să nu le impunem punctul nostru de vedere. Altfel ajungem în situația care s-a produs cu dansurile populare care prin „stilizare” de către „specialiști” au fost uniformizate.

În problema conservării patrimoniului trebuie să ținem seama de stadiul în care ne aflăm cu constituirea lui. Într-un fel se pun problemele la un muzeu sau la o secție în aer liber care de acum este completă, sau aproape completă, și altfel acolo unde continuă să se aducă și să se amplaseze obiective de arhitectură și tehnică populară. Astfel, la Golești am pus accent pe completarea, conform proiectelor, a obiectivelor din Secția pomiculturii și viticulturii. Nu am uitat nici conservarea. Sîntem deținătorii unui brevet de invenție privind conservarea pielii, al treilea din lume, și dispunem de depozite și ateliere moderne constituite în ultimii ani, care răspund pe deplin necesităților noastre. În realizarea lor am dobîndit o experiență prețioasă pe care sîntem dispuși să o împărtășim oricînd celor interesați, în sensul că toate dotările pentru atelierele de restaurare și realizarea mobilierului de depozit s-au efectuat de către personalul muzeului nostru.

dr. Tiberiu Graur (Muzeul etnografic al Transilvaniei — Cluj-Napoca)

Voi începe cu problema cercetării și voi menționa bucuria pe care mi-a produs-o ideile tovarășului Iulian Antonescu cînd discuta, mai înainte, despre libertatea care se cere cercetătorului muzeograf de a aborda subiectul și realitatea. Eu sînt convins că aceia care au făcut ceva în domeniul muzeologiei etnografice au avut sau și-au luat această libertate. Altfel nu se poate. Este imposibil cînd stai în

fața faptului să te gîndești atunci la altceva decît la ceea ce ai de făcut pentru a-l salva sau consemna. În afară de aceasta nu trebuie să uităm că avem niște sarcini bine stabilite, niște planuri riguros întocmite. În acest cincinal accentul principal în ce privește cercetarea se pune pe patrimoniul din depozit. Dar nu avem voie să scăpăm nici ceea ce se întîmplă în evoluția și modernizarea sa-

tului românesc pentru că ceea ce se întâmplă acolo este un fenomen ireversibil care impune salvarea unor elemente, a unor obiecte ș.a.m.d. Astfel, colectivul muzeului nostru a întreprins în anii trecuți cercetări foarte serioase la Mărișel în Munții Apuseni, unde se construia o hidrocentrală, iar un sat întreg urma să fie mutat. Am inclus această cercetare în planul nostru ca o urgență și mărturisesc că am surprins atâtea lucruri care cu greu pot fi altfel bănuite. Sint niște mărturii de mutații și de schimbări în cultura populară fără asemănare. De aceea, se impune un efort din partea noastră ca pe lângă studiul temeinic al colecțiilor să surprindem și realitatea din teren.

Un alt aspect al activității noastre ce mi se pare foarte important este îndrumarea producției artizanale. Desigur, trebuie lăsată libertatea creatorului, dar se impune să fim atenți la ceea ce realizează pentru că aici intervine pericolul pervertirii gustului consumatorului de produse artizanale în cazul în care meșterul creează falsuri. Este greu să spui răspicat „*obiectul acesta e de bun gust iar celălalt de prost gust*” dar există niște norme ale decenței

în estetică și în artă care transmit respingerea, scuzați-mi expresia, „de la o poștă” a obiectului. Se impune un control foarte serios și pentru un alt motiv. Se știe că în procesul de inovație al creației populare există câteva stadii: *propunerea, acceptarea sau neacceptarea, selectarea și încorporarea*. Propunerea este absolut orice apare nou într-o colectivitate. Tot ceea ce se realizează azi în arta populară și în artizanat poate fi socotit ca o propunere. Este imposibil să se știe ce va fi acceptat, ce va fi selectat și ce nu. Ceea ce se selectează și integrează devine bun cultural. Ceea ce nu e integrat devine bun individual fără importanță. Și în depozitele noastre există curiozități care, din anumite puncte de vedere, prezintă interes, dar ele n-au intrat niciodată în patrimoniul cultural. De aceea problema selectării și integrării depinde de cei ce sfătuiesc și îndrumă. Și eu nu cred că există muzeograf care să nu fie un sfătuitor. În acest fel destinul artei populare, al culturii este tot o problemă a noastră și „povestea” responsabilității în fața conștiinței și a viitorimii atîrnă asupra noastră.

dr. Georgeta Stoica (Consiliul Culturii și Educației Socialiste) —————

În legătură cu sarcina noastră privind studierea unor aspecte prioritare mă voi opri doar la acela al cercetării arhitecturii populare. S-a spus că modalitatea de conservare a monumentelor de arhitectură prin muzeele în aer liber ne caracterizează. Aceasta nu înseamnă că nu ne-am gândit întotdeauna că ar fi bine și firesc să păstrăm nu numai monumente izolate ci părți de sate constituite, în întregime, pe loc, în mediul lor natural. În cadrul satelor se produc și se vor produce, în continuare, mari mutații. Acest lucru îl cunoaștem foarte bine cu toții. Dar dacă mîine vom fi întrebați care sînt propunerile noastre, ale etnografilor, cu privire la părțile de sate sau monumente care trebuie conservate și menținute ca atare în planurile de sistematizare ale localităților rurale, spre regretul meu, trebuie să spun că nu vom fi în

măsură să răspundem prompt acestei întrebări. Și aceasta pentru motivul că nu avem o inventariere a monumentelor, fiecare la județul nostru, pentru că nu cunoaștem aceste sate și nu putem preciza elementele ce se impun a fi păstrate. De aceea consider că o prioritate în cercetarea arhitecturii populare o constituie inventarierea celor mai importante monumente, stabilirea acelor elemente care pot fi conservate în cadrul planurilor de sistematizare. Numai pe baza unor asemenea inventare vom putea face la conducerea superioară de partid și de stat propuneri concrete. Nu avem dreptul să ne plîngem că s-a distrus un monument atîta timp cît nu știm exact ce trebuie păstrat. De aceea vă invit să meditați la acest lucru, să întreprindeți investigații și pînă la sfîrșitul anului, fiecare la județul său, să întocmească o notă, un

memoriu, un dosar sau cum doriți să îi spuneți, prin care să propunem măcar câteva elemente din câteva sate ce merită să fie păstrate și conservate „în situ”.

În legătură cu rolul muzeelor privind producția de artizanat aș dori să vă spun că el este mare. Și dumneavoastră știți tot atât de bine ca și mine acest lucru. Pînă acum am acționat în principal pe linia acordării unei asistențe de specialitate celor care lucrează în cadrul UCE-COM-ului și celor de la Centrul de creație — București. Avem astăzi o cale nouă căreia nu i-am acordat încă importanța cuvenită. Discuția care se poartă pe ideea înființării unor standuri cu obiecte la muzeu ne deschide o perspectivă nouă în ideea încurajării meșterilor populari pe linia continuării meșteșugului lor. Se știe că meșterul a lucrat ca să trăiască din produsele realizate și că dacă mulți olari, mulți oameni care lucrau în lemn sau metal și-au părăsit meșteșugul a fost pentru că obiectele produse de ei nu mai aveau funcționalitate și nu se mai căutau. Există experiența Muzeului satului și de artă populară care a dovedit că

meșteri care lăsaseră meșteșugul sau lucrau sporadic, cu prilejul unor sărbători speciale, și-au reluat meșteșugul fiindcă au primit comenzi din partea muzeului. Ei sînt accia care ne oferă astăzi produse de calitate autentice, ne scapă de kitschurile pe care le găseam înainte în piețe și trăiesc din meșteșugul lor. Dacă o să vă duceți în județele Vâlcea sau Sibiu sau în alte părți o să vedeți că meșteri care voiau să renunțe la meșteșug trăiesc astăzi în case moderne, și-au cumpărat mașini cu care fac transportul de piese la muzeu, sînt bucuroși să lucreze și răspund întotdeauna cu plăcere chemării muzeului chiar dacă acesta nu poate să le ofere bani pentru faptul că pierd 3—4 zile la manifestări. Iată o cale pe care v-o supun reflecției și gândiți-vă că odată cu organizarea standului nu obțineți numai niște beneficii pentru acoperirea unei părți din cheltuielile muzeului, dar înfăptuiți un deziderat al etnografilor de multă vreme — acela de a reînvia unele centre de creație populară și a reda meșterilor posibilitatea de a lucra în continuare.

dr. Paul Petrescu (Institutul de studii etnologice și dialectologice)—————

Foarte interesantă tema propusă de „Revista muzeelor și monumentelor” și după cum s-a văzut din discuții a produs o adevărată fierbere în rîndul muzecografilor etnografi reuniți acum la Sighet. În ce privește direcțiile prioritare privind cercetarea științifică aș dori să arăt că muzecografii au participat la o mare operă de cercetare etnografică — aceea legată de alcătuirea „Atlasului etnografic al României”. Este una din marile contribuții ale muzecografilor etnografi. În „Atlas”, trebuie să vă spun, spre satisfacția prietenului Ioan Godea și a multor altora, care au ridicat aici problema cercetării ocupațiilor, că din cele 700 de hărți, cîte cuprinde lucrarea, aproape jumătate sînt dedicate ocupațiilor. Dar aceasta nu poate fi socotit suficient. Consider ca o primă temă prioritară de cercetare pentru muzeele noastre, așteptată de multă vreme, realizarea monografiilor zonale.

Din cele minimum 80 de zone etnografice din țara noastră nu au apărut în

ultimii 20 de ani mai mult de 12 monografii. Circa 60 de zone nu au monografii. Cine să le facă dacă nu muzeele județene? Și subliniez, cu acest prilej, încă o dată, importanța mare pe care aceste muzee județene o au în dezvoltarea cercetării etnografice românești. Ele trebuie să realizeze monografiile și nu de acum în 10—12 ani, ci în următorii trei ani. Cu ceea ce se știe acum se pot alcătui foarte bine monografiile etnografice pe județe împărțite în zone pe care le considerați. Problema zonelor nu va fi niciodată rezolvată. De aceea nu e bine să ne cramponăm de ea. Nu există limite între zone în afara cîtorva, foarte puține la număr, care sînt și bazine geografice precis delimitate. Restul sînt mai mult sau mai puțin nuclee din care iradiază unele sau altele din fenomene. Pe teritoriul fiecărui județ se poate face această împărțire și o veți realiza din punct de vedere științific fără mari greutăți. Este una din direcțiile de cercetare prioritară și absolut

fezabilă. A doua temă prioritară de cercetare o consider alcătuirea și tipărirea cataloagelor patrimoniului de muzeu. Nu se poate merge mai departe și, degeaba vom încerca, nu vom reuși, cu informații puține să facem splendide construcții filozofice. Trebuie să pornim de la realitate, de la monografia zonală etnografică și de la cunoașterea exactă, prin cataloage, a ceea ce există în depozitele muzeelor. Până nu vom avea aceste două instrumente, întreaga noastră problemă va pluti.

A doua problemă: colaborarea cu instituțiile care au sarcini privind artizanatul. UCECOM-ul s-a bizuit foarte mult pe muzee și rezultatele se văd. Dar aceasta este numai o parte a problemei creației populare actuale. În cadrul edițiilor Festivalului național „Cîntarea României” este limpede că obiectele de artă populară au o pondere importantă și sînt apreciate ca atare. De aceea nu poate

fi vorba să producem la infinit replici ale obiectelor de artă populară aflate în muzee. Una este această parte, foarte importantă, dar alta este creativitatea însăși a poporului. Nu putem să oprim creația populară la anul 1910 sau 1920. Nu se poate merge mai departe copiind scoarța oltenească sau moldovenească, tindeul de Arad sau Oradea sau oala din Calvin-Buzău.

Este adevărat, kitsch-ul e un fenomen universal. Depinde de nivelul de cultură și instrucție al întregii populații ca el să fie acceptat sau respins. Nu știm nici faptul dacă unele dintre cele mai interesante obiecte din muzeele noastre n-au fost considerate de puriștii anului 1880, de exemplu, ca fiind kitsch-ul epocii respective. Gustul se schimbă, societatea merge înainte. Cum vom face ca să ținem balanța? Este un lucru, încă o dată, repet, de cultură, de educație și, firește, de talent și de aceea se cheamă creativitate.

dr. Zoe Stoicescu Apostolache (Muzeul de științele naturii — Ploiești)—————

Dacă obiectele de etnografie, așa cum sublinia tovarășul Graur se pot cerceta și în colecțiile muzeale, etnobotanica și etnozologia nu pot fi studiate decît pe „viu”, adică în satele și comunele țării, de vorbă cu tinerii, dar mai ales cu bătrînii atotștiutori de leacuri, plante, nume de animale, toponime și cîte altele. Avem, deci drept areal de investigație întreg mediul rural românesc. Dar pentru vastitatea acestui cîmp de lucru se pare că avem un efectiv de cercetători cam restrîns. Este necesară găsirea unor „prelungiri” ale antenelor noastre de recepție în rîndul profesorilor și al elevilor. Să nu uităm de obligativitatea cadrelor didactice de a realiza și publica lucrări științifice în vederea obținerii gradelor didactice. Elevii, de asemenea, ne pot furniza numeroase informații, ne pot pune în legătură cu informatori din familiile lor: părinți, mătuși, unchi, bunici etc. O altă față a problemei este insuficienta cercetare a patrimoniului etnobiologic național. În anul 1980 am realizat o cercetare de etnobotanică și etnozologie în

județul Maramureș. Este o zonă deosebit de interesantă și pe acest tărîm dar puțin investigată. Oare nu s-ar putea organiza echipe mixte (etnografi, istorici, biologi, folcloriști) pentru investigarea unor asemenea regiuni bogate în tradiții de cultură? Revista noastră de specialitate cred că este dornică să publice materiale rezultate din cercetări interdisciplinare. Poate că nu ar fi lipsit de interes, pentru o mai bună afirmare a etnobotanicii și etnozologiei noastre, să participăm la Congresul de istoria științei cu lucrări din acest domeniu.

Aș mai milita pentru o cercetare complexă a ecosistemelor umane, la care să conlucreze specialiști de diverse profile și care să scoată la lumină comorile multiple ale patrimoniului nostru spiritual. Să nu uităm nici faptul că intelectuali de diferite profile — medici, ingineri, farmaciști — își prestează atribuțiile lor profesionale în sate și comune. Și cu ei va trebui să colaborăm pentru a ne îndeplini obligațiile noastre științifice.

Principalele teme pe care trebuie să le abordăm în cercetarea noastră sînt: meșteșugurile, arhitectura și tehnicile de construcții. Necesare sînt și cercetările complexe vizînd structurile economice ale satului românesc într-o anumită epocă și aspectele sociale. Nu avem voie să scăpăm din vedere nici raportul dintre tradiție și actualitate în creația populară contemporană.

Colectivul de muzeografi etnografi de la Focșani a depus eforturi deosebite pentru cercetarea arhitecturii populare vrîncene. Țin să menționez că în cadrul acestor investigații a fost depistată în localitatea Rădulești o casă datînd din secolul al XVIII-lea. De asemenea, s-a mărît foarte mult și fondul nostru documentar. Au fost adunate peste 3 000 de fotografii vechi conținînd imagini cu arhitectură populară veche, port, obiceiuri etc.

S-a vorbit aici de cercetări interdisciplinare. Aș propune ca ele să se soldeze nu numai cu studii și materiale ci și cu organizarea unor expoziții. Acestea pot constitui nucleu pentru viitoare expoziții de bază. Așa cum spunea tovarășul Iulian Antonescu nu știm exact ce profil vor avea muzeele noastre în viitor.

În ce privește aspectul colaborării cu creatorii populari. În județul Vrancea avem peste 300 de meșteri, cunoscuți de către specialiști, îndrumați de muzeografi și figurînd în toate expozițiile pe care le organizăm. Nu ne vom rezuma doar la atît. Vom încerca să reinviem noi centre meșteșugărești și să-i sprijinim pe toți aceia care doresc să practice un meșteșug popular. Colaborăm strîns și cu cooperativa „Arta manuală” din Focșani și ne-am propus să valorificăm, prin intermediul ei, mai multe modele după piese din colecțiile noastre. Sîntem datori cu valorificarea colecțiilor noastre și de aceea ne-am înscris în planurile noastre de activitate realizarea unui catalog de port, a altuia cuprinzînd inventarul de stîină, un repertoriu al instalațiilor țărănești de pe teritoriul județului Vrancea și o monografie a acestei părți de țară.

În ce privește conservarea, în special la rezervația în aer liber ne confruntăm cu numeroase probleme. Pe unele le rezolvăm pe loc, altele în timp, consultîndu-ne și cu colegi de la alte muzee. Oricum, o metodologie privind conservarea muzeelor păstrate în aer liber, fie că este vorba de muzee sau „situri” se impune a fi alcătuită.

Dezbateri consemnată de ANGHEL PAVEL

RÉSUMÉ

La rédaction de la Revue des musées et des monuments a organisé le 30 mai 1981 dans la ville de Sighetu Marmăției une table ronde portant sur „Le rôle des musées dans le maintien inaltéré et la mise en œuvre du patrimoine ethnofolklorique”. Les débats ont eu lieu au sein des manifestations dédiées à la Journée internationale des musées. Y ont été présents des spécialistes de Bucarest, Cluj-Napoca, Sibiu, Timișoara, Iași, Baia Mare, Focșani, Ploiești, Golești, Suceava, Slobozia, Rîmnicu Vilcea, Oradea, Galați et Sighetu Marmăției.

La rédaction a sélectionné 15 interventions qui se sont axés sur les aspects suivants: les directions prioritaires actuelles de la recherche ethnofol-

klorique (l'architecture populaire, les occupations, la réalisation de monographies zonales et de catalogues de patrimoine); les principales tâches des musées et des sections d'ethnographie dans le domaine de la collaboration avec les institutions d'artisanat (guider la création populaire et combattre le kitsch); les modalités par lesquelles les musées aident les artisans populaires contemporains, les problèmes les plus importants auxquels sont confrontés les muséographes, les conservateurs et les restaurateurs pour assurer des conditions optimales de préserver le patrimoine muséal (notamment les monuments en plein air) et les voies de mise en œuvre du patrimoine ethnofolklorique.

Cea mai originală activitate muzeală instructiv-educativă (I)

răspunde: CLAUDIA DIMIU
cercetător științific la Muzeul literaturii române

— *Esența muzeului contemporan constă în faptul că acesta este nu numai o instituție științifică, ci — în aceeași măsură — și una cultural-educativă. Prin cercetare științifică se exercită actul cunoașterii umane, iar această cunoaștere are ca finalitate activitatea cultural-educativă. Ca atare, toate muzeele desfășoară o intensă activitate cu publicul sub diferite forme care — în cadrul „schimbului de experiență” — au fost generalizate. Sînt însă din ce în ce mai multe muzee ce-și caută forme proprii, care să corespundă cel mai bine muzeului și publicului său. Despre muzeul pe care îl reprezentați ce ne puteți spune în acest sens?*

— Nici Muzeul literaturii române nu-și așteaptă pasiv vizitatorii, ci și-i cheamă, și-i atrage, inventînd mereu noi prilejuri pentru a-i invita. Teatrul Manuscriptum, Rotonda 13, Cenaclul marțienilor, iată

doar cîteva din modurile muzeului de a se întreține cu publicul său.

— *Deși ați numit cîteva forme ce sînt proprii Muzeului literaturii române, este totuși vreuna pe care o apreciați a fi cea mai originală?*

— Aș numi *Rotonda 13*, serile noastre de evocări literare din fiecare 13 ale lunii (în afară de cazurile cînd 13 cade sîmbăta ori duminica). În fața unui public pe care mica noastră sală de expoziții și conferințe abia-l poate cuprinde, personalități ale vieții literare *deapănă* — după expresia favorită a profesorului Șerban Cioculescu — prezidentul Rotondelor 13, *amintiri* despre scriitori de altădată. Amintiri privind mai mult persoana decît opera scriitorului. Foști elevi ori studenți, foști colegi de redacție, foști emuli ori prieteni ai marilor dispăruți ni-i „*prezentează*”.

Așezat în preajma microfonului, *chiar și iarna pe când viscolește*, publicul se simte satisfăcut în cel mai înalt grad de o dublă perspectivare temporală presupusă de acest gen de manifestări: de aducere în prezent a umbrelor ilustre și totodată de o proiectare oarecum romantică a asistenței în trecut.

Din punct de vedere al conținutului lor, *Rotondele* noastre se situează în continuarea marilor cenacluri și seamănă cu articolele și adunările comemorative, cu evocările celebre de la cafenelele literare, în cadrulându-se, alături de Însemnări, Jurnal și Corespondență, în genul memorialistic.

— *Dar ce anume conferă originalitate „Rotondelor”?*

— Tot ceea ce contrazice activitatea obișnuită a unui muzeu. Bлага spune în *Discobolul* (București, 1945, p. 40) că „*Muzeele sînt cultură oferită în «conserve»*”. Dorind să-și depășească condiția presupusă de funcțiile firești ale unui muzeu (exprimate de verbele *a aduna, a conserva, a expune*) — să depășească ori să și-o îmbogățească — instituția noastră a ajuns să ofere cultură în forme vii, originale.

Concret, s-a creat la noi nu un nou gen literar, ci o nouă formă pentru un gen existent. Originalitatea *Rotondelor* constă în organizare și ritmicitate, în cadrul afectiv creat acestor colocvii. În plus, numărul mare de vorbitori le dă o notă specială. *Jurnalul, Corespondența, Memoriile* ni-l păstrează pe autorul lor (în primul rînd pe el) reflectat de propria-i sensibilitate. *Rotondele* noastre îl surprind pe scriitorul evocat prin prisma mai multor sensibilități. Efectul este de două ori interesant. O dată pentru unghiurile variate din care e privit scriitorul evocat, pentru farmecul viu al „participării” la viața sa și o dată pentru contactul cu personalități contemporane. Față de articolele apărute la date comemorative, *Rotonda 13* aduce emoția, tonul cald, intenția, nuanța vocii celui ce evocă o personalitate sau alta. Diferența între cuvintele lui D. I. Suchianu: „Elena Văcărescu nu era frumoasă, dar avea un farmec nemaipomenit” *spuse și scrise* este la fel de mare ca diferența dintre textul dramatic și transpunerea sa scenică. Vă asigur.

— *Se va continua editarea „Rotondelor”?*

— Muzeul literaturii editează parte din aceste materiale (în 1976 a apărut volumul *13 Rotonde 13*; în prezent se află în pregătire *Alte 13 Rotonde 13*). Pînă la urmă, beneficiarul „*Rotondelor 13*” care demult și-au dobîndit un statut științific, va fi, de fapt, istoria literară. Intenția conducerii muzeului a fost, în principal, îmbogățirea muzeului cu noi date și ipoteze demne să contribuie la realizarea noilor sinteze.

Poate de aceea Marin Sorescu spunea că „*Rotonda 13* a venit să facă dintr-un număr cu ghinion un noroc al literaturii române”.

ION GRIGORESCU

instrucție - educație

Din activitatea muzeografilor naturaliști din Suceava

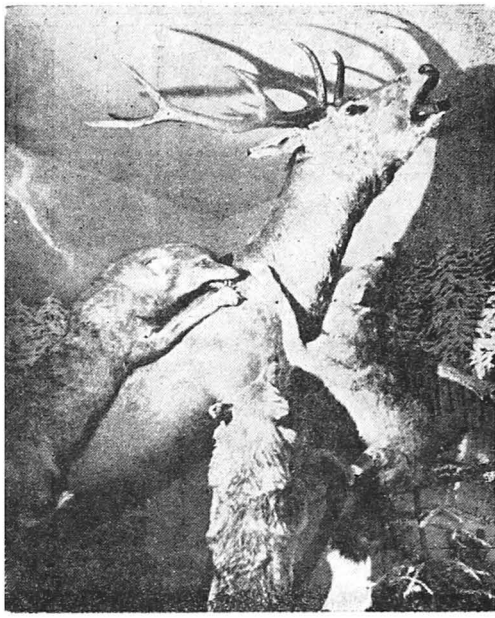
DECEBAL ȚOCA

Muzeele ca instituții cultural-științifice-educative, cu specificitate proprie de exprimare către și pentru marele public, tezaurizează și valorifică științific și educațional numeroase și complexe bunuri materiale și spirituale ale patrimoniului cultural-național. Cunoașterea — prin cercetare științifică și valorificare educațională — a acestor bunuri — documente ale trecutului, prezentului și viitorului — fie ele mărturii arheologice, etnografice, istorice, de științe naturale și tehnice, artistice — cunoașterea acestora deci, cere muzeografilor și specialiștilor să vegheze cu responsabilitate socială la conservarea și punerea lor în circuit public, pentru că ele se constituie în adevăruri-mărturii ce definesc existența poporului nostru, bogăția și varietatea mediului natural în care de milenii am existat în spațiul carpato-danubiano-pontic, vatră strămoșească de lupte și jertfe, împliniri și năzuințe în lupta pentru independență, unitate și afirmare etnico-spirituală. Ca o necesitate obiectivă de ocrotire, conservare, sporire și valorificare a acestor bunuri, în 1974 a fost promulgată Legea nr. 63 a ocrotirii patrimoniului cul-

tural național în care printre altele se specifică „*Bunurile din patrimoniul cultural național aparțin — prin valoarea și semnificația lor — întregului popor și de aceea societatea socialistă ia toate măsurile necesare pentru ocrotirea și conservarea lor, evitarea înstrăinării sau deteriorării acestora, pentru păstrarea, apărarea și folosirea lor în interesul întregii națiuni*”, întrucât „*Ocrotirea patrimoniului cultural național este o necesitate imperioasă a progresului spiritual al țării, constituie parte componentă a întregii activități de înflorire a civilizației socialiste și comuniste în România*”.

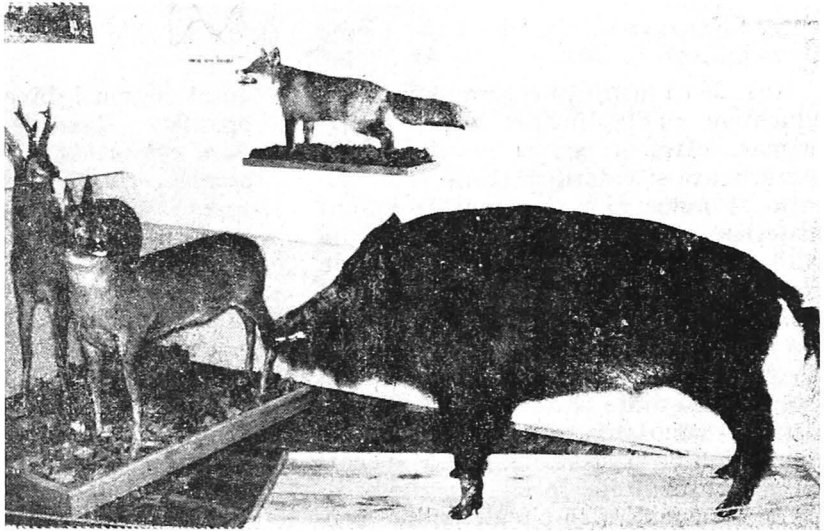
Aceste câteva adevăruri binecunoscute au jalonat o recentă discuție-documentară organizată în cadrul Secției de științele naturii a Muzeului județean Suceava. Au participat: Mihai Vasiliu — șeful secției, Doina Zaharia — muzeograf, Corina Ignat — muzeograf, Dan Radu Maxim — conservator, Vasile Păduraru — restaurator, Emil I. Emandi, director adjunct al Muzeului județean Suceava.

Ce aspecte, îndeosebi vizînd practica muncii acetui colectiv, s-au desprins?

și află suportul în temeinica cunoaștere a istoricelor documente ale Congresului al XII-lea al P.C.R., a prețioaselor indicații cuprinse în cuvântările secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, privind cercetarea științifică și valorificarea acesteia, cu aplicabilitate directă asupra patrimoniului natural, atât real existent în colecții constituite, cât și virtual aflat în natură, urmărindu-se consecvent formarea în rîndul marelui public — în spiritul materialismului dialectic și istoric — a unor concepții înaintate despre lume și viață, cultivînd — informativ și formativ — în rîndul opiniei publice respectul și dragostea pentru natura înconjurătoare.

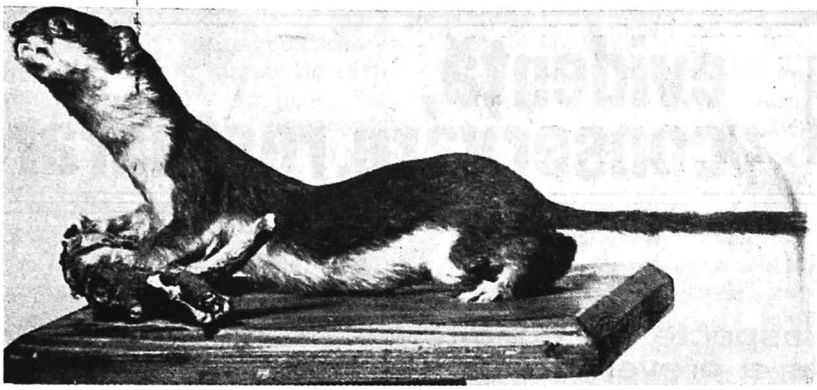
Vom menționa cîteva reușite ale activității Secției de științele naturii. Considerînd expozițiile de bază și temporare ca mijloace eficiente, convingătoare, de

Exponate din patrimoniul muzeal

În primul rînd, s-a afirmat pregnant conștiința politică și responsabilitatea profesională privind locul și rolul lor ca muzeografi de științele naturii, în activitatea desfășurată cotidian, cu sarcini și teme concrete a căror rezolvare, prin acumulări și reușite cantitative și calitative, le-a îmbogățit „jurnalul de lucru” la capitolul realizări dar și cu perspectiva deschiderii de noi orizonturi către acțiuni și activități viitoare. Baza acestor acumulări, reușite și perspective

atrageră a publicului și punerea acestuia în contact nemijlocit cu bunurile de patrimoniu în scopul lărgirii orizontului cunoașterii, al educării ateist-științifice — au fost organizate numeroase expoziții temporare tematice sub genericul: „Bogății faunistice și frumuseți ale naturii din nordul Moldovei” (au fost prezentate elemente faunistice din zonă după criteriul ecologic, pe biotopuri, evidențiindu-se diferitele legături între obiectul original și natura care îl înconjoară, dife-

ritele particularității ale vieții lui, reliefindu-se necesitatea ocrotirii naturii și protecția mediului înconjurător); „Valori de patrimoniu din colecțiile muzeului sucevean” (numeroase exponate mineralogice și paleobotanice, au lărgit orizontul de cunoaștere al vizitatorilor, prin ineditul informațional — științific și educativ — pus în circuit public); „Expoziția columbofilă” și „Expoziția exotică” (organizate în colaborare cu Asociația crescătorilor de păsări exotice și animale mici) etc.

Acestor câteva expoziții menționate li s-au adăugat, ca o componentă necesară în activitatea educațională, conferințe și simpozioane cu pronunțat caracter informativ — științific și de popularizare: „E-tape în evoluția vieții”, „Frumuseți și monumente ale naturii”, „Alimentația rațională în epoca contemporană” — simpla enunțare a subiectelor fiind elocventă în ceea ce privește abordarea științifică a temelor respective. Aceste câteva exemple amintite de noi se înscriu în aria complexă de valorificare cultural-educatională a patrimoniului, de instruire a maselor prin punerea în circuit public a valorilor de patrimoniu, explicate, argumentate nu numai de „itinerarul” expozițional ci și prin conferințe și simpozioane de largă și eficientă audiență.

O altă latură importantă a activității muzeografilor de științele naturii suceveni a constituit-o munca de cercetare de specialitate care a vizat domenii floristice, entomofaunistice, ornitologice și mamalogice concretizată prin fișe științifice de evidență, studii și comunicări,

întocmirea de cataloage (în prezent se lucrează la cataloagele colecțiilor de paleontologie și ornitologie).

Pentru școlari, secția a organizat și îndrumat cercul „Tinerii naturaliști”, care experimental a reunit anul acesta un grup de 15 elevi din clasele a VI-a și a VII-a, ai Școlii generale nr. 8 din Suceava. Problematice abordată: cunoașterea și folosirea laboratorului de naturalizare; învățarea unor procedee de naturalizare a păsărilor și mamiferelor mici; deprinderea metodelor de conservare a peștilor, reptilelor și batracienilor; pregătirea preparatelor umede cu organe și aparate de vertebrate; amenajarea laboratorului școlar de biologie cu biogrupe și diorame. Eficiența acestei activități: formarea deprinderilor pentru munca independentă și suscitarea interesului elevilor pentru viitoare profesii legate de biologie și medicină; testarea și dezvoltarea aptitudinilor școlărilor pentru cercetarea științifică. Finalizarea: pregătirea și constituirea unor mijloace de învățămînt adecvate pentru biologie, îndeosebi pentru lecțiile de laborator.

Am reținut și redat din discuția-documentară purtată la Secția de științele naturii a Muzeului județean Suceava, câteva din preocupările și reușitele acestui colectiv, în intenția, declarată de noi acum — de a se constitui această consemnare într-un imbold adresat muzeografilor de specialitate din muzeele, secțiile de științele naturii din întreaga țară, pentru a-și împărtăși prin paginile revistei noastre — cu mai multă consecvență — propria experiență, căutările novatoare, reușitele și preocupările de viitor.

evidență, conservare, restaurare

Cîteva aspecte ale cunoașterii structurii obiectelor din piele, a prevenirii și combaterii biodeteriorării lor

AURELIA IGNA

Cînd, în 1938, Schultze sugera constituirea unei noi ramuri biologice pe care o numise „Werkstoffbiologie” (biologia materialelor) el răspundea, de fapt, unor preocupări mai vechi. Cu toate acestea abia în 1965 Hueck stabilește rolul factorilor biologici în degradarea materialelor, delimitînd și definind o nouă ramură a științelor biologice — Hylobiologia — avînd drept obiect de studiu relațiile dintre materiale și organismele vii. Tot el este cel ce stabilește cele două mari domenii de activitate ale hylobiologiei: *microbiologia tehnică* (ce se ocupă de modificările utile produse de microorganisme asupra materialelor) și *biodeteriorarea materialelor* (modificarea nedorită din punct de vedere funcțional, structural sau estetic al materialului, biodeteriorare ce poate fi în funcție de natura proceselor inițiate de organismele vii: mecanice, chimice și de dereglare funcțională — fouling).

Importanța studierii fenomenelor de biodeteriorare, a cauzelor și măsurilor de protecție capătă în zilele noastre o pondere tot mai ridicată. Acest lucru poate fi pus în evidență numai amintind că anual, pe plan mondial, 25 % din producția marfă este atacată de diferiți agenți patogeni, pagubele ridicîndu-se la uriașa sumă de 5—6 bilioane de dolari.

Cercetările de biodeteriorare în domeniul industrial sînt coordonate de „In-

ternational Biodeterioration Research Group” (I.B.R.G.), care publică anual patru numere din „International Biodeterioration Bulletin”.

În țara noastră cercetările de biodeteriorare se desfășoară în cadrul unor instituții specializate pe profile: ICPE (în domeniul textilelor), ICPIIL (în industria lemnului), precum și în cadrul Institutului și Centrelor de cercetări biologice. Rezultatele lucrărilor acestor instituții sînt comunicate în cadrul Simpozionului național de biodeteriorare și climatizare (al VIII-lea s-a desfășurat în 1978 la Brașov), iar pe plan internațional se desfășoară cîte un asemenea simpozion o dată la doi ani.

Situații cu totul deosebite se ivesc atunci cînd biodeteriorarea privește operele de artă și monumentele istorice. În aceste cazuri bunurile istorice nu mai pot fi recuperate, pierderile fiind inestimabile. Aceasta a fost, de altfel, rațiunea pentru care funcționează în cadrul laboratoarelor zonale o secție de investigații în cadrul căreia biologul specialist poate desfășura o muncă de control, prevenire și combatere a biodeteriorării obiectelor de artă, aducîndu-și contribuția specifică la conservarea patrimoniului cultural național.

În cadrul laboratorului zonal Cluj-Napoca ne-a preocupat cunoașterea agen-

ților ce produc biodeteriorarea obiectelor de artă din piele. Prima constatare a fost aceea că un mare număr de cărți — incunabulele sînt învelite în piele, dar că arareori aceste obiecte sînt numai din piele, ele aflîndu-se în combinație cu metalul, textilele sau lemnul, ceea ce ridică probleme specifice. În aceste cazuri agenții biodeterioratori sînt cosmopoliți (caz frecvent: cariul perforează pielea ce îmbracă suportul de lemn sau larvele moliei de haine *Tineola biselliella* l. se hrănesc la fel de bine și cu piele, preferînd pielea uscată, blănurile moi și pergamentul), ceea ce ridică biologului probleme ce nu trebuie rezolvate simplist.

În articolul nostru ne vom opri asupra cîtorva aspecte principale ridicate de biodeteriorarea și conservarea obiectelor din piele.

Din cele mai vechi timpuri pielea a fost folosită de către om în diferite scopuri și sub diverse forme. Obiectele din piele ocupă azi în muzee locuri mai mult sau mai puțin importante, unele dintre ele fiind susceptibile de a face parte din patrimoniul cultural național (exemple: obiecte de încălțăminte, harnașamente, haine, tocure de arme, cutii, tocure de ochelari, de pipă, de cravașe, port-hărți, coperti de carte, diplome, hărți etc.), mai ales atunci cînd ele au aparținut unor mari personalități istorice sau reprezintă mărturii ale dezvoltării civilizației umane în diferite momente ale evoluției societății.

Pentru a înțelege mai bine modul cum trebuie acționat împotriva biodeteriorării vom stăruii puțin în cele ce urmează asupra unor chestiuni privind atît anatomia sistemului tegumentar, cît și asupra diferitelor moduri de preparare a pielii la reptile și vertebrate.

La reptile sistemul tegumentar este alcătuit din epidermă și dermă. Epiderma este alcătuită dintr-un strat cornos puternic dezvoltat ce cade prin năpîrlire (la ofidieni) sau nu cade prin năpîrlire (la crocodilienii). Epiderma este acoperită cu solzi ce se suprapun asemenea olanelor (la ofidieni) sau sînt așezați unul lîngă altul (la crocodilienii). La rîndul ei, derma este alcătuită din trei straturi sau pături: superficială, mijlocie și pro-

fundă. Prin tăbăcire pielea reptilelor nu-și pierde epiderma.

La vertebrate sistemul tegumentar este alcătuit din epidermă, dermă și hipodermă. În cursul prelucrării epiderma este înlăturată, iar din dermă se reține doar colagenul și elastinul. Fibrele de colagen nu se dizolvă în apă, iar potrivit lui „Chemical Eng. News” (nr. 34/, 1704/1956) unele fibre de colagen sînt alcătuite din trei lanțuri de polipeptizi lungi de 3000A° și 14 A° grosime, ce la temperatura de peste 30°C se pot desface. Caracteristic fibrelor de colagen este faptul că la peste 40°C începe un proces de contractare ce poate atinge 1/3 din lungimea lor, iar la peste 45°C se gelatinizează. În procesul de tăbăcire punctul de gelatinizare se ridică. Colagenul în soluții acide sau în baze diluate nu se dizolvă, ci se umflă, adică absoarbe apa interfibrilar, pielea nedevenind astfel întinsă (la pielea prelucrată) sau o absoarbe intramolecular -- și atunci pielea se întinde (mai ales la pielea crudă).

Din punct de vedere chimic, fibrele de colagen, lanțuri de aminoacizi, se pot considera ca niște polimeri complecși ce au un caracter *amfoter*, adică: datorită numărului mare de grupări amino (NH₂) au proprietăți bazice, iar datorită numărului mare de grupe carboxilice (COOH) au proprietăți acide.

Cunoașterea anatomiei și compoziției chimice a sistemului tegumentar sînt premise esențiale, absolut necesare, cunoașterii modului de preparare a pielii, aceasta fiind, de altfel, și rațiunea pentru care am subliniat cele de mai sus. Cunoașterea modului de preparare a pielii constituie pentru cercetător o operație absolut indispensabilă. Iată de ce, în cele ce urmează, vom stăruii asupra modului de preparare a pielii.

În decursul timpului, pentru confecționarea diferitelor obiecte, pielea a fost folosită sub două forme: tăbăcită sau netăbăcită. La rîndul ei, tăbăcirea se poate face cu ajutorul tananților vegetali (*tăbăcirea vegetală*) sau cu ajutorul sărurilor de crom (*tăbăcirea minerală*).

Se mai poate constata și o *pseudotăbăcire* (în realitate, cum se va vedea, o piele pseudotăbăcită înseamnă o piele

netăbăcită), atunci cînd pielea se tratează cu sare de bucătărie, cu piclu, piatră acră sau, mai nou, cu formol.

Rezistența pielii astfel preparată este foarte redusă, deoarece în atmosfera umedă sau în contact cu apa aceste săruri se dizolvă, pielea revine la forma inițială, fiind asemănătoare cu pielea proaspăt jupuită, intrînd într-o descompunere imediată sub influența bacteriilor proteolitice.

Din punctul de vedere ce ne interesează diferențierea și recunoașterea unei piei netăbăcite sau pseudotăbăcite (o astfel de piele are caracteristicile formale, înșelătoare, ale pieii tăbăcite) de o piele tăbăcită (mineral sau vegetal) are o importanță foarte mare, în funcție de aceasta stabilindu-se și procedeul sau metoda de restaurare sau combatere a biodeteriorării.

Prepararea pielii prin tăbăcire

Tăbăcirea constituie mijlocul principal de preparare a pielii. Ea este un proces complex, care deși în datele lui fundamentale a rămas același de-a lungul timpului, a suferit diverse modificări mai ales datorită descoperirii unor noi substanțe chimice.

Procesul de preparare a pielii trebuie început imediat după jupuire, deoarece după 1—2 ore ea se descompune sub influența bacteriilor de putrefacție. Dintre acestea bacteriile aerobe sînt mai puțin periculoase, în timp ce bacteriile anaerobe produc descompunerea directă a proteinelor, fapt pentru care ele se numesc și bacterii proteolitice. Din cantitatea totală de bacterii prezente pe pielea crudă cele proteolitice sînt în proporție de 35—50 %.

Pielea crudă mai poate fi atacată de mușgaiuri, de diferite insecte, mai ales cele din familia Dermestidae, precum și de molii (mai ales partea cu păr). Pentru a preveni descompunerea pielii și pentru a-i conferi o oarecare rezistență se folosește tratarea cu sare gemă, uscarea ei sau picluirea, adică tratarea ei cu o soluție slab acidă și sare. Procedeul este în fond doar o fază pregătitoare a tăbăcirii, reprezintă (prin rezistența ce o conferă pielii) o pseudotăbăcire. În cazul obiectelor etnografice, pe lângă piese

astfel conservate au fost întîlnite și obiecte conservate cu untură de pește sau fum. Metoda este foarte veche și, cu toate că n-au fost descoperite obiecte arheologice astfel conservate, se pare că ea a fost întrebuițată încă înaintea erei noastre.

Pielele astfel pregătite urmează a fi tăbăcite, nu însă înainte de a fi muiate în apă și spălate. Prin tăbăcire, pielea, acest sistem deschis, devine mai rezistentă, mai stabilă față de factorii de mediu, iar higroscopicitatea fibrelor colagene scade.

În cele ce urmează ne vom ocupa de *tăbăcirea vegetală*, deoarece în activitatea noastră sîntem confrunțați cu obiecte din piele cu o vechime mai mare, tăbăcită prin această metodă, tăbăcirea minerală fiind de dată recentă.

Pielea tăbăcită vegetal este elastică, coloritul se întinde de la gălbui pînă la maroniu roșcat, în timp ce pielea tăbăcită cu săruri de crom (sulfat, clorură, biclorură de Na și K) are o culoare gri cenușie, ce se acoperă apoi cu o vopsea după dorință.

Reamintim că în epoca modernă pielea se tăbăcește și cu săruri de crom, iar în zilele noastre se folosesc ambele procedee, metode — separat sau întrebuițînd tananți în buchet, adică amestec de tananți naturali și săruri de crom, dar și tananți sintetici (romatani).

Tăbăcirea vegetală, folosită încă din antichitate, întrebuițează taninul din următoarele plante: stejarul, scumpia (Rus cotinus), castanul, bradul (scoarță, ramuri, frunze, lemn) — formînd grupa pirogalol/(C₆H₃(OH)₃)/ — sau: mimoza, quebragio, valex, mangrove — formînd grupa pirocatechină/(C₆H₄(OH)₂/.

Fazele tăbăcirii vegetale sînt:

- a) obținerea pielii gelatină prin cenușărire;
- b) șpălțuirea — egalizarea pielii prin îndepărtarea unei părți din grosimea ei;
- c) sămăluirea — distrugerea fibrelor elastice printr-un proces de tratare cu enzime (tripsină, pancreatină). În timpul sămăluirii pielea are un pH de 6,5—7;
- d) tăbăcirea propriu-zisă — durează 5 zile;

e) piclirea — aducerea pielii la un pH apropiat de cel natural (4,6—5) fără a produce umflarea ei.

Rezultatul îl constituie pielea tăbăcită care nu este putrescibilă, dar care mai trebuie finisată prin lustruire, gresare, colorare etc.

Dacă pielea tăbăcită are o anumită rezistență față de agenții biodeterioratori, în urma gresării ea devine mai ușor victima bacteriilor, ciupercilor și insectelor.

Cauzele biodeteriorării pielii. Cele mai cunoscute cauze ale biodeteriorării obiectelor din piele sînt următoarele:

1. schimbarea pH;
2. modificarea umidității;
3. gresarea în exces (excesivă);
4. îmbătrînirea.

Nu se poate stabili o ordine de prioritate a acestor cauze, toate fiind la fel de importante, și de cele mai multe ori ele nu acționează singure ci în combinație sau, altfel spus, una o provoacă pe cealaltă.

Astfel, schimbarea pH-ului pielii este hotărîtoare în atacarea ei de către ciuperci, căci acestea nu se instalează pe o piele cu pH acid iar, pe de altă parte, modificarea pH-ului este în strînsă legătură cu creșterea umidității.

Un obiect de artă din piele trebuie să aibă o umiditate constantă de 5—18%. Dacă această umiditate crește prin hidratare, apar bacteriile și ciupercile. În literatura de specialitate se afirmă că aceste microorganisme nu atacă fibrele de collagen, ci substanțele cu care este acoperită pielea și substanțele ce înconjoară fibrele de collagen. Pe de altă parte, și uscarea exagerată a pielii este dăunătoare, deoarece fibrele de collagen sînt supuse unei frecări exagerate. Uscăciunea se înlătură prin hidratare și gresare, dar hidratarea și gresarea excesivă duce la destrămarea fibrelor de collagen, mușgăirea pielii și atacarea ei de către insectele dermatofage.

În ceea ce privește îmbătrînirea pielii s-a constatat că nu există o limită a îmbătrînirii sau dacă există ea este foarte îndepărtată (de ordinul a 2000—3000 de ani). Este absolut sigur însă că îmbătrî-

nirea se datorește nu atît timpului, cît mai ales deselor schimbări de mediu, expunerii la lumină. S-a constatat că razele ultraviolete acționează ca un catalizator în procesul de descompunere a collagenului de către apă. Cert este că o piele îmbătrînită, indiferent de împrejurări și cauze, este supusă factorilor biodeterioratori.

Dintre ciupercile ce se dezvoltă cu predilecție pe piele amintim genurile *Aspergillus* și *Penicillium* cu speciile din tabelul anexă.

Acțiunea ciupercilor asupra pielii este complexă, ele putînd produce pete de diferite culori: albe, violet, roșii, maron, verde, galben, negru. Pielea devine moale, casantă; ciupercile macină încet pielea, o decolorează, schimbă formele inițiale, modifică obiectul distrugîndu-l. Chiar dacă ciupercile nu consumă collagenul propriu-zis, durata de folosire a obiectului scade considerabil, o nouă gresare făcîndu-l susceptibil, de un nou atac al ciupercilor.

Protecția pielii împotriva mușgaiurilor se realizează prin folosirea substanțelor dezinfectante. Se recomandă folosirea peliculei de miceliu și a unor fungicide cum ar fi: paranitrofenolul în concentrație mică — 0,35%, pentaclorfenolul — 0,25% sau amestecul celor două în proporție de 0,2%.

Se mai poate folosi Mystox LP, „Tego-51B”, fenolat 15% în apă, sau metoda recomandată de R. Georgescu — sterilizarea umedă fracționată. Preventiv se recomandă păstrarea condițiilor de temperatură constantă, aerisirea și, atunci cînd e cazul, înlăturarea umidității.

Insectele atacă atît pielea tăbăcită cît și cea netăbăcită. Insectele distrug obiectele din piele fie mîncînd pielea, consumînd-o (familiile Ptinidae, Dermestidae, Lasioderme-Lepisma, Tincide), fie perforînd-o (cariile).

Dintre genurile de insecte cele mai periculoase sînt: *Ptinus fur*, *Ptinus tectus*, *Dermester lardarius*, *Dermester vulpinus*, *Dermester oflugus*, *Dermester carnivorus*, *Attagenus pellio*, *Attagenus piceus*, *Necrobia rufipes*, *Sitodrepa panicea*, *Piophilala casei* etc. Primele măsuri de combatere constau în fumigarea obiectelor

cu acid cianhidric, sulfură de carbon, bromură de metil, folosirea insecticidelor (ingestie, de contact, mixte), dintre care recomandăm pyretru + DDT, letan, timol. De subliniat că fiecare școală de restaurare (Anglia, Franța, Belgia, R.F.G., R.D.G.) aplică formule proprii. În ce ne privește, am folosit timolul și lindafumul și tratarea prin vid (toxic în vid). Pentru perioada următoare ne-am propus conceperea și construirea unei instalații de tratare în vid precum și testarea unor formule proprii de insecticide și fungicide.

Tratarea preventivă a obiectelor din piele împotriva insectelor se face prin: sterilizarea obiectelor noi introduse în colecții, tratarea locurilor de expunere, control periodic și curățire periodică.

Am încercat în acest studiu o prezentare, fără pretenții de exhaustivitate, a câtorva probleme ridicate de conservarea obiectelor aparținătoare sau virtual aparținătoare patrimoniului muzeistic național.

În abordarea lor am pornit de la premisa că pentru a aplica metodele și procedeele cele mai eficiente, biologul ce se ocupă de obiectele din piele trebuie să aibă cunoștințe temeinice privind procesul tehnologic de preparare a pielii (în speță tăbăcirea) pentru a putea face, atunci când este necesar, distincția între o piele tăbăcită și una netăbăcită, pentru

depistarea procedeele prin care aceea piele a fost preparată, deoarece metoda de combatere a biodeteriorării se alege în funcție de modul în care pielea a fost preparată și a cauzelor care au dus la deteriorarea ei.

În partea destinată combaterii biodeteriorării am arătat cauzele ce duc la biodeteriorarea obiectelor din piele, precum și metodele cunoscute de luptă împotriva degradării, subliniind importanța cunoașterii exacte a agentului distrugător și importanța măsurilor profilactice, preventive.

Am pornit de la ideea că temeinica cunoaștere a cauzelor este esențială în îndepărtarea efectelor.

Totodată, lipsa unei experiențe mai îndelungate în această direcție, ca și insuficiența mijloacelor de informare și documentare nu ne-a permis o tratare mai amănunțită, contribuția noastră fiind, în esență aceea de sistematizare a ceea ce este cunoscut și sublinierea a ceea ce este eficient și are, prin urmare, aplicabilitate imediată.

Am urmărit să subliniem în aceste rânduri că, alături de celelalte domenii de combatere a biodeteriorării (lemn, hîrtie, metal etc.) lupta împotriva biodeteriorării obiectelor din piele constituie o datorie importantă a laboratoarelor zonale, ce nu se poate duce decît în cunoștință de cauză și cu mijloace adecvate.

Creșterea diferitelor specii de ciuperci dăunătoare produselor de pielărie (după Blahnic și Zanova)

SPECIA	ASPECTUL CREȘTERII
ASPERGILLUS VERSICOLOR	Creșterea se întinde rapid, miceliile colorate în gri, sporangii în verde închis. Conidiile se dezvoltă normal. După trei săptămîni miceliile pot fi îndepărtate, dar pielea de sub ele, în comparație cu eșantionul de control este înmuiată și se rupe ușor. Culoarea cafeaie a pielii devine gri închis.

SPECIA	ASPECTUL CREȘTERII
ASPERGILLUS NIGER	Miceliul se dezvoltă încet de la locul infestării, dar aproape compact. Sporulația este abundentă, conidioporii sînt însă mai mici decît cei de pe mediul de cultură. După trei săptămîni, miceliul se desprinde greu, iar culoarea pielii devine neagră.

SPECIA	ASPECTUL CREȘTERII	SPECIA	ASPECTUL CREȘTERII
ASPERGILLUS PULVERULENTUS	Formează micelii rare, gri deschis, cu conidiopori dezvoltăți normal și sporangi bine dezvoltăți. După îndepărtarea micelinului colorația devine gri.	ASPERGILLUS FUMIGATUS	Miceliul crește într-o săptămână. Formează o mulțime de sporangii albaștri verzi. După înlăturarea miceliului pielea este neagră și moale.
ASPEGILLUS CARBONARIUS	Miceliile cresc înalt, au culoare gălbuie, conidioporii dezvoltăți normal și sporulație abundentă. După îndepărtarea miceliilor, colorația pielii este brună.	PENICILLIUM FELLUTANEUM	Creștere slabă, fără formare de spori. Apar hife aeriene alungite pe miceliu rar. Pielea nu suferă modificări.
ASPERGILLUS VIOLACEAE- FUSCUS	Creștere îmbelșugată, joasă, de culoare neagră-violacee și sporulație abundentă. După îndepărtarea miceliilor rămân pete brun închis.	PENICILLIUM RESTRICTUM	Coloniile sînt compacte, împilite, împlintate adînc în substrat. Culoarea coloniei este verde închis, sporulația este bogată, pielea din jurul coloniilor și de sub ele devine moale.
ASPERGILLUS RUGULOSUS	Se dezvoltă foarte bine. Formează peritecii individuale. În 14 zile eșantionul se acoperă bine. După înlăturarea miceliului rămîn pete de colorație brun închis. Stratul superior este moale.	PENICILLIUM PURPuroGENUM	Creșterea coloniilor se produce rapid, culoarea este verzuie. Pielea se colorează în gri închis spre negru.
ASPERGILLUS RUBER	Creștere bună la sfîrșitul primei săptămîni; miceliul este roz, iar periteciile de culoare oranj. Formarea conidoporilor slabă, sporangi puțin dezvoltăți. După îndepărtarea miceliilor pielea este moale și brun închisă.	PENICILLIUM ATRAMENTOSUM	Miceliul se dezvoltă repede, este brun verziu, iar pielea se păstrează brun închis.
ASPERGILLUS AMSTELODAMI	Creștere înceată, conidiopori rari, sporulație abundentă. Se observă porțiuni scleroideale, împletite, galbene. După o lună pielea are culoarea brun închis.	PENICILLIUM CRYSOGENUM	Micelii ce formează colonii mici, ce se dezvoltă repede. După îndepărtarea miceliului pielea rămîne pătată în roșu brun.
ASPERGILLUS RESTRICTUS	Creștere foarte rapidă. Colonii de culoare verde închis ce pătrund în profunzimea materialului. După îndepărtarea miceliului pielea este neagră și moale.	PENICILLIUM MELEAGRINUM	Coloniile sînt mari, au aspect catifelat, de culoare albastru verzuie ce sporulează bine după 14 zile. După îndepărtarea miceliului pielea rămîne pătată în brun închis.
		PENICILLIUM OCHRACEUM	Miceliul este compact, verde închis, își începe creșterea după o săptămînă. După îndepărtarea miceliului pielea rămîne pătată în verde închis spre brun.

studii și comunicări

Dezvoltarea și valorificarea colecțiilor muzeale de nevertebrate (exclusiv insecte) din fauna României

Dr. DAN DUMITRESCU, INGMAR WEISS

Acest articol are drept scop, pe de o parte de a pune în evidență unele particularități ale colecțiilor muzeale de nevertebrate (actuale și fosile), iar pe de altă parte de a exemplifica diferitele posibilități de valorificare a acestora. De asemenea, ca o consecință a prezentării acestor două aspecte, vom avansa și unele propuneri legate de activitatea de viitor a muzeelor de științe naturale din țara noastră privind dezvoltarea și valorificarea colecțiilor muzeale.

Limitarea subiectului la fauna țării de către însuși genericul simpozionului de la Piatra Neamț din 10--12 decembrie 1980 -- „Rolul muzeelor de științe naturale în cunoașterea și valorificarea complexă a florei și faunei României” -- ni se pare justificată din două motive.

Primul constă în faptul că muzeele de științe naturale au sarcina de a cerceta și depozita material zoologic din România. Rolul de a depozita material reiese foarte limpede din articolul semnat de I. Cristache-Panaît și P. I. Panaît (1968) care redau scopul primei instituții muzeale din București (Muzeul Național, înființat în 1934) prin următorul citat: „de a aduna într-însul mai întâi obiectele de istorie naturală și de antichități care se găsesc în Țara Românească, apoi după vreme să se adauge și alte obiecte de prin deosebite țări” (p. 509). Gr. Antipa (1918) precizează și latura de cercetare: „Problema a cărei rezolvire mi-am propus-o a fost dar de a crea aici (la muzeul din București, n. n.) un institut care pe de o parte să servească cercetările pur științifice,

și anume, în prima linie studiului naturalist al țării” (p. 8).

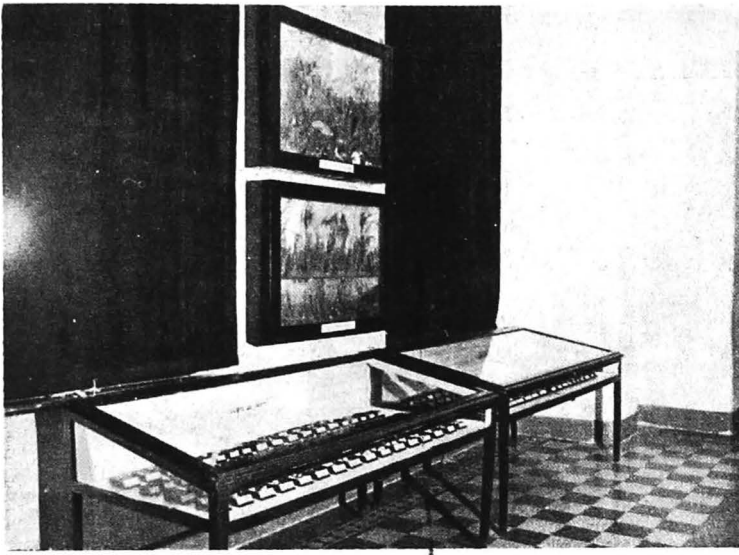
Al doilea motiv de limitare a subiectului pare dictat de faptul că, cu unele excepții, muzeele de științe naturale din România nu au colecții importante din fauna străină.

Nu considerăm că este necesar să insistăm asupra rolului cercetării în muzee, subiect abordat în repetate rânduri de o serie de specialiști (M. Băcescu, 1964 etc.) și nici asupra căilor și mijloacelor de constituire și dezvoltare a colecțiilor muzeale publicate recent de M. Iacob (1978).

Ceea ce trebuie să precizăm încă de la început este faptul că ni s-a părut necesară și referirea la colecțiile muzeale de nevertebrate fosile întrucât importanța deosebită a paleontologiei în schițarea posibilelor direcții de evoluție la multe grupe de nevertebrate este de mult recunoscută. Și în acest caz socotim că apar foarte edificatoare cuvintele lui Gr. Antipa (op. cit.) „Acolo unde este cu putință să se pună alături de speciile recente și strămoșii lor fosili, precum și dezvoltarea embrională pentru ca cu modul acesta să se atragă atenția vizitatorului asupra dezvoltării speciei sau a individului și în general pentru a dezvolta interesul său pentru evoluția lumii organice” (p. 10).

1. DEZVOLTAREA COLECȚIILOR MUZEALE DE NEVERTEBRATE

Desigur că și în cazul colecțiilor muzeale de nevertebrate operează în general aceleași căi și mijloace de dezvoltare ca și pentru alte colecții muzeale de științe naturale. Ampla și documentata redare

Aspect din colecția publică de moluște actuale din fauna României (Muzeul „Grigore Antipa”)

a acestor căi și mijloace de către M. Iacob (op. cit.) ne scutește de a le enunța chiar și la modul general.

De aceea, vom căuta să ne limităm strict la aspectele particulare ale colecțiilor muzeale de nevertebrate, la unele date privind istoricul colecțiilor și la analiza sumară, de ordin cantitativ a situației actuale a acestor colecții.

1.1. Probleme în legătură cu colecțiile muzeale de nevertebrate

Fără îndoială că aceste probleme sînt diferite la colecțiile de faună actuală (recentă) față de cele de faună fosilă.

În ceea ce privește fauna actuală de nevertebrate, crearea unei colecții depinde de o serie de factori dintre care cei mai însemnați ni se par: mediul în care trăiesc animalele (terestru sau acvatic; dulcicol și marin), frecvența și abundența speciilor, metodele de colectare, preparare și conservare caracteristice pentru multe grupe și nu în ultimul rînd, „atracția” pe care o are colecționarul (începînd cu amatorii) pentru grupul respectiv.

Acțiunea selectivă a mediului în care trăiesc animalele asupra numărului și mărimii colecțiilor apare evidentă dacă este comparat, de exemplu, numărul de colecții din fauna terestră cu cel al colecțiilor din fauna acvatică (dulcicolă, salmastricolă sau marină); numărul este evident mai mare pentru colecțiile de

faună terestră întrucît, cu excepția moluștelor, colectările de faună acvatică sînt accesibile, în general, numai specialiștilor consacrați în studiul acestei faune.

Dimensiunile, forma, ornamentația și în special culoarea animalelor reprezintă criterii extrem de însemnate în aprecierea „atracției” pentru colecționar. Astfel, incomparabil mai mare este numărul colecțiilor de moluște în raport cu alte grupe de nevertebrate (platelminti, nematode, acarieni etc.). Un exemplu care ni se pare foarte edificator este faptul că moluștele reprezintă singurul grup mare de nevertebrate care a fost prelucrat în „Fauna R.S.R.”, încă din anii 1954—1960. Dimensiunile microscopice, corelate cu metodele speciale de colectare, precum și cu numărul mare de specii acționează ca factori limitativi în cunoașterea faunei din anumite grupe (acarieni, de exemplu). Multe nevertebrate sînt tratate cu indiferență de amatori, altele provoacă instinctiv repulsie. De exemplu, pentru foarte mulți neavizați, păianjenii nu numai că sînt dizgrațioși, dar produc chiar teamă, care în literatura de specialitate este cunoscută sub denumirea de arahnofobie.

Considerentele menționate vin să explice în bună măsură slaba tentație pe care o reprezintă pentru colecționar multe grupe de nevertebrate, precum și nivelul

Aspect din colecția publică din alte grupe de nevertebrate — fauna României (Muzeul „Grigore Antipa”)

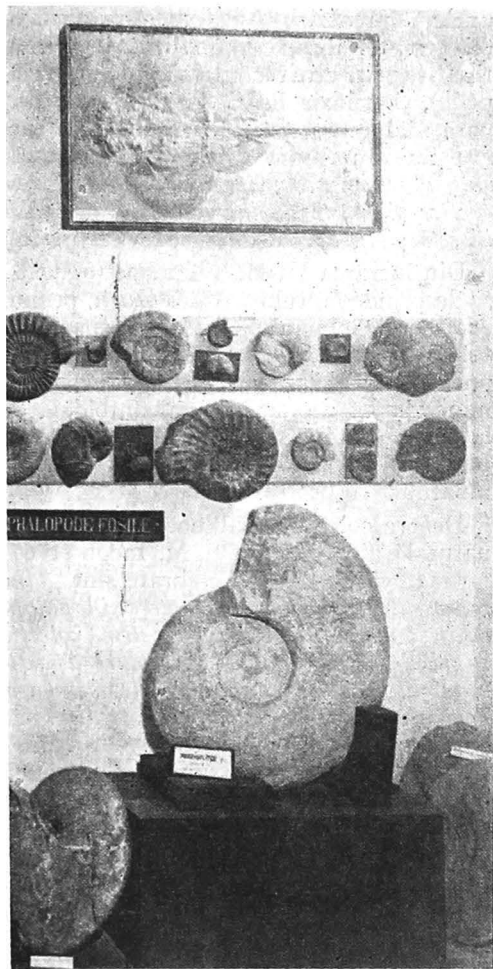
redus de cunoaștere a animalelor din grupele de nevertebrate microscopice.

În privința faunei fosile în general, raritatea pieselor, tehnicile laborioase de colectare, precum și „atracția” redusă exercitată asupra colecționarului constituie factori limitativi în alcătuirea colecțiilor, acestea fiind mai puțin numeroase decât cele de faună actuală. Raritatea formelor fosile de nevertebrate se explică și prin faptul că dintre aceste animale s-au fosilizat numai grupele ce au părți dure în constituția corpului lor (cochiliile chitinoase de la concostracei și ostracode, dintre crustacee; cochiliile calcaroase de la moluște, brahiopode; testul foraminiferelor, lorica testaceelor, scheletul radiolarilor, acantarilor, exoscheletul coralilor, briozoarelor și arahnidelor etc.)

Un ultim aspect pe care-l amintim referitor la alcătuirea și valorificarea complexă a colecțiilor muzeale de nevertebrate actuale și fosile din țara noastră este cel al lipsei de specialiști în general și, în primul rând, de specialiști care să lucreze în muzeele de științe naturale. Dacă pe plan național, pentru fauna actuală, nu toate grupele de nevertebrate sînt „acoperite” de specialiști, cu atît mai redus este numărul celor ce lucrează (sau au lucrat) perioade îndelungate în muzeu. Menționăm în acest sens că din cele 26 de fascicule din „Fauna R.S.R.”, reprezen-

tînd prelucrarea pînă în 1980 a diferitelor grupe de nevertebrate (*exclusiv* insecte) din România, redactate de 19 specialiști, 4 fascicule (15%) au fost elaborate de 2 cercetători care au lucrat sau lucrează în muzeu; dintre aceștia, dr. doc. M. Băcescu a redactat 3 fascicule pentru crustacee, iar I. Lepși, pentru protozoare (Euamoeboida), grup care nu se pretează însă la colecții muzeale. Practic, deci un singur cercetător, care și-a desfășurat aproape întreaga activitate științifică într-un muzeu, a redactat fasciculele din „Fauna R.S.R.”.

O situație asemănătoare întîlnim și în cazul specialiștilor în grupele de nevertebrate fosile. M. Filipescu (1977) notează faptul că o serie de paleontologi își desfășoară activitatea la Universitățile din București, Iași și Cluj-Napoca, la Institutul geologic și Institutul de speologie „Emil Racoviță”, ambele din București, adăugînd și o listă a celor „cu constante preocupări paleontologice, care au adus contribuții însemnate într-un anumit domeniu al investigației paleontologice” (p. 68). Din cei citați în domeniul micropaleontologiei (15) și paleontologiei nevertebratelor (28), credem că nu greșim cînd afirmăm că nu figurează nici un specialist din muzeele de științe naturale. În schimb, din domeniul paleontologiei ver-

Aspect din colecția publică de moluște fosile de la Muzeul „Grigore Antipa”, cum era expusă înainte de 1962.

tebratelor sînt menționați specialiști din Muzeul de istorie naturală „Grigore Antipa”, Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, Muzeul Olteniei din Craiova și Muzeul de științe naturale din Piatra-Neamț. Este adevărat că dintre aceștia unii au abordat și studiul nevertebratelor fosile din colecțiile muzeale — și ne referim în primul rînd la moluște (L. Apostol, 1966; M. Ciobanu, 1978, în colab. cu Bica Ionesi).

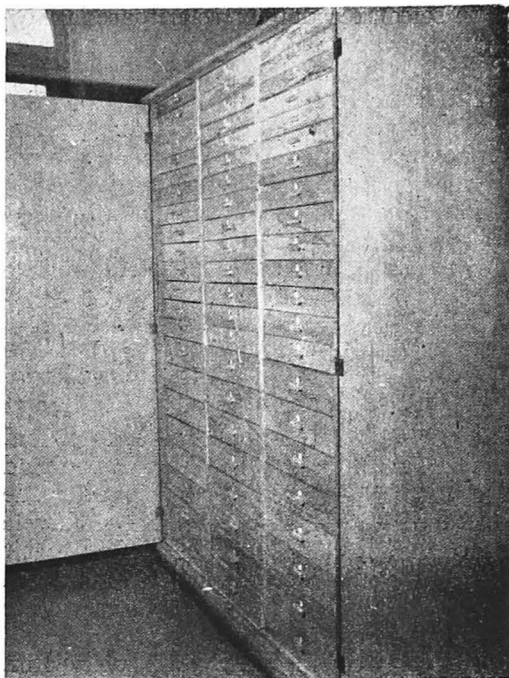
1.2. Date asupra istoricului unor colecții muzeale de nevertebrate din fauna României.

În selectarea datelor referitoare la istoricul unor colecții de nevertebrate, departajarea informațiilor privind fauna României de cele din fauna străină s-a dovedit a fi foarte greu de făcut după datele bibliografice de care am dispus.

În afara unor articole și lucrări care vor fi menționate mai jos, am apelat la „*Reperatoriul muzeelor din Republica Socialistă România*” publicat de „*Revista Muzeelor*” între anii 1970—1972 (7,4—9,3) și în suplimentul jubiliar 1964—1974, precum și la articolele publicate de prof. I. Simionescu în „*Revista științifică V. Adamachi*” (1922, 1923, vol. 8,4—10,1). Desigur că informații mai precise și mai cuprinzătoare am fi obținut consultînd documentele din arhivele muzeelor de științe naturale sau cele din Arhivele Statului, dar considerăm că am fi depășit cu mult cadrul acestui articol făcînd un istoric amănunțit pentru toate colecțiile muzeale de nevertebrate.

Întrucît referirile la aceste colecții din fauna României sînt foarte rare, apreciem că este util să amintim cît mai multe date cu privire la colecțiile de nevertebrate în general, indiferent de faptul că nu toate cuprind specii din fauna țării.

Pentru muzeele de științe naturale din Transilvania, Banat și Crișana am recurs și la lucrarea lui C. Petranu (1922), care furnizează o serie de informații de ordin general privind colecțiile de nevertebrate. Despre muzeele de științe naturale, autorul subliniază că numărul lor este foarte redus, remarcînd numai colecțiile Muzeului Național din Cluj, ale Muzeului Societății de Științe Naturale din Sibiu și ale Muzeului Societății de Științe Naturale din Timișoara. În această lucrare, patrimoniul de „istorie naturală” apare exclusiv sub forma valorilor numerice (fără determinări la nivel de specie); astfel, „*Muzeul Național al Transilvaniei din Cluj... 2*), *obiectele, de istorie naturală care separat numără cîteva sute de mii de piese. Muzeul Baron Brukenthal din Sibiu... 4000 naturale. Muzeul Bănățean din Timișoara... 13000 naturale. Muzeul Național Secuiesc, Sfîntu—Gheorghe... 13000 naturale. Muzeul Asociațiunii din Sibiu... 29000 (naturale,*

Aspect din colecția științifică de moluște actuale din fauna României (Muzeul „Grigore Antipa”)

n. n.). Muzeul Arheologic din Alba-Iulia ... 6000 naturale... Din colecțiile școalelor cea mai mare este cea a Colegiului Bethlen din Aiud... 45000 naturale” (p. 43—44). Ocupându-se de muzeele din Transilvania, Bunta și Protopopescu (1969) sintetizează aceste date într-un tabel, fără a mai face nici o precizare în legătură cu alcătuirea colecțiilor.

Apare evident faptul că valoarea informațională a datelor lui C. Petranu (op. cit.) este foarte limitată: excepție face Muzeul Național al Transilvaniei din Cluj, pentru care, bazat pe Comunicatul Institutului Zoologic al Universității din Cluj, autorul precizează alcătuirea colecțiilor zoologice, cu referiri și asupra celei de nevertebrate. După enumerarea grupelor de nevertebrate din colecție, însoțite fiecare de menționarea numărului de borcane (sau de cutii) în care sînt conservate, cu adăugarea numărului de „schelete” (la spongieri, celenterate, echinoderme etc.) autorul face și

unele precizări asupra provenienței materialului („majoritatea exotice” pentru crustacee, arahnide și miriapode). Concluzia lui C. Petranu (op. cit.) pare să lămurească dacă materialul este sau nu din fauna țării: „*Nevertebratele sînt, de asemenea, reprezentate prin forme exotice și foarte puține ardelenene, mai ales insecte și în special lepidoptere*” (p. 73).

Din lucrarea lui M. Filipescu (op. cit.) se desprinde faptul că Antal Koch, primul profesor de mineralogie, geologie și paleontologie de la Universitatea din Cluj între anii 1872—1895, a realizat Muzeul de mineralogie, geologie și paleontologie de la această universitate, dar nu sînt făcute nici un fel de aprecieri asupra colecțiilor muzeului respectiv.

Despre colecțiile Cabinetului de istorie naturală din Blaj (1859), M. Iacob (1967) notează că dintre nevertebrate sînt „bine reprezentate insectele (coleoptere și lepidoptere) și moluștele. Această din urmă colecție cuprinde peste 10.000 exemplare aparținînd la 1.500 de specii. Este, se pare, pentru acea vreme cea mai bogată din toate colecțiile muzeale de acest gen din țară” (p. 232). Din aceeași sursă bibliografică reiese că în anii 1873—1874, Societatea zoologică din Viena donează Cabinetului din Năsăud o colecție de plante, de insecte „de cochilii și vermuleți” (p. 232).

Dintr-un articol semnat de V. Faur (1976) aflăm că în anul școlar 1897/1898 a fost donat Muzeului natural din Beiuș un exemplar de scorpion.

Cu privire la Muzeul Banatului din Timișoara, C. Petranu (op. cit.) semnalează o serie de colecții de insecte intrate în patrimoniul muzeului respectiv, precum și donația unei colecții de paleontologie (346 bucăți) de către Institutul geologic (1886) și a „valoroasei colecții de istorie naturală și etnografice” de către E. Holub. Într-o notă asupra istoricului acestui muzeu, Fr. König și E. Nadra (1974) furnizează informații despre inventarul existent în 1878, care cuprindea, printre altele, „4 cutii cu cochilii” (p. 171), iar în 1885 și un număr de „7 fosile (din ce grup?) și 279 cochilii de scoici și melci”. În 1906, Ministerul Învățămîntului trimite muzeului 2350 moluște, împreună cu

peste 1700 insecte (ortoptere și lepidoptere). În ceea ce privește problema apartenenței materialului la fauna României, reținem din articolul menționat că în 1877 „este refuzată o ofertă (colecție de mamifere, păsări și insecte), pe motivul că muzeul nu are spațiu pentru materiale din afara Banatului” (p. 176). Din nefericire, nu cunoaștem cât timp a fost respectat acest principiu.

Unele dintre primele informații asupra nevertebratelor intrate în patrimoniul Muzeului Societății Ardelene de Științe Naturale din Sibiu, apar publicate de către M. Kimacowicz (1896, 1897) care enumeră donațiile sau colectările de materiale de moluște, crustacee, arahnide, miriapode, nematode și platelminți, precum și colecții de faună fosilă (foraminifere). Ulterior, în revista societății apăreau regulat informații de acest gen referitoare, bineînțeles, la toate colecțiile de științe naturale (și etnografie, mineralogie etc.).

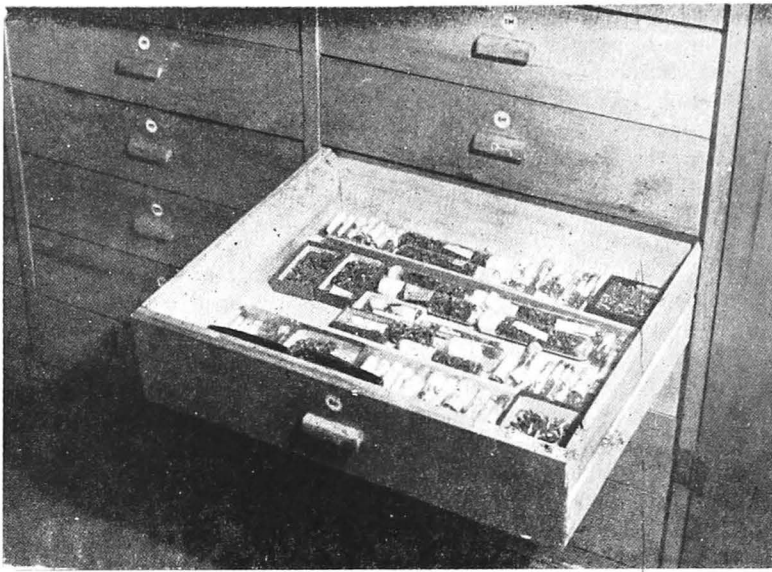
Date mai complete cu privire la colecțiile muzeului sînt cuprinse în articolul lui A. Kamner (1935), care enumeră o serie de grupe de nevertebrate fosile și actuale. După ce arată că „fosilele sînt orînduite după vîrsta lor geologică”, autorul trece în revistă piesele existente subliniind că „foarte bine este reprezentată formațiunea Eocenică de la Porcești... Cochiliile uriașe, numuliți, corali, echinide și dinți de rechini sînt martorii vorbitori ai acestor timpuri dinainte de începutul lumii. Din formația Pliocenică se află cochiliile, cărbuni de pămînt...” (p. 683). Referindu-se la fauna actuală autorul vorbește despre toate genurile de animale inferioare, homari și languste mari, păianjeni uriași, echinide țepoase, anemone veninoase, polipi, meduze, bureți și cefalopode (p. 686).

Date utile referitoare la materialul de moluște din patrimoniul Secției de științe naturale a Muzeului Brukenthal—Sibiu sînt publicate de H. Plattner (1968), I. Corocleanu (1969), E. Schneider și M. Stamp (1970). Astfel, H. Plattner arată că C. Jickeli „donează colecția sa valoroasă de moluște Muzeului Societății Transilvănene de științe naturale din Sibiu. Colecția (20.000 exemplare repartizate în

1.821 specii, respectiv 186 de genuri) cuprinde moluște terestre, marine și de apă dulce, în marea lor majoritate colectate personal în Transilvania, Marea Roșie și Abisinia. Numărul exemplarelor colecției de malacologie (care se ridică astăzi la 20.700) creștea astfel în anul 1924, deodată la dublu, adică la 40.000 de piese” (p. 24). I. Corocleanu (1969) consemnează donația importantei colecții de moluște făcută Muzeului Brukenthal de către ing. R. v. Kimacowicz (250.000 de piese), „donație (ce) cuprinde colecția generală propriu-zisă de moluște precum și o colecție specială a genului *Alopiä*” (p. 145), aceasta din urmă cu peste 40.000 de exemplare. Schneider și M. Stamp (op. cit.) menționează bogata colecție de moluște a lui Michael Bielz.

Trecînd la muzeele din Moldova, extrem de interesantul istoric al „Societății medico-istoric-naturale din Iași și al Muzeului de istorie naturală din Iași” semnat de I. Borcea (1911) furnizează date numai pentru colecțiile de vertebrate și ierbar, nevertebratele nefiind menționate. Ceea ce ni se pare demn de reținut este în primul rînd că „din sînul acestei societăți a eșit prima carte de Științe Naturale scrisă în limba românească „Istoria naturală” de Dr. I. Cihac”; de asemenea, reiese faptul că o serie de personalități marcante ale științei românești (Gh. Zotta, Gr. Cobălcescu, N. Leon, L. Cosmovici) au lucrat, pentru un timp, și în muzeul din Iași, la aceștia se adaugă desigur și I. Borcea. În statutul societății se specifică una din principalele modalități de sporire a patrimoniului, și anume „înlăturarea schimbului cu țările străine” (p. 242).

Alte informații referitoare la colecțiile Muzeului de istorie naturală din Iași apar în articolul lui N. Macarovici (1965), autorul insistînd în special asupra tematicii de studiu în cadrul muzeului după anul 1953: cercetarea gasteropodelor terestre și lamelibranhiatelor din Moldova, a larvelor de ixodide, studiul foraminiferelor din Marea Neagră. De asemenea, C. Mândru (1979) adaugă că prof. I. Borcea a îmbogățit patrimoniul muzeului cu o serie de grupe din fauna marină, dar nu face nici un fel de altă precizare.

Aspecte din colecția științifică de moluște actuale din fauna României (Muzeul „Grigore Antipa”)

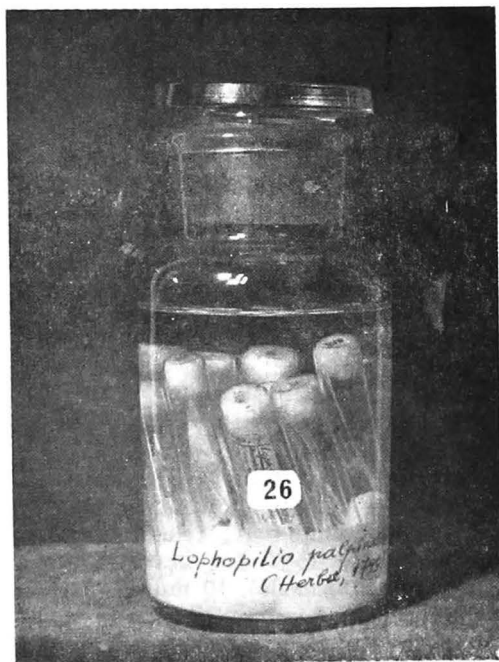
Singurele date cu privire la Muzeul de științe naturale din Piatra Neamț sînt publicate de M. Ciobanu (1979) și privesc, printre altele și colecția de paleozoologie (3865 exemplare), dintre care unele sînt și nevertebrate.

Despre colecțiile de nevertebrate ale Muzeului de istorie naturală din București reținem informațiile publicate de I. Cristache—Panait și P. I. Panait (1966) cu privire la donația Cabinetului imperial din Viena — alcătuită dintr-o colecție de insecte și moluște (colecție ajunsă în Capitală în anul 1850). După acești autori, printre cataloagele întocmite și anunțate la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice la 31 mai 1860, figurau și cele ale colecțiilor de moluște. C. Căzănișteanu (1970) revine asupra aceleiași colecții de moluște provenite de la Viena și arată că Ludovic Raceiss („custodele pentru partea de cochilii de la Cabinetul imperial”) „se obligă să dăruiască muzeului din București o colecție completă de cochilii cu un catalog foarte întins”, capabil să permită clasificarea moluștelor din fauna țării noastre, material care a și „intrat în patrimoniul Muzeului Național îmbogățindu-l substanțial” (p. 493). Incendiul din 1884 distruge colecțiile zoologice (cu excepția

celor 38 de lăzi cu piese donate în 1882 de H. Mitrea) astfel încît în procesul verbal de predare-primire din 15 iunie 1894 semnat de Gr. Ștefănescu și, respectiv de Gr. Antipa sînt menționate următoarele grupe de nevertebrate: „echinoderme (2 în alcool și 27 uscate), moluște, molușcoide și viermi. (10 în alcool și 34 uscate), celenterate (6 în alcool și 41 uscate)” (inf. verb. A. Marinescu).

M. Ionescu și B. Schnapp (1957) enumeră colecțiile științifice existente în muzeu, printre care și colecția malacologică a lui E. A. Bielz din fauna generală, cu 2500 de exemplare. Date mai complete cu privire la colecțiile de nevertebrate apar publicate de M. Băcescu și R. Mayer (1967) care amintesc achiziționarea de către Muzeul „Grigore Antipa” a unei părți din colecția de moluște E. A. Bielz (5000 specii și aproximativ 20.000 de exemplare), ce cuprinde forme aparținînd în cea mai mare măsură faunei străine; de asemenea, este semnalată și colecția de moluște I. P. Licherdopol (140 de specii cu 920 de exemplare) din fauna României. În analiza mai amănunțită asupra colecțiilor muzeului efectuată de R. Mayer și A. Marinescu (1974) este subliniată sporirea colecțiilor de crustacee și, în general, de animale marine, în

special după 1954 când, sub conducerea dr. doc. M. Băcescu, a fost abordat studiul cantitativ al faunei de pe platforma continentală românească a Mării Negre; autorii fac referiri asupra colecției de aranee din fauna României constituită ca urmare a cercetării acestui grup de către specialiști din muzeu, precum și asupra colecției de faună marină străină îmbogățită substanțial atât prin participarea, după 1964 a directorului muzeului M. Băcescu la diferite expediții oceanografice în diverse regiuni ale globului, (fapt ce a contribuit și la creșterea colecției de exemplare-tip), cât și prin numeroase schimburi de material efectuate cu specialiști din întreaga lume. Dintre achiziții este de reținut colecția de aranee „Dr. Al. Roșca” (500 de specii cu 1500 de exemplare).

Modul de conservare a arahnidelor din colecția științifică a Muzeului „Grigore Antipa”

Dintre alte colecții muzeale de nevertebrate mai menționăm cea malacologică a lui I. P. Licherdopol, intrată în patrimoniul Muzeului Olteniei din Craiova

(2760 de exemplare din 160 de specii), preluată în 1959 de la Muzeul din Corabia (E. Bazilescu și G. Păduraru, 1965).

De asemenea, deși la vremea respectivă nu era depusă într-un muzeu, considerăm util să notăm colecția malacologică a lui I. P. Licherdopol (1903) prezentată la expoziția organizată cu prilejul Congresului Asociației române pentru dezvoltarea și înaintarea științelor.

1.3. Considerații privind situația actuală a colecțiilor muzeale de nevertebrate.

Pentru o prezentare orientativă și un comentariu amănunțit asupra colecțiilor muzeale de nevertebrate, situația centralizată primită de la Muzeul Brukenthal din Sibiu (pe baza datelor furnizate de muzeele de științe naturale) nu reprezintă un material de lucru, un document. Notăm că pentru nici un tip de colecție (moluște, restul nevertebratelor și nevertebrate fosile) nu apare distinct patrimoniul din fauna țării de cel din fauna străină. De asemenea, nu există vreo indicație despre piesele din colecțiile publice și cele din colecțiile științifice. În același timp, raportarea numărului de specii reprezintă excepții, ea figurând doar pentru o serie de muzee ca: Muzeul „Grigore Antipa”, Muzeul de istorie naturală din Iași, Muzeul Brukenthal din Sibiu, Muzeul Mării din Constanța și Muzeul Olteniei din Craiova (pentru nevertebrate, — exclusiv moluște), Muzeul „Grigore Antipa” și Muzeul de Științe naturale din Galați (pentru moluște) și la nici un muzeu, pentru nevertebratele fosile.

În sfârșit, un număr relativ mare de muzee nu au raportat nici numărul de exemplare, în special la colecțiile de nevertebrate (exclusiv moluște).

În această situație, orice comparație de ordin calitativ nu poate să fie susținută de date reale.

Este de la sine înțeles că cea mai bogată cantitate de informații este oferită de determinarea la nivel de specie. Și ar fi fost de dorit ca majoritatea, dacă nu în totalitatea lor, aceste specii determinate să fi fost rezultatul unor revizuri serioase făcute de specialiști competenți. Dar dacă trebuie să fim realiști, și acest lucru se

impune în primul rînd, o atare situație nu o vedem realizabilă într-un viitor prea apropiat.

Și în cazul criteriilor de apreciere a valorilor unor colecții, M. Iacob (1978) a făcut o analiză atentă și considerăm că nu mai trebuie să insistăm.

Ținînd seama de situația centralizată a colecțiilor, am încercat să găsim o posibilitate de a putea comenta unele date, de a face o serie de considerații și, în final de a avansa unele soluții pentru activitatea viitoare.

Lectura atentă a lucrării editată de „Revista Muzeelor”, „*Directory of the Natural Sciences Museums of the World*” (1971) (DNSMW) ne-a sugerat o soluție de compromis. Pornind de la colecțiile înregistrate în această lucrare, atît pentru fauna actuală, cît și pentru cea fosilă, am considerat că putem practica același principiu în analiza situației actuale a colecțiilor de nevertebrate. În consecință, fără a mai încerca alte considerații, ne vom rezuma numai la prezentarea unei situații orientative în care toate muzeele figurează cu cel puțin un tip de colecție. Prin tip de colecție înțelegem în acest caz întreaga colecție de moluște actuale (MOL), întreaga colecție din restul nevertebratelor actuale (NEV), precum și toată colecția de nevertebrate fosile din patrimoniul muzeului; fiecare în parte reprezintă, în accepția noastră un „tip de colecție”. În acest fel sîntem în măsură să apreciem pe de o parte cîte tipuri de colecție are fiecare muzeu, iar pe de alta cîte colecții de moluște actuale, cîte colecții din restul nevertebratelor și cîte de nevertebrate fosile există în muzeele de științele naturale din România.

Pentru compararea situației actuale a colecțiilor cu cea publicată în DNSMW, am procedat la întocmirea a două tabele, primul pentru situația din 1971 și, al doilea pentru cea din 1980.

În tabelul nr. 1, pe baza informațiilor mai amănunțite oferite de DNSMW, distingem la fiecare din cele 11 muzee ce apar, cîte 8 tipuri de colecție (moluște actuale și fosile, restul nevertebratelor actuale și fosile din colecțiile publice și respectiv din colecțiile științifice). În ambele ta-

bele, muzeele sînt enumerate în ordinea alfabetică a localităților, care dealtfel sînt și înscrise drept cap de coloană.

Asteriscul (*) este plasat în dreptul colecțiilor adăugate de noi, și care au fost omise în DNSMW; în tabelul nr. 2 el figurează pentru colecțiile ce apăreau în DNSMW, dar care lipsesc din situația actuală a colecțiilor centralizată la Muzeul Brukenthal.

Din tabelul nr. 1 se observă că cea mai bogată cantitate de informații (8 tipuri de colecții, 100%), apare de la 4 muzee: Muzeul de istorie naturală „Grigore Antipa”, Muzeul de istorie naturală din Iași, Muzeul de științele naturale din Piatra-Neamț și Muzeul Brukenthal.

Un număr de 4 muzee (36,36%) au numai colecții publice.

Colecțiile de nevertebrate din fauna actuală apar la toate cele 11 muzee, în timp ce colecțiile de faună fosilă apar numai la 5 (45,45%).

La cele 11 muzee există 30 de colecții publice și 22 de colecții științifice.

Moluștele intră în patrimoniul tuturor celor 11 muzee într-un număr de 28 colecții (forme actuale și fosile), iar restul nevertebratelor, în patrimoniul a 10 muzee, într-un număr de 24 colecții (forme actuale și fosile).

Moluștele sînt expuse în 16 colecții publice și restul nevertebratelor în 14 colecții publice.

În colecțiile științifice, moluștele apar în 12 colecții, iar restul nevertebratelor în 10.

Din analiza tabelului nr. 2 se poate constata în primul rînd că 9 muzee (33,3%) au în patrimoniul toate cele 3 tipuri de colecții (moluște, restul nevertebratelor și nevertebrate fosile), 10 muzee (37,1%) au 2 tipuri, iar 8 muzee (29,6%) au numai un singur tip de colecție.

Colecțiile de nevertebrate din fauna actuală apar la 23 muzee (85,1%), doar 4 (14,8%) avînd exclusiv colecții de nevertebrate fosile.

Moluștele sînt reprezentate în patrimoniul a 21 muzee (77,7%), restul nevertebratelor în cel a 18 muzee (66,6%), iar nevertebratele fosile în patrimoniul a 16 muzee (59,2%).

Comparind informațiile furnizate de tabelele nr. 1 și nr. 2 putem face următoarele considerații:

lista publicată în „*Repertoriul muzeelor*”, suplimentul jubiliar 1964—1974. Astfel, nu figurează muzeele de științe naturale

TABELUL I

Muzee		Colecții										TOTAL COLECȚII		%		
		BACĂU	BUCUREȘTI	CLUJ-NAPOCA	CRAIOVA	FOCȘANI	IAȘI	ORADEA	PIATRA NEAMȚ	PLOIEȘTI	SIBIU	TI MIȘOARA				
COLECȚII PUBLICE	FAUNĂ ACTUALĂ	MOL	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	11	21	100	95,5
	NEV	□	□	□	□		□	□	□	□	□	□	10		90,9	
COLECȚII ȘTIINȚIFICE	FAUNĂ FOSILĂ	MOL		●		●	●		●		●	5	9	45,5	40,9	
	NEV		■			■		■		■	4	36,3				
COLECȚII ȘTIINȚIFICE	FAUNĂ ACTUALĂ	MOL	○	○	○	○	○	○	○	○	○	7	13	63,6	59	
	NEV	□	□	□	□	□	□	□	□	□	6	54,5				
COLECȚII ȘTIINȚIFICE	FAUNĂ FOSILĂ	MOL		●		●	●		●		●	5	9	45,5	40,9	
	NEV		■			■		■		■	4	36,3				
COLECȚII/muzeu			3	8	4	2	5	8	2	8	2	8	2			
%			37,5	100	50	25	63,3	100	25	100	25	100	25			

Situația colecțiilor muzeale de nevertebrate (exclusiv insecte) centralizată după datele din DNSMW (1971)

TABELUL II

Muzee		Colecții																	TOTAL COLECȚII		%												
		AIUD	BACĂU	BISTRIȚA	BÎRLAD	BUCUREȘTI	CAREI	CLUJ-NAPOCA	CONSTANȚA	CRAIOVA	DEVA	DROBETA	TR. SEVERIN	FOCȘANI	GALAȚI	IAȘI	MEDIAȘ	ORADEA	PIATRA NEAMȚ	PITEȘTI	PLOIEȘTI	RM. SĂRAȚ	ROMAN	SEBEȘ	SF. GHEORGHE	SIBIU	TI MIȘOARA	TINCA	TULCEA				
FAUNĂ ACTUALĂ	MOL	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	21	77,7
	NEV	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	18	66,6
NEVERTEBRATE FOSILE		▲	▲	▲		▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲		▲	▲	▲	▲	▲	▲			16	59,2	
COLECȚII/muzeu		1	2	1	2	3	1	2	3	3	3	2	2	1	3	3	3	2	3	3	2	1	2	1	1	3	2	1	2				

Situația colecțiilor muzeale de nevertebrate (exclusiv insecte) prelucrată după centralizarea făcută la Muzeul Brukenthal (1980)

Lipsa de exactitate în raportarea tipurilor de colecții este comună în ambele cazuri, fiind ilustrată în primul rând prin plasarea asteriscurilor la colecțiile omise. Probabil că și din situația centralizată la Muzeul Brukenthal lipsesc încă o serie de muzee, dacă ne orientăm numai după

din Gheorghieni, Tirgu-Mureș, Botoșani, Suceava etc., deși în „*Repertoriu*” există indicații cu privire la existența în patrimoniul acestor muzee a unor colecții de nevertebrate din regiunile respective. Lipsa unor date în situația centralizată la muzeele de științe naturale din Piatra-

Neamț, Timișoara și Ploiești, care erau menționate cu colecții în DNSMW, ni se pare greu explicabilă.

Analiza tabelului nr. 2 vine să confirme constatările pe care le-am făcut pe baza datelor furnizate de DNSMW. Astfel, fauna actuală de nevertebrate depășește cu mult procentul de reprezentare în colecții, comparativ cu cea fosilă, deși din tabelul nr. 2 se observă că aceasta apare cu un procent mai mare (59,2%), comparativ cu 45,4% în tabelul nr. 1. De asemenea, moluștele sînt reprezentate în patrimoniul muzeal într-un procent mai mare (77,1%) decît celelalte nevertebrate (62,9%).

Considerăm că o analiză obiectivă a materialului documentar pe care l-am avut la dispoziție nu ne permite să avansăm considerații asupra vreunei colecții anume, atari aprecieri riscînd să devină fanteziste în lipsa unor elemente esențiale de comparație (număr de specii în primul rînd). Ceea ce putem considera însă, este valoarea ridicată a exemplarelor — tip din unele colecții de la Muzeul zoologic al Universității din Cluj-Napoca (colecția de oligochete a lui V. V. Pop, cea de chilopode a lui Z. Matic și Cornelia Dărăbanțu) și de la Muzeul Brukenthal din Sibiu (colecția de moluște „E. A. Bielz”, cea de foraminifere fosile „L. Neugeboren”).

După prezentarea analizei efectuate asupra colecțiilor muzeale de nevertebrate, ni se pare important de a menționa și pe unii dintre specialiștii care au contribuit la crearea unor colecții și care și-au desfășurat sau își desfășoară activitatea în muzeele de științe naturale. La Muzeul zoologic din Cluj, între anii 1864 — 1872 a funcționat Otto Herman, care a creat o colecție de arahnide ce există și astăzi. La Muzeul Brukenthal din Sibiu trebuie menționați: Michael Bielz (1787 — 1866), Eduard A. Bielz (1827 — 1898), Moritz von Kimacowicz, Richard Kimacowicz a căror activitate s-a concretizat prin alcătuirea valoroaselor colecții de moluște, atît cu specii din fauna României, cît și cu specii din fauna străină; Victor Sill, bibliotecar al societății care s-a ocupat de studiul crustaceelor, miriapodelor și arahnidelor (din pînăte colecțiile sale s-au pierdut, rămînînd doar

publicațiile în care și-a valorificat cercetările); Ludwig Neugeboren (1806 — 1877) a lăsat o foarte prețioasă colecție de foraminifere fosile; în prezent de studiul moluștelor actuale se ocupă Ilcana Corocleanu, iar de cel al moluștelor fosile, pînă nu demult, A. Gerasim; I. Weiss cercetează aranele și opilioniidele. La Muzeul „Grigore Antipa”, M. Băcescu, din 1940 studiază o serie de grupe de crustacee (miside, cumacee, decapode, isopode și tanaide), iar Amelia Marcus din 1955 pînă în 1978, copepodele; Dochița Lupu se ocupă din 1955 de cercetarea moluștelor (limacide, în special); regretatul A. Cohen (1954 — 1955) a creat prima colecție de arahnide a muzeului, îmbogățită ulterior de Maria Vasiliu (1965 — 1970) cu o serie de specii de aranee și de D. Dumitrescu (din 1967) cu specii de opilioniide, arance, pseudoscorpioni; Anneliese Ionescu cercetează din 1964 hidracarieni; Elena Dumitrescu (din 1954 — 1970) și D. Manoleli (din 1969) studiază polichetele, ultimul, în plus și hirudineele. La muzeele de științe naturale din Ploiești și Craiova, Zoe Apostolache-Stoicescu și, respectiv Irina Păunescu se ocupă de studiul moluștelor, iar la Muzeul județean Argeș din Pitești, R. Gava a alcătuit o colecție de chilopode și diplopede.

2. VALORIFICAREA COLECȚIILOR MUZEALE DE NEVERTEBRATE

Generalități referitoare la valorificarea și conservarea patrimoniului natural se găsesc inserate și comentate în amplul și documentatul articol publicat de M. Iacob (1980). Reținem în special cele două laturi ale procesului de valorificare a colecțiilor; pe de o parte înregistrarea materialului zoologic cu valoare de „biodocument” în colecțiile și depozitele unor instituții de profil, în principal ale muzeelor și, pe de altă parte, valorificarea cultural-educatională a patrimoniului cu rolul ce revine în exclusivitate muzeelor — de a pune în circuitul public colecțiile în scopul educării masei sub multiple aspecte.

În ceea ce privește diferitele modalități de valorificare a colecțiilor de nevertebrate, trebuie să precizăm că ele sînt comune tuturor colecțiilor muzeale; în

cadrul acestui articol ne vom rezuma numai la a prezenta câteva exemple furnizate de valorificarea multiplă a colecțiilor muzeale de nevertebrate.

2.1. Valorificarea cultural-educatională a colecțiilor muzeale de nevertebrate.

Pentru această formă, vom menționa principalele modalități de valorificare a colecțiilor, notînd unde este cazul și tipăriturile (ghiduri, pliante etc.) editate de muzeele de științe naturale.

2.1.1. Colecțiile publice reprezintă, după cum este știut, cea mai însemnată cale de valorificare a colecțiilor, contribuind în funcție de concepția după care a fost creat muzeul, precum și după importanța acestuia (național, județean etc.) la educarea complexă a maselor din punct de vedere evoluționist, ecologic și al protecției naturii.

Datorită colecțiilor numeroase și diferite ca grupe de animale din fauna actuală, Muzeul de istorie naturală „Grigore Antipa“ este singurul din țara noastră în care piesele din fauna României sînt separate (în cadrul colecțiilor publice) de cele din fauna străină; nu același principiu operează însă și în cazul colecțiilor publice de faună fosilă, unde majoritatea exponatelor sînt de pe teritoriul țării noastre și în număr mult mai redus, din fauna străină. În secția de științe naturale a Muzeului Brukenthal, colecțiile publice din fauna actuală a țării sînt prezentate filetic împreună cu unele fosile, alături de forme actuale din fauna străină. La muzeele județene și locale de științe naturale, colecțiile publice prezintă în general fauna actuală și fosilă din zona respectivă.

Fauna de nevertebrate apare menționată în diferitele ghiduri editate de muzeu (Muzeul de istorie naturală „Grigore Antipa“ din București, Muzeul Brukenthal din Sibiu); cărțile poștale ilustrate tipărite de unele muzeu ilustrează aproape în exclusivitate moluște din fauna străină.

2.1.2. Expozițiile temporare. Dintre cele cu material de nevertebrate din fauna României menționăm expozițiile organizate de: Muzeul de științe naturale din Ploiești („*Fauna marină*”, Z. Stoicescu 1969) Muzeul de istorie naturală „Grigore Antipa” („*Moluște din colecțiile muzeului*” D. Lupu, 1977) și Muzeul de științe

naturale din Galați (A. Marcu, 1981), toate trei avînd ca temă moluștele; pentru expoziția de la Muzeul „Grigore Antipa” a fost editat pliantul „*Moluștele lumii*” (text: Zarui Muradian, ilustrații: I. Negrea).

Recent, a fost editat de Muzeul din Galați un pliant referitor la „*Rezervații și monumente ale naturii în județul Galați*” (realizat de Aurora Marcu și grafica de S. Mărculescu), în care o pagină este consacrată Rezervației paleontologice Tirighina — Barboși, cu faună de moluște fosile.

2.1.3. Expoziții volante. Valorificarea sub această formă am înregistrat-o în articolul lui Paveloiu (1966) despre monumentele istorice și ale naturii din zona Porților de Fier, zonă în care autorul menționează ca animal rar (?) scorpionul din Carpați (*Euscorpium carpaticum*).

2.1.4. Conferințe publice. Nevertebratele din fauna țării noastre au constituit subiectul multor conferințe de popularizare prezentate în cadrul ciclurilor organizate la Muzeul de istorie naturală „Grigore Antipa” (D. Dumitrescu și col., 1979), la Muzeul Brukenthal din Sibiu, Muzeul de științe naturale din Ploiești etc. Exemplificările în cadrul conferințelor au fost făcute pe material din colecțiile muzeului — diapozitive, exponate etc.

2.1.5. Scopuri didactice. La lecțiile de zoologie sau de biologie generală ținute cu elevii de către specialiști ai Muzeului de științe naturale din Ploiești (Z. Stoicescu, op. cit.), ca și la cele cu elevii în cadrul practicii cu clasele de biologie efectuate la Muzeul „Grigore Antipa” s-a făcut adesea apel la colecțiile muzeale de nevertebrate.

2.1.6. Lucrări cu caracter de largă accesibilitate.

Un astfel de exemplu, deși se referă la colecții din fauna străină, îl reprezintă cărțile publicate de M. Băcescu „*Chemarea apelor*” (1972, p. 51, 115 etc.) și „*Acolo unde Sahara dispare în ocean*” (1973, p. 101, 120) în care se menționează o serie de specii colectate din expedițiile oceanografice la care a participat autorul pe navele „Anton Bruun” și, respectiv „Thalassa”, piese depuse în patrimoniul Muzeului „Grigore Antipa”.

2.2. Valorificarea colecțiilor muzeale în lucrări de specialitate

Acest aspect al valorificării colecțiilor se reflectă în primul rând în articolele și lucrările publicate fie despre o anumită colecție, fie ca rezultat al studiului unui material din una sau mai multe colecții.

2.1.2. Articole ce consemnează achiziția sau donația unei colecții, cu specificarea componentei acesteia. Ex.: E. Bazilescu și G. Păduraru (op. cit.) — colecția de moluște „I. P. Licherdopol” achiziționată de Muzeul Olteniei din Craiova; I. Corocleanu (op. cit.) — donația colecției de moluște R. Kimacowicz, la Muzeul Brukenthal; I. Paina (1970) — achiziția colecției „Dr. Bančík” la Muzeul Țării Crișurilor din Oradea. Tot aici consemnăm și articole publicate asupra unor colecții din patrimoniu (I. Păunescu 1974 — 1975, despre colecțiile de nevertebrate de la Muzeul Olteniei din Craiova).

2.2.2. Articole consacrate valorificării prin publicare a unor exemplare — tip din diferite colecții Ex: I. Corocleanu (1968), despre exemplarele-tip ale unor specii de moluște din genul *Alophia*; M. Gheorghian și M. Gheorghian (1968), și M. Gheorghian (1973) — asupra unor exemplare-tip din colecția de foraminifere „L. Neugeboren”, lucrări efectuate pe material existent în colecțiile Brukenthal. Dealtfel, primele două contribuții sînt menționate în lista cataloagelor de exemplare — tip în zoologie și paleontologie, publicată de „Revista muzeelor” (1968), fiind și singurele lucrări românești de acest gen.

2.2.3. Lucrări de faunistică sistematică ecologică, anatomie, zoogeografie rezultate din studiul unor colecții muzeale de nevertebrate din fauna actuală. Acestea reprezintă de fapt cea mai comună formă de valorificare a materialului din colecții. Numeroase exemple pentru astfel de lucrări sînt furnizate de o serie de articole publicate în revistele editate de muzeele de științe naturale din țară sau alte reviste de specialitate. Mult mai reduse este numărul lucrărilor efectuate pe materialul de nevertebrate fosile, fapt care ne determină să menționăm pe cele sem-nate de L. Apostol (1966), A. Gerasim

(1970), B. Ionesi și M. Ciobanu (1978), Vălenaș și Vălenaș (1976).

2.2.4. Bibliografia asupra unor grupe de nevertebrate. Ex. D. Dumitrescu (1979), în bibliografia consacrată cercetării arahnidelor din România și arahnofaunei străine de către specialiștii români, enumeră colecțiile de arahnide existente la diferite muzee de științe naturale.

2.2.5. Cataloge ale unor colecții. Ex: Al. V. Grossu și I. Paina (1974) publică inventarul unei mici părți din colecția de moluște „Dr. K. Bančík” (ce cuprinde și 27 de specii din România) de la Muzeul Țării Crișurilor din Oradea; Al. V. Grossu și I. Păunescu (1975) semnează catalogul colecției de gasteropode „I. P. Licherdopol” de la Muzeul Olteniei din Craiova (188 de specii în 2348 de exemplare).

2.2.6. Conspecte ale unor grupe de nevertebrate. Ex.: I. E. Fuhn și C. Oltean (1970) publică lista tuturor speciilor de aranee semnalate la acea dată în fauna României, studiind și material din colecțiile Muzeului „Grigore Antipa”, Muzeului zoologic din Cluj-Napoca și Muzeul Țării Crișurilor din Oradea. Conspectele pot fi completate și cu chei de determinare, cum este lucrarea lui V. Cristea și D. Manoleli (1977) asupra hirudineelor din România.

2.2.7. Revizuirii ale unor grupe de nevertebrate. Ex: D. Lupu (1974) publică revizuirea reprezentanților familiei Arionidae (Mollusca)

2.2.8. Lucrări monografice bazate și pe studiul materialului existent în colecțiile muzeale. Ex: C. Oltean (1974), în teza sa de doctorat asupra clubionidelor (Araneae), rezervă un subcapitol special revizuirea speciilor din colecția „Dr. Al. Roșca”, aflată în patrimoniul colecției Muzeului „Grigore Antipa”. M. Ciobanu (1977), în lucrarea sa referitoare la fauna fosilă din oligocenul de la Piatra Neamț descrie pe materialul din colecțiile muzeului de științe naturale din localitate câteva specii noi de arahnide și crustacee, exemplarele-tip fiind depuse în colecțiile muzeului.

Lucrări monografice în care materialul de nevertebrate din colecțiile muzeale apare valorificat și în seria „Fauna R.S.R”. În volumul consacrat crustaceelor de-

capode, M. Băcescu (1967) notează; „*Imensul material adunat de noi din apele românești și bulgărești ale Mării Negre... se află de pus la Muzeul de istorie naturală „Grigore Antipa” din București*” (p. 10). De asemenea, Matic (1966, 1972) în fasciculele rezervate chilopodelor subliniază că a studiat și colecțiile Institutului de speologie din Cluj-Napoca (col. Biospeologica, ser. 7—8) și colecția „O. Tömösvary” de la Muzeul zoologic din Cluj-Napoca.

În ceea ce privește valorificarea colecțiilor muzeale prin lucrări de specialitate se impune o considerație de ordin general, care s-a conturat analizând articolele referitoare la materialul din colecțiile de nevertebrate. Astfel, de multe ori autorii, cercetători în muzee sau în alte instituții de specialitate, care studiază material din colecțiile muzeale, nu precizează că speciile care au stat la baza studiului respectiv sînt depuse în aceste colecții. În alte lucrări, autorii mulțumesc unor cercetători din muzee pentru materialul pus la dispoziție, dar nu reiese faptul dacă acest material se află sau nu în colecțiile muzeale.

3. PROPUNERI PRIVIND DEZVOLTAREA ȘI VALORIFICAREA COLECȚIILOR MUZEALE

Analiza efectuată asupra colecțiilor muzeale de nevertebrate scoate în evidență pe de o parte lipsa unor date exacte referitoare la numărul de specii din diferite colecții de faună actuală și fosilă și, pe de altă parte, absența unor astfel de colecții din patrimoniul multor muzee de științe naturale din țara noastră. Acest fapt se datorește, în primul rînd lipsei unor specialiști din aceste muzee.

Pentru a depăși stadiul actual, în care muzeele de științe naturale au mai mult rol de depozit decît de centre de cercetare și valorificare a faunei țării, se impun o serie de măsuri. În ceea ce privește dezvoltarea colecțiilor muzeale cele mai importante sînt următoarele:

— *Intensificarea colaborării intermuzeale, precum și a colaborării cu alți specialiști din țară și din străinătate.* În direcția colaborării intermuzeale, menționăm aici ca exemplu, cea dintre Muzeul Brukenthal pe de o parte și Muzeul „Grigore Antipa”

și Muzeul de științe naturale din Galați pe de altă parte, în care materialul de aranee din patrimoniul ultimelor două muzee a fost determinat, parțial sau în totalitate de către I. Weiss de la Muzeul Brukenthal.

Referitor la colaborarea dintre muzee și specialiști din alte instituții din țară, problema poate comporta două aspecte. Primul, în care specialistul dintr-un muzeu determină materialul pentru o altă instituție (ex. determinarea de către D. Dumitrescu a unei părți din materialul de opilionide colectat de cercetători ai Institutului de științe biologice din București, material ce a rămas în patrimoniul Muzeului „Grigore Antipa”; determinarea de către I. Weiss a araneelor colectate de cercetători de la Centrul de cercetări biologice din Iași). Al doilea aspect se referă la determinarea materialului din colecțiile muzeale de către specialiști din alte instituții (ex. determinarea aranelor, diplopodelor, pseudoscorpionilor, acarienilor din colecțiile Muzeului „Grigore Antipa” de către: dr. Cleopatra Sterghiu de la Institutul de științe biologice București, dr. I. Tabacaru, prof. dr. doc. Margareta Dumitrescu de la Institutul de speologie „Emil Racoviță” din București, prof. dr. doc. Z. Feider, de la Universitatea „Al. I. Cuza” și, dr. N. Vasiliu și dr. Magda Călugăr de la Centrul de cercetări biologice din Iași).

Colaborarea poate fi extinsă și cu specialiști din domeniul științelor agricole, al medicinei veterinare, de exemplu, pentru procurarea unor valoroase colecții de paraziți animalii și vegetali care să intre în patrimoniul muzeelor de științe naturale.

— *Orientarea unor cercetători din muzee către studiul unor grupe de nevertebrate puțin sau deloc cercetate.* În acest sens, ni se pare utilă o analiză amănunțită a numărului actual de specialiști din muzee corelată cu numărul de specii din fauna țării al grupului pe care-l studiază și, în special, cu modalitățile în care au fost valorificate sub diferite aspecte aceste cercetări.

— *Formarea specialiștilor sistematicieni (neontologi și paleontologi) se impune ca o*

sarcină prioritară inclusiv pentru muzeele de științe naturale. Aici avem în vedere în primul rînd inițierea, încă de pe băncile facultăților de biologie, a unor viitori sistematicieni. Importanța sistematicii pentru diferite ramuri ale biologiei nu poate fi contestată decît de cei ce au foarte puține tangențe cu informarea științifică în general. Din foarte vasta literatură existentă care demonstrează fără putere de tăgadă rolul excepțional al sistematicii pentru progresul științelor biologice, ne permitem totuși să menționăm două contribuții românești. Prima, cu caracter general, teoretizat este semnată de Bănărescu „*Principiile și metodele zoologiei sistematice*” (1973) în care, printre altele subliniază că „*Sistematica rămîne actuală nu numai prin faptul că scopul său — inventarierea speciilor de plante și animale și clasificarea lor științifică, pe bază filogenetică — nu a fost nici pe departe atins, ci și prin aceea că numeroase alte discipline biologice — ecologia, fiziologia, genetica etc. — apelează permanent la ajutorul sistematicienilor*” (p. 9). Cea de a doua contribuție (*Sistematica și combaterea biologică* în: *Probleme de biologie evoluționistă*, 1978), cu importante implicații pentru economia națională, este elaborată de I. Căianu care precizează: „*Funcția elementară și fundamentală îndeplinită de sistematică este identificarea organismelor, indicarea corectă a denumirii lor. Fără o determinare precisă a speciei, cercetările legate de particularitățile organismului respectiv nu au finalitate, iar transmiterea oricăror informații privind utilizarea organismelor folositoare sau combaterea celor dăunătoare devine imposibilă*” (p. 73).

— *Folosirea unor metode eficiente de colectare a nevertebratelor*, cum este de exemplu metoda capcanelor de tip Barber pentru fauna terestră; pentru fauna acvatică, mult mai puțin reprezentată în colecțiile muzeale de nevertebrate (cu excepția moluștelor), multe din metodele de colectare sînt amintite în lucrarea „*Metode de colectare, preparare și conservare a nevertebratelor*” (D. Dumitrescu și D. Manoleli, *Natura*, 24, 3, 1972). Pentru fauna fosilă, indicații utile sînt menționate în lucrarea „*Îndrumări muzeologice pentru geologie*

și științele înrudite” (M. Paucă, *Natura*, 4, 3, 1952).

De asemenea, analiza efectuată evidențiază și unele aspecte legate de **valorificarea colecțiilor muzeale** aspecte cărora, în viitor, trebuie să li se acorde o atenție cu mult mai mare.

— *Redactarea unor lucrări referitoare la istoricul unor colecții* apare ca o necesitate acută în special pentru colecțiile vechi „istorice”, istoric în care să figureze și date cît mai complete despre cel ce a creat colecția respectivă. Toate aceste colecții trebuie să apară ca entități bine distincte în patrimoniul muzeelor care le dețin, purtînd, după cum este și firesc, numele celui care le-a alcătuit. Este, de fapt, un aspect de etică asupra căruia nu mai insistăm. Pentru un viitor nu prea îndepărtat propunem chiar organizarea unui simpozion special cu tema „*Istoricul colecțiilor din muzeele de științe naturale din România*”, valorificat ulterior prin publicarea lucrărilor într-un volum aparte.

— *Menționarea în lucrările de specialitate a materialului ce provine din colecțiile muzeale* este o datorie morală ce revine oricărui autor și care trebuie să stea în atenția tuturor colectivelor de redacție ale revistelor de specialitate.

— *Lucrările apărute în revistele editate de muzeele de științe naturale să reprezinte într-o măsură mult mai mare valorificarea patrimoniului muzeal și, de preferință al muzeului care publică lucrările*. Dacă autori din alte instituții (sau din alte muzee) intenționează să valorifice materialul prin publicarea unei lucrări în revista unui anumit muzeu, se impune ca cel puțin o parte din acest material să fie depus în patrimoniul muzeului ce publică lucrarea.

— *Reglementarea schimbului de publicații între muzeele de științe naturale din România* apare ca o necesitate de prim ordin atît în ceea ce privește revistele, cît și celelalte categorii de tipărituri editate de muzee (ghiduri, albume, pliante, cărți poștale ilustrate etc.). Însăși valorificarea colecțiilor muzeale prin astfel de publicații își pierde din importanță în momentul în care tocmai schimbul de informații, în primul rînd între muzee, este întîmplă-

tor. Considerăm că este absolut necesar ca în biblioteca unui muzeu de științe naturale să figureze seriile complete ale tuturor celorlalte muzee de științe naturale din țară.

În încheiere, apreciem că organizarea simpozionului „*Rolul muzeelor de științe naturale la cunoașterea și valorificarea complexă a florei și faunei României*” a reprezentat o acțiune extrem de utilă, iar publicarea de către „*Revista muzeelor și monumentelor*” a materialelor prezentate, o dovadă în plus a preocupării permanente a colectivului său redacțional de a pune în circuitul informațional multiplele aspecte legate de dezvoltarea, conservarea și valorificarea patrimoniului muzeal.

BIBLIOGRAFIE

1. **Antipa (Gr.)**, 1918 — Muzeul de istorie naturală din București: 1—15. București
2. **Apostol (L.)**, 1960 — Contributions à l'étude des Mollusques plicocènes de la dépression de Șimleul Silvaniei. *Trav. Mus. Hist. nat. „Grigore Antipa”*, 2: 287 — 294
3. **Bazilescu (Elena), Păduraru (Galina)**, 1965 — Date asupra unor colecții de științele naturii. *Rev. Mus.*, 2 (2): 149 — 150
4. **Băcescu (M.)**, 1964 — Rolul muzeelor în cercetarea naturii patriei. *Rev. Mus.*, 1(1)
5. **Băcescu (M.)**, 1975 — Muzele de științe naturale. In: E. Pop și R. Codreanu. *Istoria științelor în România*, Biologia: 240 — 246. Ed. Academiei R.S.R., București
6. **Borcea (I.)**, 1911 — Prima Societate științifică din România — Societatea medico-istoric-naturală din Iași. Muzeul de istorie naturală din Iași. *Rev. științ. „V. Adamachi”*, 2(3): 235 — 255
7. **Căzănișteanu (C.)**, 1970 — Date noi privitoare la începuturile activității Muzeul Național din București. *Rev. Mus.*, 7(6): 492 — 495
8. **Ciobanu (M.)**, 1977 — Fauna fosilă din oligocenul de la Pietra Neamț. Ed. Academiei R.S.R. București
9. **Ciobanu (M.)**, 1979 — Muzeul de științe naturale din Pietra Neamț la 12 ani de activitate. *Anu. Mus. Sti. nat., Ser. Bot. — Zool.*, 4: 359 — 369
10. **Coroileanu (Ileana)**, 1968 — Tipurile citorva specii și varietăți ale genului *Alopiia* H. et A. Adams 1855, păstrate în colecția de moluște a Muzeului Brukenthal. *Rev. Mus.*, 7(5): 422—424
11. **Coroileanu (Ileana)**, 1969 — Donația Richard Kimacovicz. *Rev. Mus.* 6(2): 145
12. **Coroileanu (Ileana)**, 1977 — Alopilile (Mollusca, Gastropoda Pulmonata, Fam. Clausiliidae) în colecțiile Muzeului de istorie naturală din Sibiu (Partea I). *Stud. Comun. Sti. nat., Mus. Brukenthal*, 21: 213 — 223.
13. **Cristache — Panait (Ioana), Panait (P.I.)**, 1966 — Începuturile muzeografiei la București *Rev. Mus.*, 3(1): 37 — 43.
14. **Cristache — Panait (Ioana), Panait (P. I.)**, 1968 — Organizarea activității muzeistice la București *Rev. Mus.*, 5(6): 509 — 511.
15. **Faur (V.)** 1976 — Istoricul muzeului de științe naturale al Liceului „Samuil Vulcan” din Beiuș (1813—1918). *Nymphaea*, 4: 281 — 285.
16. **Filipescu (M.)**, 1977 — Paleontologia. In: S. Ștefănescu. G. Murgeanu. V. Mihăilescu. *Istoria științelor în România*. Geologia, Geofizica, Geodezia, Geografia: 54 — 69. Ed. Academiei R.S.R. București.
17. **Gerasim (A.)** 1970 — Fauna de moluște fosile de la Săcădate (județ Sibiu) în colecția paleontologică a Muzeului Brukenthal din Sibiu. *Stud. comun., Sti. nat., Mus. Brukenthal*, 15: 151 — 160.
18. **Gheorghian (M.)**, 1973 — *Spiroloculina* — specii din Badenian descrise de L. Neugeboren. *Dări de seamă ale ședințelor*. 3. *Paleontologie*, 59: 93 — 96.
19. **Gheorghian (M.), Gheorghian (Mihaela)**, 1968 — Situația tipurilor de foraminifere în colecția Neugeboren de la Lăpușul de Sus — Hunedoara, aflată în Muzeul Brukenthal din Sibiu. *Rev. Mus.*, 5(4): 333 — 335
20. **Grossu (Al. V.), Păina (I.)**, 1974 — Catalogul gasteropodelor din colecția „Dr. K. Brančik” aflată la Muzeul din Oradea. *Nymphaea*, 2, 185 — 202.
21. **Grossu (Al. V.), Păunescu (Irina)**, 1975 — Catalogul colecției de gasteropode „A. L. Licherdopol” existentă la Muzeul Olteniei — *Stud. Cerc., subcom., Ocrot. Monum. Nat. Oltenia, Cons. Ocrot. Monum. Nat. Jud. Mehedinți*: 237 — 244
22. **Iacob (Maria)**, 1967 — Muze și colecții de Științele naturii din Transilvania în secolul al XIX-lea. *Rev. Mus.*, 4(3): 230 — 232.
23. **Iacob (Maria)**, 1978 — Principalele căi și mijloace de constituire și dezvoltare a colecțiilor muzeale de științele naturale. *Rev. Mus. Monum. Muzeu*, 15(2), 14 — 18
24. **Iacob (Maria)**, 1980 — Probleme actuale ale valorificării, conservării patrimoniului natural. *Rev. Mus. Monum. Muzeu*, 17(8): 79 — 86.
25. **Ionesi (Bica), Ciobanu (M.)**, 1978 — Contribuții la studiul faunei Sarmatiene din Platforma moldovenească (Dealul lui Stan-Bozieni). Partea a III-a. *Anu. Mus. Sti. nat. Pietra-Neamț, Ser. Geol. — Geogr.*, 4: 159 — 183.
26. **Kammer (A.)**, 1935 — Muzeul Societății transilvane din Sibiu de Științe naturale. *Boabe de grâu*, 5(11): 678 — 687.
27. **Kimacowicz (M. v.)**, 1896 — Bericht über die Zoologische Sammlung. *Verh. Mitt. siebenb. Ver. naturwiss. Hermannstadt*, 45; XI
28. **Kimacowicz (M. v.)**, 1897 — Bericht über die Zoologische Sammlung. *Verh. Mitt. siebenb. Ver. naturwiss. Hermannstadt*, 46; XI — XIV
29. **Lupu (Dochița)**, 1977 — L'exposition temporaire „Mollusques des collections du Muséum d'Histoire naturelle „Grigore Antipa” de Bucarest. *Trav. Mus. Hist. nat. „Grigore Antipa”*, 18: 391 — 394

30. **Macaroviei (N.)**, 1965 — Dezvoltarea Muzeului de istorie naturală din Iași în ultimii 20 de ani. *Rev. Muz.*, 2(1)
31. **Mayer (R.), Marinescu (A.)**, 1974 — Le Muséum „Grigore Antipa” à la XXV-ème anniversaire de proclamation de la République. L'activité muséologique. *Trav. Mus.Hist. nat. „Grigore Antipa”*, 14: 489 — 503
32. **Paina (I.)**, 1970 — Colecția malacologică „Dr. C. Brancsik” de la Muzeul din Oradea. *Rev. Muz.*, 7(6): 519
33. **Păunescu (Irina)**, 1974(1975) — Considerații asupra colecțiilor de nevertebrate ale Muzeului Oltenic. *Stud. Cerc. CCEs Slatina* 195 — 198
34. **Petraru (C.)**, 1922 — Muzeele din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. Trecutul, prezentul și administrarea lor: 1 — 227. Ed. Cartea Românească. *București*.
35. **Plattner (II.)**, 1968 — Carl F. Jickeli (1850 — 1925). *Rev. Muz.*, 5(1) 23 — 24
36. **Schneider (E.), Stamp (H. M.)**, 1970 — Societatea ardeleană de științe naturale din Sibiu în cei 100 de ani de existență. *Stud. Comun., Sti. nat., Muz. Brukenthal*, 15: 37 — 51
37. **Stoicescu (Z.)**, 1969 — Importanța științifică și muzeografică a unei colecții de moluște. *Rev. Muz.*, 6(4): 328

NOTE

¹ Centralizarea datelor privind colecțiile muzeale de moluște actuale și, respectiv de nevertebrate fosile aparține colegilor Ileana Corocleanu și Viorel Ciuntu de la Muzeul Brukenthal din Sibiu.

² Punctele de suspensie reprezintă locul rezervat în textul lucrării pentru valorile numerice ale patrimoniului muzeal, în afară de cel de științe naturale

RÈSUMÈ

Les auteurs s'occupent des collections muséales d'invertébrés (*sans insectes*) de la faune de Roumanie, avec l'intention de contourer avec plus de précision le rôle des musées des sciences naturelles dans l'étude de la faune en général.

Mais tant les données sur l'historique des collections d'invertébrés, que celles concernant leur situation actuelle se sont avérées être incomplètes, ce qui n'a pas permis la limitation aux collections de la faune de Roumanie, les collections exotiques étant comprises dans cette analyse.

On précise la nécessité d'analyser à la fois les collections d'invertébrés actuels et fossiles.

En ce qui concerne le „Développement des collections muséales d'invertébrés”, on discute les problèmes liés à leur composition, en soulignent les caractéristiques des invertébrés de la faune actuelle par rapport à celles de la faune fossile, les caractéristiques des invertébrés terrestres par rapport à ceux aquatiques et celles des Mollusques en comparaison des autres groupes d'invertébrés.

On présente ensuite un historique des collections muséales d'invertébrés. L'analyse est élaborée par comparaison à la situation de l'année 1971, synthétisée d'après les données publiées dans le “Directory of the Natural Sciences Museums of the World” (tableau 1), dans le tableau 2 se trouvant une synthèse de la situation actuelle des collections (centralisée en 1980, sur la base des informations reçues des musées des sciences naturelles de tout le pays). Le nombre réduit de collections où le matériel était présenté avec des déterminations jusqu'au niveau d'espèce, a suggéré aux auteurs la possibilité d'une analyse en fonction du *type de collection*. Dans le tableau 1 un musée a 8 types de collections au maximum (Mollusques actuels des collections publiques, les autres

invertébrés actuels des collections publiques, Mollusques fossiles des collections publiques, etc.). Dans le tableau 2, vu les données plus incomplètes offertes par les musées, pour un musée il y a 3 types de collections tout au plus (Mollusques actuels, les autres invertébrés actuels et invertébrés fossiles). L'analyse met en évidence le nombre plus élevé des collections de faune actuelle, ainsi que la prédominance des Mollusques sur les autres groupes d'invertébrés.

Dans le second chapitre „*Mise en valeur des collections muséales d'invertébrés*” on énumère une série d'exemples portant sur la mise en valeur culturelle-éducative (par des collections publiques, des expositions temporaires et itinérantes, des conférences publiques, des buts didactiques et des travaux de vulgarisation) ainsi que sur la mise en valeur à l'aide de travaux scientifiques.

Dans le dernier chapitre „*Propositions concernant le développement et la mise en valeur des collections muséales*” on formule quelques suggestions concernant: l'intensification de la collaboration entre les musées, de la collaboration des musées et des spécialistes roumains avec ceux de l'étranger, l'orientation de certains chercheurs des musées vers l'étude des groupes d'invertébrés peu ou pas du tout étudiés, la formation de spécialistes en systématique (néontologues et paléontologues), la rédaction de travaux sur l'historique des collections, la publication plus restreinte — dans les revues éditées par les musées — des travaux qui n'ont pas trait aux collections ou à l'activité muséologique du musée en question, ainsi que l'organisation de l'échange de publications (revues, guides, albums, dépliants etc.) entre les musées des sciences naturelles de Roumanie.

Contribuții la istoricul ceramicii populare de pe valea Oltețului. Centrul ceramic Româna, județul Olt

SILVIA ZDERCIUC

in grupul așezărilor situate între localitatea Iancu Jianu și orașul Balș, în care se practica meșteșugul olăritului, literatura de specialitate consemnează în mod frecvent centrul Oboga, ceramica de Româna fiind adesea confundată cu producția acestuia.

În realitate, localitatea Româna, sat component al orașului Balș, așezat pe malul drept al râului Olteț, poate fi considerat ca centru ceramic de-sine-stătător, cu realizări artistice remarcabile, specifice, diferențiindu-se de produsele olarilor din Oboga, chiar dacă există unele înrudiri determinate atât de vecinătate, cât și de cerințele consumatorilor.

Spre deosebire de Oboga și Corbeni, unde confecționarea ceramicii este consemnată în documentele veacului trecut¹, vechimea meșteșugului la Româna poate fi reconstituită numai pe baza tradiției locale, a generațiilor de olari, a formelor și ornamentelor, a toponimiei locale, elemente care ne dezvăluie însă o îndelungată practicare a meșteșugului în această localitate².

Amploarea și vechimea meșteșugului ne sînt argumentate, în primul rînd, de numărul mare de olari ce produceau ceramică, atât nesmălțuită cât și smălțuită, pînă în preajma primului război mondial: peste două sute de olari³. În anul 1968 mai lucrau încă 68 de olari a căror producție continua linia tradițională⁴.

Ceramica de Româna a fost prezentată pentru prima dată publicului de muzeu, abia în 1968, odată cu deschiderea expo-

ziției „Aspecte de artă populară din județul Olt”, inaugurată la Muzeul județean din Slatina⁵.

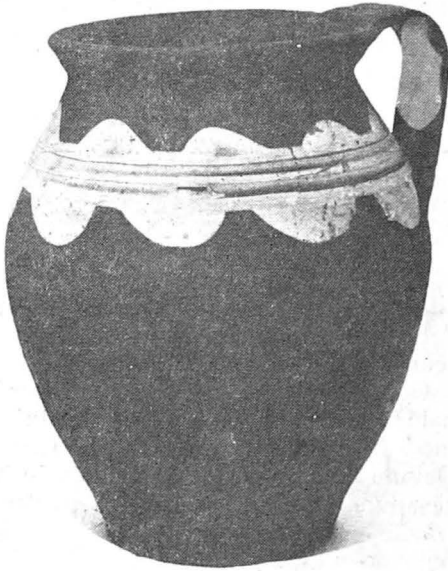
Odată cu organizarea expozițiilor biennale de artă populară, ne întîlnim în mod frecvent cu ceramica de Româna. Devine cunoscut numele lui Marin Murgășanu, distins cu premiul I pentru lucrările prezentate la faza republicană a celei de-a IV-a expoziții biennale de artă populară.

Dezvoltarea meșteșugului ne este confirmată și de aria mare de răspîndire a produselor olarilor din acest centru. După cel de-al doilea război mondial, odată cu intensificarea eforturilor pentru promovarea artei autentice și originale, participarea olarilor din Româna la târgurile-concurs „Cibinium”, „Cocoșul de Hurez”, „Sarmis” etc., devine un fapt curent.

La distincțiile obținute de Marin Murgășanu, în cadrul bienalelor de artă populară, se adaugă distincțiile obținute de Trușcă C. Marin, Trușcă Gheorghe și alți creatori care se înscriu în diversele acțiuni culturale-artistice cu caracter național⁶.

La piețele tradiționale de desfacere se mai adaugă participarea anuală la „Tîrgul Moșilor” din București, la târgurile din Medgidia și în stațiunile de pe litoral⁷.

Meșteșugul olăritului se moștenește la Româna din tată în fiu. Introducerea în tainele meseriei începea din fragedă copilărie chiar și de la 6 ani⁸. Materia primă scoasă din matca Oltețului este prelucrată

Oală nesmălțuită cu decor specific „cotelul”.
Creație contemporană.

în maniera tradițională, metodă identică cu cea de la Oboga și Corbeni⁹.

Denumirile locale pentru fazele de confecționare a vaselor și de ardere, denumiri păstrate și transmise din generație în generație, sînt un indiciu în plus pentru vechimea meșteșugului în localitate. Părțile componente ale unui cuptor, pe care-l știau construi numai olarii mai experimentați, poartă și azi aceleași denumiri ca în urmă cu un veac: „țarc”, „mălai”, „cărări”, „gropi” și „gena”¹⁰. Capacitatea unui cuptor se măsoară în funcție de numărul de vase care intră într-un cuptor. La Româna, capacitatea unui cuptor este de circa 50 de vase, înțelegîndu-se prin „vas” o veche unitate de măsură¹¹.

Un alt aspect important al olăritului din Româna îl constituie repertoriul formelor, deosebit de bogat, concurînd cu cel al centrelor învecinate și, în special,

cu Oboga. Spre deosebire de trecut, cînd ponderea producției o constituiau formele nesmălțuite, decorate cu humă roșie sau albă, azi, formele smălțuite sînt predominante.

Schimbarea formelor este strîns legată de necesitățile pieții. „*Oale mari de nuntă, cum se făceau cu 40 de ani în urmă, nu se mai caută*” ne informează Iancu Cîrstea, urmașul mai multor generații de olari¹².

Una dintre cele mai vechi forme, cu funcții foarte variate, este *oala*. Ea este constituită din patru părți: „buză” (buză), „gîrliciul” (gîtul), „burta” (corpul), „mărgeaua” (baza). Dimensiunile sînt în raport cu destinația ei: „oală îmbăierată” pentru dus mîncarea la cîmp de 4—5 kg; oală pentru păstrat untura „lăscărița” de 20—25 kg; oala pentru preparat mîncarea de 1—5 kg, „oale pentru moși” sau „oale bonghieresti” de 1/2—5 kg etc.

Printre formele vechi se numără și cana sau „cofa” cum i se spune în limbajul local. Ea poate fi: dreaptă, rotundă cu gît, cu toartă și burtă, cu țîță; căni pentru vin cu capac etc. Forme vechi înalte mai sînt și *putineii* pentru bătut untul, *borcanul* pentru murături ș.a.

Dintre formele întinse, cele mai vechi sînt *strachina* și *taierul* sau *farfuria* și *ghiveciul* (formă întinsă folosită special pentru „țăst”).

Din seria formelor decorative trebuie să amintim: vasele pentru flori („bucetarele”) și ghivecele pentru flori („sacșiile”), forme ce capătă o pondere din ce în ce mai mare în producția actuală.

Însă una din cele mai răspîndite și mai variate forme este *ulciorul*. Pentru confecționarea lui se cere multă iscusință, „*nu știe să îl facă orice olar*”¹³.

Capacitatea ulcioarelor depinde de numărul pieselor care intră într-un vas. Există ulcioare de „16, 14, 12, 10 și 8 la un vas”¹⁴. Un ulciur obișnuit se compune din patru părți: „botul” (gura), „mărul” (gulerul de pe gît), „burta” (corpul), „mînușa” (toarta) cu „țîță” sau fără¹⁵. Ulcioarele de nuntă, forme festive și speciale, sînt compuse din șase părți: „botul” (gura), „mărul” (gulerul de pe gît), „burta” (corpul), „mînușa”

(toarta), „botul rotund” (ciocul lateral), „botul cu țîță” (gura cu cioc) ¹⁶.

În raport cu forma și destinația lor, olarii din Româna confecționau mai multe variante de ulcioare: 1. *Ulcioarele de nuntă* folosite la ceremonialul tradițional al nunții românești, denumite de localnici „ibrice” ¹⁷. Comanda o făcea ginerele care-și invita musafirii cu ajutorul a doi băieți-„mînji”. Tot cu „ibrice” își invita și mireasa oaspeții săi, dar însoțită de două fete-„iepele” ¹⁸. Formele ulcioarelor de nuntă sînt foarte variate și ținînd seama de destinația lor au și un decor deosebit de bogat. Predomină motivele florale și cele animaliere. Ornamentul zoomorf cel mai răspîndit în Româna este șarpele. Inedite sînt și ulcioarele cu corpul sferic și brațele suprapuse, precum și cele antropomorfe, reprezentînd cel mai adesea, figuri feminine.

2. O altă categorie de ulcioare, azi dispărută, este cea a *ulcioarelor de apă* („humuite” cu „botul verde”), adică nesmălțuite, gura ulciorului fiind subliniată cu o dungă verde smălțuită. Capacitatea lor nu depășea 5 litri. În cazuri rare, se foloseau pentru păstrarea uleiului sau a petrolului ¹⁹.

În categoria formelor festive amintim și *plosca* semnalată la Româna în toate cele trei variante ale sale: inelară, plată și bombată.

În ultima vreme o deosebită atenție se acordă confecționării jucăriilor. Celor vechi, tradiționale, reprezentate prin fluerice în formă de animale, păsări, păpuși, li se adaugă un repertoriu bogat de miniaturi după formele mari, o serie de olari specializîndu-se în confecționarea acestei ramuri particulare a ceramicii populare, accentuînd funcția decorativă a acesteia.

Tehnicile de ornamentare denumite de către localnici fie cu termenul de „înflorare” fie cu un termen legat de o anumită tehnică „jirăvirea” ²⁰, prezintă un interes deosebit la Româna. În general, cînd vorbim despre tehnica de ornamentare, trebuie să avem în vedere: unelte, procedeul sau modul de ornamentare, motivele ornamentale ce pot fi realizate cu anumite procedee.

Ulcior de nuntă cu decorul floral realizat prin pictare cu pensula și decorul animalier (șarpele) realizat prin modelare. Creator Vlad Dumitru — 1968.

Denumirea tehnicii de ornamentare este dată de unealta folosită la realizarea decorului respectiv. La Româna s-a constatat că în secolul al XIX-lea vasele nu erau deloc foarte puțin decorate. Se folosea, predilect, o singură tehnică de ornamentare și un număr redus de unelte.

Decorul vaselor în ultimul deceniu al veacului trecut și la începutul secolului al XX-lea se realiza cu două sau chiar trei unelte, ceea ce a dus, desigur, la îmbogățirea compoziției ornamentale și la înmulțirea repertoriului uneltelor de ornamentare.

Una din cele mai răspîndite unelte este *cornul* simplu sau dublu confecționat din corn de vită sau, mai recent, din ceramică. Se pictează cu cornul, adică „se jirăvește” sau „se pică” cu cornul.

Asociată cu *paiul de tătar*, pictarea cu *cornul* constituie una din cele mai vechi tehnici de ornamentare „tehnică bătrînească”. Vasele astfel ornamentate se numesc „vase jirăvite”, iar ornamentele „jiraie” ²¹.

Ulcior de nuntă. Creator: Trușcă C. Marin. Creație contemporană.

Tehnica „jirăvirii”, cu denumire identică cu cea a tehnicii de ornamentare cu „gaița” din vestitul centru Horezu, constă în trasarea cu *cornul* de linii ajutoare și apoi cu *paiul de tătar* sau cu o fișie tăiată dintr-o pană de gîscă se deplasează culoarea umedă, fără să amestece culorile între ele.

În afara centrelor active de pe valea Oltețului, fenomenul de „jirăvire” cu *cornul* a fost semnalat și în centrul Lungești din sudul județului Vâlcea ²².

Pensula constituie astăzi una din cele mai răspindite unelte de ornamentare, a cărei utilizare mai largă a început după 1930 ²³. Cu ajutorul *pensulei*, confecționată inițial chiar de olari, apoi procurată din comerț, se pictează predominant motive florale. În afară de pictare cu *pensula* se mai pot obține ornamente „stropite” sau „picate”. Ornamentele stropite cu *pensula* au fost folosite pentru ornamentarea formelor uzuale în perioada în care smalțul era greu de procurat ²⁴. În mod

obișnuit, ornamentele realizate prin stropire sînt dispuse în mod neregulat, fie pe toată suprafața vasului (la străchini), fie numai în partea superioară (la ulcioare și la căni).

Pieptenele („făchieșul”) este unealta folosită, în mod obișnuit, la modelarea vaselor. La Româna el este confecționat din lemn de esență tare sau din fier, fiind, totodată, alături de unealta ce servește la modelarea vaselor și una dintre cele mai vechi unelte de decorat ²⁵. Ornamentele realizate cu ajutorul *pieptenei* se obțin prin două procedee: incizarea ornamentelor în pasta crudă a vasului, procedeu folosit îndeosebi la ornamentarea formelor înalte și incizarea într-o masă coloristică, pictată în prealabil cu *pensula*. Ornamentul este valul denumit de localnici „cotel” ²⁶ sau un grupaj de valuri.

„Zimțarul” sau „sgîrieciul” este o unealtă de formă dreptunghiulară crestată la un capăt, confecționată din lemn sau fier. Cu ajutorul lui se obțin ornamente zgîriate sub forma unui grupaj, compus din șase valuri în mod obișnuit. Foarte rar apar fragmente de valuri. Ca formă, această unealtă prezintă înrudiri cu „*plotogul*” folosit de olarii băimăreni, dar nu la realizarea ornamentelor incizate, ci la pictarea lor. Ornamentarea cu „*sgîrieciul*” este folosită pentru decorarea glastrelor și a oalelor.

Ștampilarea constituie o altă tehnică de ornamentare destul de rar folosită de către olarii localnici. Ea se realizează cu ajutorul unor ștampile confecționate din lemn de brad. Decorul este vegetal și prezintă un interes strict documentar.

Tehnica exciziei, care se realizează cu ajutorul unei unelte confecționate din metal, are, de asemenea, caracter documentar, fiind folosită la obținerea unor elemente decorative florale pe cănilile de vin.

Oalele nesmălțuite erau decorate în trecut foarte simplu cu ajutorul *unghiei* și a *degetului înmuțat în culoare roșie sau albă* ²⁷. Locul acestei tehnici rudimentare pentru decorarea oalelor nesmălțuite a fost preluat de *pensulă* și *pieptene*.

Pentru ornamentare, îndeosebi a vaselor smălțuite, poate fi amintită și *lin-*

Jucărie-fluierice. Creator: Truşcă Gheorghe — 1979.

gura. Se foloseşte foarte rar pentru „turnarea” sau pictarea ornamentelor.

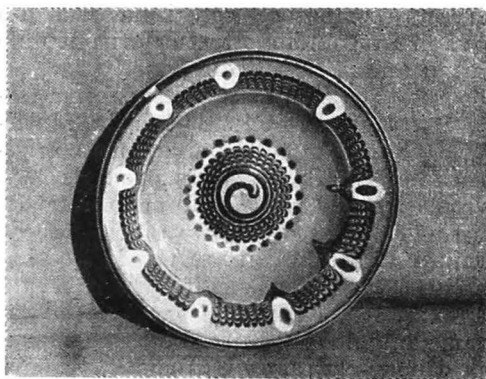
Ornamentele în relief sînt foarte rare la Româna. Ele se rezumă strict la decorarea ulcioarelor de nuntă și nu prezintă aspectele reliefului înalt folosit de olarii din Oboga.

Înbrînarea, tehnică tradițională folosită în numeroase centre de ceramică pentru ornamentarea formelor înalte de mare capacitate, este azi aproape inexistentă.

În cadrul repertoriului uneltelor de ornamentare am menționat: *cornul*, *lingura* și *pensula*. Cu aceste unelte în afara pictării ornamentelor, decorul se mai realizează și prin „picare”, liber sau la roată. Există și o variantă a acestei tehnici și anume: trasarea anticipată a unui grupaj de linii circulare cu *cornul* sau cu o *pensulă* subțire și apoi întreruperea grupajului din loc în loc, după fantezia creatorului, prin „picare”.

Cu unele excepții, aceste moduri de realizare a ornamenticii sînt cunoscute în toate centrele active de pe Valea Oltețului, predominînd o tehnică sau alta, după specificul centrului respectiv. În cazul centrului Româna, cele mai realizate compoziții ornamentale sînt cele obținute prin „picare” cu *cornul* după ce în prealabil liniile directe au fost tratate tot cu *cornul*.

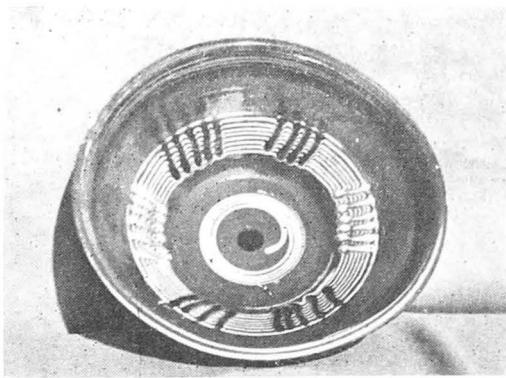
Dacă ornamentica vaselor vechi confecționate la Româna este predominant geometrică, din seria motivelor ornamen-

Farfurie — *taier*. Decorul realizat prin „jirăvire” cu *cornul*. Creație contemporană.

tale relevîndu-se îndeosebi valul, ornamentica nouă preia vechile motive decorative, îmbogățindu-le. În acest sens, un rol substanțial îl joacă atît numărul mare de unelte, cît și procedeele variate folosite la realizarea decorului, demonstrînd spiritul de inventivitate al creatorului popular.

Un exemplu în această privință îl constituie *taierele* și *tăieruțele* a căror compoziție este realizată cu mai multe unelte. Se trasează pe buza vasului o linie șerpuită cu o *pensulă* foarte subțire, care delimitează și scoate în evidență elementul central al compoziției și anume: spirala largă ce se desfășoară pe umărul și în centrul vasului. Acest element de bază este realizat cu *cornul*, pornind de la o

Strachină. Decorul realizat prin pictare cu *cornul* și „picare” cu *cornul*. Creație contemporană (Fotografia Ana Diț și Zlotea Elena).

pată de culoare picurată cu *lingura*. Realizată liber sau în timpul învîrtirii roții, această compoziție constituia una din cele mai răspândite structuri ornamentale între anii 1960—1970.

Cromatică subliniază adesea forma festivă a vasului, destinația lui. Ea contribuie alături de formă și decor la originalitate, specific și valoare artistică. Dacă cromatică de fond a formelor uzuale, nesmălțuite, se compunea din nuanțe de roșu-cărămiziu, albul sau roșul decorului, cromatică ceramicii smălțuite este bogată și expresivă. Predomină nuanțele de cărămiziu, galben și brun. Deși cutezătoare prin nuanțele sale vii, cromatică vaselor lucrate la Româna este armonioasă, modernă și completează linia elegantă a formelor tradiționale.

Cele trei coordonate ce definesc valoarea unui obiect de ceramică, și anume: forma, decorul și cromatică, le găsim întrunite în producția vaselor actuale de la Româna, chiar dacă în decursul anilor, unele împrumuturi sau copii s-au făcut simțite în producția acestui centru de pe Valea Oltețului, pînă nu de mult aproape necunoscut.

NOTE

¹ a...industria există în starea cea mai rudimentară, mîrgînîndu-se la... olăria ce se creează la Oboga. Cf. „Expunerea situației jud. Romanați” 1875, 1904, fila 4.

b. Datele documentare privind meșteșugul olăritului la Corbeni ne sînt furnizate de un docu-

ment din anul 1843, în care sînt menționate numărul și denumirea vaselor pe care olarii din Corbeni erau obligați să le predea gratuit proprietarului moșiei, respectiv Mănăstirii Brâncoveni, fiindu-i necesare „pentru praznicul ce se apropie”. Cf. Arhivele Statului București, Mănăstirea Brâncoveni, dosar 143/1843 și f. 7 dosar 226/1846; „Doc. Ţ. Românești 1800—1850”, vol. II p. 840 și p. 941.

c. Pentru vechimea satelor de pe valea Oltețului (jud. Olt) a se vedea articolul: *Așezări de olari de pe Valea Oltețului* în „Revista muzeelor” nr. 2/1969.

² Cele mai cunoscute familii de olari din Româna numără 5—6 generații de olari: Trușcă, Cirstea, Murgășanu, Turcitu, Nică, Marinică, Tucmeanu etc. O parte din ei au locuit pe str. Olarilor. Informatori: Cirstea Iancu 65 ani — 1968; Ștefan D. Nică 35 ani — 1968; Turcitu Dumitru 43 ani — 1968; Murgășanu Marin 65 ani — 1968; Trușcă C. Marin 46 ani — 1968; Vlad Iancu 65 ani — 1968.

³ Informații de la Cirstea Iancu și Vlad Iancu.

⁴ Idem.

⁵ Expoziția a fost organizată de Muzeul județean Slatina în colaborare cu Muzeul satului și de artă populară cu prilejul aniversării a 600 de ani de atestare documentară a orașului Slatina.

⁶ Trușcă C. Marin obține premiul II la tîrgul-concurs „Cibinium” ediția 1974. La tîrgul-concurs „Cocoșul de la Hurez”, Ediția 1977, Trușcă C. Marin obține premiul III.

⁷ Informație de la Trușcă C. Marin: „Am început la „Tîrgul Moșilor” din București de prin 1960”.

⁸ Informație de la Cirstea Iancu.

⁹ Informație de la Turcitu D. Ion, 46 ani — 1968.

¹⁰ Informație de la Cirstea Iancu.

¹¹ Informație de la Turcitu Dumitru „Într-un vas intrau de exemplu, 16, 14, 10 sau 8 ulcioare sau două mărîmi de străchîni: 14 străchîni la un vas sau 20 străchîni la un vas”.

¹² Informatorul Cirstea Iancu este frate cu Cirstea M. Alexandru. Tatăl lor, Cirstea Ștefan, bunîcul Marin Cirstea frate cu Dumitru Cirstea. Alți olari din familia Cirstea: Cirstea Gheorghe, Cirstea P. Alexandru, Cirstea M. Ilie, veri cu Cirstea Iancu. Părinții lui locuiau pe strada Olarilor, una din cele mai vechi ulițe din localitate.

¹³ Informație de la Cirstea Iancu.

¹⁴ Informație de la Vlad Iancu.

¹⁵ Informație de la Trușcă C. Marin.

¹⁶ Informație de la Turcitu Dumitru.

¹⁷ Idem.

¹⁸ Informație de la Vlad Iancu.

¹⁹ Informație de la Cirstea Iancu, Marin Murgășanu.

²⁰ Informație de la Cirstea Iancu.

²¹ Idem.

²² Informație de la Vasile Ion, 54 ani — 1969. Lungești — jud. Vilcea.

²³ Informație de la Cirstea Iancu.

²⁴ Informație de la Turcitu Dumitru.

²⁵ Idem.

²⁶ Informație de la Vlad Iancu.

²⁷ Informație de la Cirstea Iancu.

Considerații pe marginea unor traduceri în limba română aflate în patrimoniul Muzeului literaturii române

ELENA TEODORESCU ENE

Nu e lipsită de semnificație repartiția numerică și valorică a traducerilor în limba română aflate într-un muzeu de literatură, deși unele sînt înregistrate și în alte muzee cu alte profile. Proveniența lor fiind și rodul întîmplărilor sau al unor achiziții organizate din nevoi interioare sau al unor relații interdisciplinare ce impuneau o demonstrație anume.

Pentru a stabili istoria relațiilor culturale cu personalități și opere străine, fiecare muzeu militează pentru o largă deschidere spre cultura altor popoare în alte zone geografice, strîngînd informații de orice fel și făcîndu-se mesagere în același timp ale propriilor valori. Pe lîngă documente, traducerile sînt fonduri naționale ce promovează ideea de colaborare și înțelegere spirituală între popoare. Trebuie menționat faptul că, pe de o parte, mesagerii români ai culturii altor popoare au fost ei înșiși creatori de literatură originală. Dacă cercetăm toate traducerile vom avea în față o întregă istorie a lingvisticii românești, un adevărat studiu de gramatică istorică a evoluției limbii sub aspectul vocabularului, al sintaxei, al morfologiei, al calcurilor lingvistice, al împrumuturilor, al cristalizării limbii literare. Aceasta — dacă o studiem numai sub un aspect. Dar dacă vrem să apreciem

evoluția ideilor filozofice, traducerile ne oferă perspective în elucidarea influențelor compatibile unor spirite ce au declanșat mecanic epigoni mai mult sau mai puțin interesați sau chiar reacții de respingere. La unele structuri rezistente, au creat direcții opuse de gîndire, independente și originale.

În altă ordine de idei, traducerile oferă materialul cel mai subiectiv cu putință al cunoașterii modului de viață materială și spirituală al altor popoare.

Traducătorii înșiși oferă subiecte de discuție. Unii au înțeles traducerile ca îndrumătoare ale literaturilor naționale, ceea ce, pentru începuturi, faptul rămîne plauzibil. Traducătorii „fidei” originalelor au redat exact sensurile în limba română, fără să intervină cu nimic din personalitatea lor. Aceste traduceri, așa-zise „obiective”, sînt cele mai slabe, abandonîndu-se într-o nonartă, rămînînd numai ca reproduceri fără valoare estetică, fără a mai avea putința să se adreseze sensibilității noastre. Au rămas numai ca puncte de reper într-o istorie a traducerilor. Alții au mistificat traducerile printr-un exces de personalitate, încît, chiar de la prima cercetare, își dovedesc că stilul lor s-a suprapus peste cel original și dacă vreii să le despartă creația lor de a celorlalți își este imposibil.

Sint însă și traducători foarte valoroși care nu s-au lăsat furați de nici una dintre tendințe. De aceea, traduceri cele mai bune au recreat operele de artă. În general, limba traducerilor în românește întregeste un tablou original, de la caz la caz, fiind în fond o demonstrație a puterii limbii române de a transcrie o serie întreagă de comunicări spirituale din alte limbi. Un loc aparte în discuția cercetării traducerilor aflate în muzeu îl ocupă mesagerii limbii și literaturii române peste hotare. De acest subiect nu ne vom ocupa în articolul de față, el oferind alte date și alte procese de reconstituire.

Dintr-o suită de traduceri, cunoscute sau mai puțin cunoscute, am ales pentru demonstrarea celor spuse mai înainte discutarea valorii primei traduceri a poemului dramatic goethean *Faust*. Fiind un exemplar rar, achiziționat de curind de Muzeul literaturii române, merită să-i evidențiem calitățile de pionierat.

Apărută în 1862 sub semnătura lui Vasile Pogor și Nicolae Skelitty, în tipografia lui Adolf Bermann la Iași, după un travaliu de aproape trei ani început de Vasile Pogor și continuat de Nicolae Skelitty, cartea a văzut lumina tiparului în românește concomitent cu traducerea lui Giovita Scalvini și Giuseppe Gazzino în italienește, la Firenze. Interesul românilor pentru marele scriitor german Goethe a coincis tot în același an cu apariția traducerii *Ifigeniei în Taurida*, realizată de Ilariu Pușcariu.

Însoțită de o „prefație”, autorii își caracterizează foarte modest tălmăcirea drept o „încercare”, motivând că „*n-au putut spera v-odată de a reproduce în limba română, toate tezaururile conținute (sic) în această gigantescă operă*”. Conștiința că opera lui Goethe suscita spiritele oricărei națiuni, rugau pe cititori să aibă indulgență de a nu-l judeca pe Goethe după traducerea lor și nici traducerea după originalul lui Goethe.

Ca să descifreze tehnica narațiunii dramatice împletită cu lirismul specific goethean, cu fantasticul și grotescul medieval, pentru a crea țesătura aceea de tonuri nealterată de motive și ritmuri variate, cei doi traducători au fost în primejdia

de a se lăsa captivați să redea în proză originalul goethean. Mai târziu, în 1900, Vasile Pogor reușește să versifice tragedia, publicînd-o sub semnătura lui. Versurile în genere sînt bine traduse, se păstrează muzicalitatea respectivă, totuși ele par a fi scrise nu de Goethe, ci de unul dintre traducători. Deci, din punct de vedere lingvistic, creația lor a avut de suferit în favoarea racordării la ideea filozofică a poemului dramatic, făcută cu destulă scrupulozitate de cei doi traducători. Demni de erudiția ce-i făcuse cunoscuți în cercurile literare ale vremii, cei doi traducători publică la finele volumului aproape treizeci de note și explicații la numele proprii întîlnite în text.

Cît privește valoarea estetică a traducerii, ea lasă de dorit. Se întîlnesc deseori dezacorduri între subiect și predicat și între cazuri. Alături de cuvinte neașe, găsim neologisme și deseori calcuri lingvistice, ce produc violențe de limbaj, ca de exemplu: „a fulgerilor”, sau „al omului activitate” etc.

În ceea ce privește fonetica, apar ne-numărate regionalisme, mai ales moldovenisme. De exemplu:

Închiderea vocalelor: e > i: „ominos”, în loc de „omenos”; e > î: „asîmilui” în loc de „asemui”; a > â: „rămanc” în loc de „rămîne”; ă > î: „biutura” în loc de „băutura”.

Deschiderea unor vocale: î > i: „împodobi” în loc de „împodobi”.

Închiderea diftongilor: ea > e: „dorei” în loc de „doreai”; „me” în loc de „mea”; oa > o: „rescolu” în loc de „răscoală”; șiă > e: „se” în loc de „șă”; ă > î: „că” în loc de „că”; „arată-te” în loc de „ară-tă-te”.

Lexicul abundă în latinisme, sigur influențat de curentul latinist: „Deu” în loc de „Dumnezeu”, „quele” în loc de „cele”, „aquestă” în loc de „această”, „întorque” în loc de „întoarce”, „sum” în loc de „sînt”, „rump” în loc de „rup”, „que” în loc de „ce”, „quersitor” în loc de „cerșetor”, „în” în loc de „în”, „quare” în loc de „care”, „Iuna” în loc de „juna”, „verdure”, „quart” în loc de „sfert”.

Calcuri lingvistice: „conviviu”, „terrestre”, „reflect”, „companion”, „suve-

nire", „burges", „burgmeistru", „feliicitate", „ateliu", „laboratoriu", „mixturi", „infiamate", „reson", „incantament", „dedemnat", „designa".

În general, topica germană e bine topită în aliajul limbii române, și mai ales în traducerea versurilor, unde nu se vede efortul făcut, ci o îmbinare armonioasă între original și reproducere.

Ne-am servit de un argument ca să demonstrăm că în epocă, dezideratul propus de Ion Heliade Rădulescu de a completa un Catalog cronologic al capodoperelor universale traduse în românește a fost preluat și de junimiști, dar nu în mod sistematic, ci sporadic, după afinități și preferințe.

Din literatura germană publică cu predilecție Nicolae Skelitty, a cărei sensibilitate lirică se apropie de cea a romanticilor germani și al cărui merit l-am evocat mai înainte. Astfel, poate fi cunoscut Heinrich Heine, Schiller, Uhland, Goethe. Cel din urmă a suscitat în mai mare măsură interesul intelectualilor români, unii înzestrați cu talent creator, alții mai puțin. Începînd cu anul 1842, Gavriil Munteanu face cunoscut romanul *Suferințele junelui Werter*, apoi în 1862, în același an cu apariția traducerii lui *Faust* de Vasile Pogor și Nicolae Skelitty, apare tradusă *Ifigenia în Taurida*, sub semnătura lui Ilariu Pușcariu, apoi în 1874 se tipărește *Stella*, tragedie în 5 acte, tradusă de Nicolae Niculescu, retipărită după foiletonul „Viitorului", unde s-a publicat pentru prima oară la Piatra. Urmează traducerea lui B. V. Vermont a romanului *Patimile junelui Werther*, cu o introducere de Grigore H. Grandea, în 1875. La numai un an, în 1876, apare tradus *Egmont* de N. Ch. Quintescu. După 1900, cînd apare traducerea lui *Faust*, numai sub semnătura lui Vasile Pogor, traducătorii din opera lui Goethe se înmulțesc. Astfel: I. Bidu în 1902, A. Zaman, în 1903, Ion Gorun în 1906, care se încumetă să traducă *Faust*, Șt. O. Iosif tra-

duce *Dragoste cu toane* în 1907, apoi Iosif Nădejde în 1908.

Maria Baiulescu traduce *Hermann și Dorotea*, apoi în 1911 *Oreste, Mignon* este tradus de At. Iliescu în 1915, *Campania în Franța* o traduce Pompiliu Pîrvescu în 1921.

Poetul I. U. Soricu împreună cu Constantin Morariu traduc, în colaborare, *Faust*, în 1925. Această capodoperă a încercat s-o transpună în limba franceză, Gerard de Nerval în 1927, după ce nume celebre ca George Sand, Pierre Leroux, Alexandru Dumas fiul, au tradus-o și comentat-o cu multă comprehensiune.

Înclinările personale ale traducătorilor ar mări lista celor ce s-au apropiat de *Faust*, cu sfiiciune sau cu nonșalanță. Nu putem trece cu vederea eforturile Laurei M. Dragomirescu, care o publică între 1940—1942, după ce O. W. Cisek, la o sută de ani de la moartea lui Goethe, în 1932, traduce lucrarea în versuri. Încheiem lista cu Lucian Blaga, care în anii noștri, în 1955, desăvîrșește cu harul lui tălmăcirea din germană a capodoperei goethene *Faust*.

O cercetare atentă și intrinsecă a traducerilor aflate în muzee ar avea menirea să înscrie o astfel de temă într-o perspectivă coerentă și modelatoare despre caracterul relevant al corespondenței și analogiei cu traducerile actuale ale unor piese unice și ireductibile, așa cum sînt primele traduceri. De aceea, ele trebuie raportate la o situație strict istorică pentru a ilustra raporturile și corespondențele cu literaturile naționale, fiind un subiect distinct de alte cercetări cuprinse într-un sistem comparatist, actual și necesar. O astfel de cercetare răspunde unei întrebări specifice valorificării moștenirii literare: în ce măsură literatura română a aderat sau nu la cultura altor popoare și într-un sens mai generos la valorile spirituale universale. Stabilind un raport, putem situa eficiența metamorfozării limbii literare române.

cronici, recenzii, informații

Expoziție jubiliară: „60 de ani sub flamuri comuniste”

În cadrul manifestărilor politico-educative, dedicate sărbătoririi a 60 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român, Muzeul județean Gorj în colaborare cu Filiala Arhivelor Statului Gorj au organizat la Casa de cultură a sindicatelor din Tg. Jiu expoziția foto-documentară „60 de ani sub flamuri comuniste”.

Expoziția înfățișează, prin numeroase documente, fotografii, grafice, extrase din presa vremii, texte etc., drumul victorios străbătut de poporul român, condus de Partidul Comunist Român, împotriva fascismului și războiului, pentru apărarea democrației, a libertății și integrității teritoriale a țării, pentru victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, pentru triumful orinduirii noi, în care oamenii munci să fie liberi, stăpini pe propriile destine, pe roadele muncii lor.

Pe primele panouri sînt prezentate documente și fotografii care atestă rădăcinile istorice ale Partidului Comunist Român, ale luptei clasei muncitoare începută încă în secolul al XIX-lea, ale înființării în 1893 a P.S.D.M.R., care a deschis drumul organizării politice a clasei muncitoare la scară națională, a afirmat cu putere rolul clasei muncitoare ca forță socială cea mai progresistă a țării noastre. Sînt prezentate de asemenea materiale legate de activitatea desfășurată de muncitorii gorjeni, care deși puțini ca număr, s-au încadrat în procesul de organizare și consolidare a mișcării

socialiste și muncitorești, aducîndu-și contribuția la făurirea partidului politic revoluționar al clasei muncitoare. În continuare, sînt redată aspectele principale ale dezvoltării mișcării muncitorești în primele decenii ale secolului al XX-lea.

Un loc central ocupă momentul istoric, de acum 60 de ani, al făuririi Partidului Comunist Român, eveniment de însemnătate istorică care a reprezentat victoria concepției revoluționare, a socialismului științific, moment de importanță deosebită în mișcarea revoluționară din țara noastră, în organizarea luptei viitoare a proletariatului, a maselor asuprite din România.

Materialele prezentate pe panourile următoare pun în lumină activitatea desfășurată de Partidul Comunist Român, centru catalizator și unificator al tuturor forțelor revoluționare, democratice, patriotice în lupta împotriva exploatării capitaliste, pentru eliberare națională și socială.

Numeroase documente redau aspecte din activitatea desfășurată de partidul comunist, de forțele revoluționare din țara noastră în lupta împotriva fascismului și a războiului în anii 1934—1940. Sînt prezentate aici extrase din articole și declarații de atitudine antifascistă, documente programatice, grafică militantă și fotografii.

Notăm dintre acestea pe cele care consemnează: Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din februarie 1935 și cea din iulie 1936, care au analizat pe larg activitatea partidu-

lui, situația politică internă: Acordul de Front popular de la Țebea din decembrie 1935; victoria forțelor democratice în alegerile parlamentare parțiale din februarie 1936 din județele Hunedoara și Mehedinți; adunările antirevizioniste desfășurate în județul Gorj în anul 1935; documente privind activitatea comunistă a muncitorilor gorjeni desfășurată în perioada interbelică; extrase din presa gorjeană în care se ia atitudine împotriva fascismului și a războiului. Toate acestea demonstrînd hotărîrea maselor populare din țara noastră de a bara calea fascismului și a poliției de război.

Este înfățișată pe larg demonstrația antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939, moment culminant al luptei împotriva pericolului fascismului și războiului, pentru apărarea independenței și suveranității patriei. Din materialele prezentate rezultă că în ansamblul de pregătiri și măsuri care au determinat caracterul hotărît antifascist și patriotic al manifestațiilor din București de la 1 Mai 1939, o contribuție deosebit de importantă a adus-o tineretul comunist și antifascist sub conducerea tînărului militant al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

În continuare, expoziția prezintă împrejurările deosebit de complexe ale situației interne și internaționale ale anilor 1939—1940, instaurarea dictaturii legionar-antonesciene, intrarea țării alături de Germania fascistă în războiul dus împotriva Uniunii Sovietice. În acest sens sînt pre-

zentate documente referitoare la înființarea lagărului de internați politici din Tg. Jiu, nota Direcției generale a poliției din care rezultă internarea în lagărul de la Tg. Jiu a tovarășului Nicolae Ceaușescu, precum și o fotografie a tovarășului Nicolae Ceaușescu aflat în curtea lagărului.

Un spațiu însemnat este alocat în expoziție activității Partidului Comunist Român de realizare a unității clasei muncitoare atât de necesară în perioada rezistenței antihitleriste.

După prezentarea momentului crucial din istoria poporului român, victoria revoluției antiimperialiste și antifasciste, de eliberare națională și socială de la 23 August 1944, sînt înfățișate materiale care redau prestigioasa activitate, plină de devotament și competență, pe care comuniștii, poporul român au desfășurat-o în anii ce au urmat după eliberarea țării, pentru construirea societății noi, socialiste, pe pămîntul patriei. În acest scop sînt expuse fotografii și documente privind însemnătatea instaurării la 6 Martie 1945 a guvernului revoluționar muncitoresc-tărănesc de largă concentrare democratică condus de dr. Petru Groza, înfăptuirea și legiferarea reformei agrare, Conferința Națională a Partidului Comunist Român din octombrie 1945 care a dus la

elaborarea unei orientări politice clare cu privire la obiectivele partidului în noua etapă de dezvoltare, victoria în primele alegeri democratice din 1946, înlăturarea monarhiei și proclamarea, la 30 Decembrie 1947, a Republicii Populare Române, realizarea Partidului Unic Muncitoresc în februarie 1948, necesitatea istorică pentru noua etapă în care pășea poporul român, naționalizarea mijloacelor de producție, în iunie 1948, trecerea la cooperativizarea agriculturii în 1949.

În continuare expoziția înfățișează, prin fotografii, grafice, texte, documente, succesele deosebite obținute în ultimii 16 ani, de cînd în fruntea conducerii partidului și statului nostru se află tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Este prezentat aportul decisiv adus de tovarășul Nicolae Ceaușescu la elaborarea documentelor de însemnătate istorică ale Congreselor IX, X, XI, XII ale Partidului Comunist Român și ale Conferințelor Naționale, care au determinat un dinamism fără precedent, prefaceri uriașe în toate domeniile vieții economice, politice și sociale, progrese în dezvoltarea României pe calea socialismului. Sînt redat rezultatele politicii de industrializare socialistă a țării, de modernizare și dezvoltare a agriculturii de ridicare a

nivelului vieții oamenilor muncii, succesele obținute în dezvoltarea învățămîntului, științei, artei și culturii.

În continuare este înfățișată evoluția economico-socială a județului Gorj, în contextul general al dezvoltării patriei.

Pe baza aplicării cu consecvență a politicii de dezvoltare armonioasă a tuturor zonelor țării, a creării în fiecare județ a unor structuri moderne de producție, Gorjul s-a înscris, în perioada ce a urmat celui de-al IX-lea Congres al partidului, pe traiectoria unor prefaceri complexe, fără precedent, căpătînd în acești ani o personalitate distinctă în tabloul economiei naționale.

Un loc important în expoziție a fost acordat vizitelor de lucru efectuate de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, în județul Gorj.

Din materialele prezentate în expoziție rezultă că, sub conducerea partidului, clasa muncitoare, poporul român au străbătut un drum glorios de lupte și victorii, au asigurat transformarea democratică și socialistă a societății, au pus temelii trainice României socialiste de azi, ca țară prosperă, liberă, independentă și suverană.

— OTILIA GHERGHE —

„Dezvoltarea patrimoniului cultural național în sprijinul cercetării științifice“

În zilele de 5—7 iunie, sub egida Consiliului Culturii și Educației Socialiste, a Direcției Generale a Arhivelor Statului, în organizarea Comitetului de Cultură și Educație Socialistă Mureș, a Muzeului județean și a Filialei Arhivelor Statului, la Tirgu Mureș, s-a desfășurat sesiunea de comunicări științifice sub genericul „Dezvoltarea patrimoniului cultural național în sprijinul cercetării științifice“.

Lucrările au fost deschise în plen de Nicolae Vereș, prim-secretar al Comitetului județean Mureș al P.C.R., care, salutînd prezența specialiștilor din întreaga

țară, și-a exprimat convingerea că schimbul fructuos de opinii, izvor al unor profunde cercetări științifice, prilejuit de sesiune, va aduce o însemnată contribuție la cunoașterea istoriei țării și județului Mureș, avînd ca argumente dovezile materiale și spirituale aflate în patrimoniul cultural național.

În continuare acad. Ștefan Pascu, vorbind despre „înbogățirea patrimoniului cultural național prin cercetarea pluridisciplinară“, a subliniat noul cadru al cercetării istorice și anume legătura tot mai strînsă dintre științele umaniste și cele exacte prin

găsirea unui limbaj tehnologic comun; prof. Virgil Cîndea, secretar general al Asociației „România“, referindu-se la „Coordonatele istorice ale culturii de pe teritoriul Transilvaniei în epoca modernă“, a reliefat necesitatea unei noi periodizări a istoriei țărilor române, ținînd seama de fenomenele identice care s-au manifestat, propunînd totodată modernizarea cronologiei în funcție de trăsăturile și periodizarea culturii universale; prof. dr. Vasile Drăguț a prezentat obiectivitatea acelor „Referiri documentare conținute de monumentele istorice din județul Mureș“; dr. ing. Gheorghe An-

ghel, pornind de la „Sisteme naționale și internaționale de informare și documentare asupra valorilor culturale și științifice”, a demonstrat necesitatea extinderii schimburilor informaționale dintre arhive, muzee, biblioteci; despre „Fondul Arhivistic Național și contribuția sa la cercetarea istoriei patriei” a vorbit Ionel Gall, director general al Direcției Generale a Arhivelor Statului.

În încheierea lucrărilor în plen, Tamara Dobrin, vicepreședinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste, conturând „Caracterul interdisciplinar și multifactorial al cercetării patrimoniului cultural național”, a adus numeroase argumente privind necesitatea definirii conceptului de patrimoniu cultural național, extins la toate domeniile, pornind de la analiza pe zămini globale și micro sisteme.

A urmat apoi proiectarea unor filme documentare și vernisajul expoziției „Conservarea și restaurarea patrimoniului de carte veche și documente istorice”, organizată în localul Bibliotecii Telecky.

Lucrările au fost reluate pe secții în după-amiaza aceleiași zile. Comunicările primei secții, desfășurate sub titlul „Patrimoniul cultural național — istorie, forme și mijloace de îmbogățire”, au adus valoroase contribuții prin diversitatea problemelor abordate; Maria Sorzeja, „Completarea Fondului arhivistic național cu noi achiziții de documente de la defunctorii particulari — preocupare permanentă a D.G.A.S.”; Liziu Rotman, „Colecțiile de fotografii — important document al istoriei sociale, economice și politice”; Valeriu Lazăr, „Oglindirea în docu-

mentele vremii a activității lui Aurel Filimon pentru crearea Muzeului județean Mureș și a colecțiilor arheologice ale instituției respective”; Ion Pleșa, „Documente de arhivă privind monumentele arheologice de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa” etc.

„Rezultatele recente ale activității de evidență și cercetare a patrimoniului cultural național” au fost prezentate în cadrul secției a II-a, participanții subliniind ineditul datelor prelucrate: Dorana Coșorzeanu, „Noi date privitoare la o sculptură reprezentând pe Tudor Vladimirescu”; Adrian Andrei Rusu, „Un deceniu de istoriografie privitoare la fortificațiile Transilvaniei (1970—1980)”; Ioan Pușcas, „Conceptie și principii unificate în evidență și metodologia de lucru în Arhivele Statului” etc.

În secția a III-a lucrările au ilustrat „Formele și mijloacele noi de valorificare a patrimoniului cultural”, indicându-se fie principii și metode noi de lucru (Ștefan Hurmuzache, „Metodologia cercetării arhivelor străine și propuneri de valorificare”; Marica Grigorescu, „Principii de organizare ale expoziției „Tehnica stampelor în actualitate”; Florin Rotaru, „Valorificarea inventarelor unităților de cult (secolul XIX)” etc.) fie sisteme de analiză în detaliu (Maria Ioniță, „Un elevian pe meșteșugurile Țării Românești la 1858. Pagini inedite de jurnal” Alexandru Tonk, „Valoarea documentară a registrelor școlare din Transilvania”; Vasile Dobrescu, „Izvoarele arhivistice privind ac-

țivitatea băncilor românești transilvănene în evidențierea vieții economice naționale în epoca modernă” Corneliu Tamas, „Transmiterea mesajului patriotic al documentului în activitatea de publicații” etc.)

Complexul domeniu al restaurării și conservării obiectelor de patrimoniu a oferit posibilitatea unui amplu schimb de opinii în cadrul celei de-a IV-a secții, constituită sub titlul „Metode noi în conservarea și restaurarea valorilor patrimoniului cultural național”. Secția s-a bucurat de participarea a numeroși specialiști din întreaga țară, ca o atestare a preocupării permanente în acest domeniu, fiind prezentate rezultatele unor experiențe de durată, dar care se impun ca metode moderne de lucru: Cella Manea, Mihaela Popa, „Investigații fizico-chimice și biologice în slujba restaurării bunurilor bibliofile”; Adriana Ioniuc, „Avantajele folosirii cleiului de pergament în restaurarea pergamentelor”; Corneliu Bucea, „Metode de conservare și restaurare a lemnului” etc.

Comunicările au fost urmate de fructuoase dezbateri, care au subliniat importanța temelor abordate, apreciindu-le ca o contribuție în activitatea de cercetare și valorificare a patrimoniului cultural național.

Excursia de studiu la Centrul dendrologic și la „Tirgul de fete” din Munții Gurghiului s-a constituit ca o inițiativă interesantă a organizatorilor, menită să pună în valoare bogăția naturală și tradițiile locale.

— FLORENȚA IVANIUC —

A 5-a Sesiune de comunicări științifice a Oficiului pentru patrimoniul cultural național al municipiului București

Organizată — în zilele de 8 și 9 iunie 1981 — sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă și a Muzeului de istorie a municipiului București, lucrările sesiunii au fost deschise de Petre Dache, directorul Muzeului de istorie a municipiului București.

Salutind pe participanți, Ion Gălețeanu, secretar de stat la Consiliul Culturii și Educației Socialiste, a subliniat importanța acestor manifestări științifice — expresie a rezultatelor valoroase obținute în depistarea, inventarierea, cercetarea, conservarea și valo-

rificarea științifică a bogatului patrimoniu cultural național, istoric și artistic, aflat în colecțiile publice și particulare din București. În acest context a fost evidențiat faptul că muzeografia și conservatorii — lucrători în cadrul oficiilor de patrimoniu —,

desfășoară, alături de munca de evidență și evaluare, o intensă activitate de cercetare științifică, vizînd integrarea valorilor de patrimoniu în circuitul național și totodată conservarea lor. În aceste vorbitorul a relevat că organizarea unor asemenea sesiuni anuale de comunicări științifice constituie un prilej fericit ca aspectele de istorie locală, — ce se desprind din cercetarea obiectelor de patrimoniu —, să fie judicios integrate în istoria națională, manifestările contribuind în acest mod la îmbogățirea și, totodată, nuanțarea datelor despre unele evenimente și personalități marcante din istoria României.

În continuarea lucrărilor, au fost prezentate comunicările elaborate de istorici, cercetători, muzeografi, arhitecți și conservatori din București și de la oficii județene din țară.

Majoritatea celor 26 de comunicări au avut ca scop prezentarea unor bunuri de patrimoniu aflate în colecții particulare bucureștene, de mare valoare artistică și istorică, multe dintre ele inedite: Elisabeta Bovo — *Piese de artă decorativă franceză în colecțiile particulare din București*; Ruxandra Alamita — *Litografiile de Fantin La Tour în colecția A. Sturdza*; Ana Andreescu — *Exem-*

plare bibliofile în colecția D. Calimachi; Elena Marcu, Floricel Marinescu — *Decorații străine cu valoare deosebită în colecții particulare din București*; Speranța Diaconescu — *Sigilii din colecția D. Calimachi*; Constanța Costea — *O icoană inedită a arhanghelului Mihail*; Carmen Răchițeanu — *Un tablou inspirat de Pieter Brueghel cel Bătrîn*; Cătălina Diaconescu — *Gravuri din colecțiile A. Sturdza și S. Slătineanu*; Ruxandra Dreptu — *Peisajul în acuarelele lui Pallady*; Gh. Kazar — *Stampe japoneze în colecția E. Urdăreanu*; D. Barbu — *O icoană de la Hurez*; Adrian Silvan Ionescu — *Icoane pe sticlă*; Florin Rotaru — *Un manuscris inedit din secolul al XVIII-lea*; Livia Șerban — *Ceasuri în colecții bucureștene*. Restul comunicărilor au abordat diverse aspecte ale muncii de cercetare și valorificare a patrimoniului, precum și probleme legate de conservarea și statutul juridic al bunurilor culturale: Victoria Roman — *Preocupări ale municipiității bucureștene în a doua jumătate a secolului al XIX-lea pentru realizarea unui plan de sistematizare*; Alexandra Beldescu — *Configurări ale decurului anatolian*; Adriana Boescu, Aurel Stroe — *Timpla mănăstirii Săvîndar*; Doina Braicu — *În-*

semnări manuscrise pe cărți tipărite la București în secolul al XVII-lea, aflate în județul Sibiu; Elena Colla — *Vechi tipărituri bucureștene existente într-o colecție particulară din județul Arad*; N. Vasilescu Capsali — *Corespondență inedită N. Titulescu aflată în colecție personală*; Cr. Moisescu — *Meșteri, ispravnici și ditori în Evul Mediu*; Cornel Talos, Cr. Bracacescu — *Piunițe vechi din București*; Emilia Enache — *Valorificarea patrimoniului muzical românesc*; Nora Oancea — *Aspecte ale degradării bunurilor culturale. Măsuri de păstrare și conservare*; Aurel Papadopol — *Considerații asupra picșlor biologice din patrimoniul cultural național*; Marius Alexianu — *Statutul juridic al bunului cultural ce face parte din patrimoniul național aflat în proprietate particulară*.

În concluzie putem aprecia că sesiunea de comunicări din acest an a Oficiului pentru patrimoniu al municipiului București a demonstrat cu prisosință strădania merituosă a muzeografilor de a aduce în circuitul științific și cultural național valori care aflate în proprietate particulară au fost puțin cunoscute și cercetate.

— PARASCHIV MARCU —

„Contribuții călărășene la dezvoltarea muzeografiei românești”

Sub acest generic s-a desfășurat în ziua de 25 iunie în orașul Călărași un simpozion dedicat împlinirii a 30 de ani de existență a muzeului din localitate. Manifestarea, organizată sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Călărași, s-a bucurat de o largă participare a unor intelectuali din oraș și județ, prieteni ai muzeului, a unor specialiști din București legați prin preocupările lor de această parte a țării.

În deschiderea simpozionului, participanții au fost salutați de tovarășul Dumitru Laurențiu, șeful Secției de propagandă a Co-

mitetului județean Călărași al P.C.R., care în cuvîntul său a evocat istoria melegurilor călărășene, lupta comunistilor din acest județ în anii ilegalității pentru o viață mai bună, contribuția oamenilor de cultură localnici la tezaurul de valori naționale, dezvoltarea fără precedent pe care o înregistrează orașul și județul, pe toate planurile, în acești ani. Corespunzător acestei creșteri, se impune realizarea unui salt calitativ și în ceea ce privește activitatea instituției muzeale prin sporirea patrimoniului său, actualizarea expoziției de bază și aducerea ei la zi, intense cercetări în-

treprinse în diferite domenii care să permită organizarea de noi secții cum ar fi de artă plastică și etnografie.

Cuvîntul de salut din partea Consiliului Culturii și Educației Socialiste a fost rostit de Andrei Paleolog, care a urat Muzeului din Călărași succese de prestigiu, pe măsura cerințelor actuale ale muzeografiei românești.

În continuarea lucrărilor simpozionului au fost prezentate comunicări ce s-au axat fie pe momente ale dezvoltării muzeului din localitate, fie pe unele aspecte ale trecutului istoric și a etnografiei județului și orașului Călărași.

În comunicarea, *Muzeul județean Călărași și activitatea cultural-educativă de masă*, prezentată de Viorel Cozma, președintele Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Călărași, s-a efectuat o trecere în revistă a principalelor forme de acțiune ce se impun a fi desfășurate de către muzeu cu publicul, în special cu tineretul, subliniindu-se că „*Muzeul călărășan trebuie să devină o instituție dinamică, cu o sferă largă de activități, circumscrise întregului județ*”. Dintre formele instructiv-educative cele mai importante, au fost amintite: întilnirile periodice dintre cercetători și cetățenii localităților unde se efectuează investigații, cicluri de expuneri tematice în școli, întreprinderi, organizarea de expoziții tematice și itinerante, seri de evocări, sesiuni științifice de comunicări și susținerea, în permanență, în cadrul ziarului județean „Vremuri noi”, a unei rubrici dedicate unor aspecte din istoria localităților județului.

Niță Anghelescu, fondatorul și conducătorul muzeului timp de 20 de ani, a amintit în comunicarea sa *Evocări despre începuturile Muzeului din Călărași*, numeroasele încercări privind stabilirea profilului muzeului, modul cum a sporit patrimoniul instituției, obținerea localului în anul 1956 și inaugurarea primei expoziții de bază de istorie și arheologie la 28 aprilie 1958.

Prof. dr. Bucur Mitrea în comunicarea *Tradiția colaborării dintre Muzeul județean Călărași și Institutul de arheologie — București* a subliniat rodnică conlucrare dintre aceste două instituții încă de la început, numeroasele descoperiri efectuate împreună pe raza județului, descoperiri care au sporit considerabil harta arheologică a Cimpiei Bărăganului.

Românii din Transilvania la Dunăre și implicațiile prezenței acestora în zona Călărașilor, a fost titlul comunicării susținută de dr. Nicolae Dunăre. Pe baza a numeroase documente etnografice, autorul a insistat asupra legăturilor ce au existat permanent între diferitele provincii românești, influențele reciproce atât de pregnant sesizabile în cultura materială și spirituală populară.

Primită cu deosebit interes, comunicarea dr. Petre Diaconu *Contribuția așezării de la Păcuilui lui Soare la dezvoltarea așezărilor de pe Brațul Borcea*, arătând la bază rezultatele cercetărilor întreprinse ani de-a rândul aici, a evidențiat faptul că pe de-o parte la Păcuilui lui Soare a existat o continuitate de locuire ce nu se întrerupe nici în secolele în care migrația popoarelor a produs perturbații serioase în viața populației locale iar, pe de altă parte, că locuitorii așezării au fost autohtoni — români, ce și-au păstrat nealterate cultura materială și spiritualitatea.

Dr. Panait I. Panait a prezentat în comunicarea *Contribuții privind istoricul orașului Călărași* numeroase date inedite și pline de culoare referitoare la evoluția orașului, de la micul târg ce purta numele de Lichirești, la dezvoltarea sa prilejuită de comerțul cu cereale, dezvoltare care a impus construirea în anul 1829 a unei schele și mutarea, după 1853, aici a capitalei județului.

Anghel Pavel, referindu-se la *Contribuții ale Muzeului din Călărași la dezvoltarea muzeografiei românești*, a subliniat aportul colectivului de muzeografi călărășeni, după anul 1964, la realizarea unor muzee de diferite profile, cum ar fi cel din com. Mănăstirea (Alexandru Sahia), Muzeul din Giurgiu, Muzeul din Oltenița,

Muzeul din Roșiorii de Vede și participarea la organizarea unor expoziții republicane de mare amploare, în ciuda faptului că nu avea o tradiție și o experiență bogată. Aceasta impune, în momentul de față, un efort serios pentru aducerea expoziției de bază a Muzeului din Călărași la nivelul celor mai înaintate muzee județene și la organizarea unor noi secții.

Criticul de artă Marin Mihaelache în comunicarea *Perspective muzeografice călărășene*, vorbind despre condițiile actuale existente în județ, despre interesul organelor locale de partid și de stat pentru dezvoltarea muzeului, a sugerat realizarea unei colecții de artă plastică care să constituie începutul organizării unei secții cu un asemenea profil.

În încheierea lucrărilor simpozionului, Petre Vlădă, directorul instituției muzeale călărășene, a prezentat comunicarea *Contribuția cercetătorilor de la Muzeul din Călărași la îmbogățirea patrimoniului muzeal*, arătând că în colecțiile muzeului există în prezent peste 25 000 de piese din care cca 70% sînt de arheologie. Lucrul acesta reclamă o extindere a ariei de cercetare pentru colecționarea de materiale referitoare și la alte epoci istorice.

Participanții la simpozion au asistat, apoi la vernisajul expoziției de grafică și pictură: NIȚĂ ANGHELESCU, organizată în sălile Muzeului din Călărași.

Simpozionul cu tema „Contribuții călărășene la dezvoltarea muzeografiei românești” constituie un început în activitatea acestui muzeu devenit de curînd instituție muzeală județeană, fapt care impune o nouă calitate în întreaga sa activitate.

— ANGHIEL PAVEL —

Florian Dudaș, „Cazania lui Varlaam în vestul Transilvaniei”

După ce a încheiat două cercetări de referință în ceea ce privește prezența tipăriturilor românești vechi din secolele

XVI—XVII în părțile Bihorului — avem în vedere lucrările *Carte românească veche în Bihor, sec. XVI—XVII și Vechile tipărituri*

românești din bisericile Bihorului ambele apărute la Oradea, în 1977 și, respectiv, 1979, — Fl. Dudaș este din nou în atenția

specialiștilor și a bibliofililor, prin volumul *Cazania lui Varlaam în vestul Transilvaniei* rezultat al investigațiilor din biblioteci și de pe teren, ne apare, chiar de la prima consultare, ca interesantă și utilă cercetătorilor din domeniul cărții românești vechi.

Sintetizând nenumărate date și informații asupra exemplarelor din *Cazania lui Varlaam* (1643), depistate în vestul Transilvaniei, Fl. Dudaș dovedește, și de data aceasta, aplicație și sistem în munca de cercetare și valorificare. După o parte introductivă (p. 13—47), în care sint abordate viața și activitatea cărturarului român Varlaam, se prezintă opera sa principală, *Cazania*, cu referiri directe la existența ei în Transilvania (unde s-au depistat peste 200 exemplare), autorul tratează, în cadrul capitolului al II-lea, *Cazania lui Varlaam în vestul Transilvaniei* (p. 47—78), 72 exemplare din acest monument de limbă românească veche, emite considerații analitice, urmărește circulația lor și prezintă copii manuscrise, descoperite în acest stadiu al cercetărilor.

Capitolul al III-lea al lucrării, *Mărturii documentare manuscrise*

pe exemplarele Cazaniei lui Varlaam din vestul Transilvaniei (p. 79—120), valorifică, în raport direct cu posibilitățile de documentare ale autorului, dovezi privind răspîndirea scrisului în limba română, dezbate contribuția *Cazaniei* la afirmarea unității noastre naționale, fără să negligeze mărturiile documentare despre o serie de evenimente istorice, climatologice etc.

Cazania lui Varlaam în vestul Transilvaniei (p. 121—252) este ultima parte a cărții lui Fl. Dudaș. Cele 72 volume descoperite sînt prezentate analitic, în cadrul catalogului. Aici sînt înregistrate nu numai exemplarele imprimate (I. Sătmar; II. Bihor; III. Arad; IV. Zărand; V. Banat) ci și 13 copii manuscrise. Ele ne dovedesc, în fond, nu numai interesul unor cărturari față de mesajul ideatic al *Cazaniei* ci și nevoia spirituală a populației românești din Transilvania, care a găsit în paginile ei diferite precepte de viață și un suport moral în vreme de restrîște.

Desigur că, pe viitor, autorul va trebui să lărgească aria investigațiilor sale în diferite fonduri

arhivistice (documente, cataloage de biblioteci, liste de cărți etc.) care l-ar ajuta, foarte probabil, la depistarea unor exemplare ale *Cazaniei lui Varlaam*, astăzi dispărute sau neidentificate. Aceasta ar lărgi și mai mult aria de răspîndire a lucrării în spațiul istoric transilvănean!

Actuala lucrare a lui Fl. Dudaș beneficiază de o *Bibliografie selectivă* (p. 253—257), judicios alcătuită, de un *Indice de nume și locuri* (p. 258—266) — care facilitează parcurgerea volumului — și de un material ilustrativ, alcătuit din 61 figuri (foi de titlu, xilografuri, coperte, motive grafice și ornamentale, filigrane, notițe de proprietate, diferite mărturii documentare etc.).

Concepută, redactată și realizată după un plan temeinic gândit, lucrarea *Cazania lui Varlaam în vestul Transilvaniei* se înscrie, după opinia noastră, în șirul contribuțiilor științifice de certă valoare, chiar dacă, de la această dată, se vor mai descoperi exemplare tipărite sau copii în manuscrise după opera cărturarului român Varlaam.

————— IACOB MĂRZA —————

„Zilele culturii ferrareze”

În cadrul „Zilelor culturii ferrareze — Italia” în București s-au deschis următoarele expoziții:

- „Artiști ferrarezi” (expoziție de grafică — sala Arghezi);
- „Fresce din palatul Schifanona” și „Delta Padului” (expoziție foto-documentară — holul Teatrului Național);
- „Orașul Ferrara” (expoziție foto-documentară — Institutul de arhitectură „Ion Mincu”);
- „Giovani Boldini” (expoziție de pictură și desen) și „Ceramică italiană din epoca Renașterii” (la Muzeul de artă al R.S.R.);
- „Remo Brindisi” (expoziție de pictură și grafică la Muzeul colecțiilor).

Prezentăm, în cele două cronici, acele manifestări expoziționale grație cărora putem desluși tensiunile și pretențiile, ambițiile și atribuțiile caracteristice activității muzeologice din Italia zilelor noastre.

Giovani Boldini (1842—1931)

Turneul operei lui Giovanni Boldini la București pare să fie continuarea unei fatalități genuine: pictorul care, în țara sa, a fost taxat multă vreme (cu sau fără îndreptățire) drept un reprezentativ numai al perioadei „La

belle époque” și care a făcut glorie doar în magazinele de consignație artistică, este expus astăzi pe simzele multor alte muzee din lume în virtutea unui exil celebrativ, parcă pentru a se încetățeni definitiv faima de a fi

„unul din cei mai internaționali pictori” ori aceea de „cel mai italian dintre pictorii din Paris”.

Nu ne scapă deloc maliția mascată de seninătate a acestei afirmații, maliție strict franțuzească și nici patetismul — foarte pu-

Giovani Boldini, *Femeia în roz*

țin revendicativ dar stinjenitor de vindicativ — al criticii de artă italiene în ceea ce privește valoarea acestui pictor „fost-italian”.

Excelentul catalog care însoțește evenimentul expozițional de la Muzeul de artă prezintă în paginile sale un articol semnat de criticul de artă Carlo Ragghianti și, sub titlul: „Giovani Boldini — itinerarul unei aventuri critice” (se pare că datorat aceluiași critic), o suită de extrase din comentariile apărute de-a lungul unui secol (1867—1967). (Printre semnatarii de odinioară a cronicilor am descoperit cu plăcere nume cunoscute: S. Guitry, B. Berenson, D. Buzzati).

Catalogul excelează deci prin abundența și subterana contrarietate a datelor atât de necesare unui portret social, moral și chiar artistic al acestui pictor, astfel că orice efort de a-l prezenta,

în puținătatea atât de severă a unei cronici, devine rizibil.

Mai curînd (și mai util) să urmărim cele citeva linii sinuoase ale frontului pe care exegeza italiană l-a deschis în războirea declarată tuturor celor ce nu-l gustă și nu-i recunosc exclamativ valoarea artistică.

Acest artist, Giovanni Boldini, așa cum îl prezintă catalogul, a fost transformat din mărturie culturală, în caz „teoretic”, din tic al unei epoci artistice în dovadă de rea-credință, sau de mărginire într-ale „înțelegerii” estetice din partea următoarelor generații.

„Cazul” Boldini este exemplar pentru sesizarea tuturor manevrelor și strategiilor muzeologice căci ne dezvăluie involuntar care este prețul plătit de exegeza partizană și care sînt abuzurile teoretice și speculative la care obligă ambițiile axiologice.

Iată-l pe pictor așa cum îl prezintă epoca sub semnătura celor considerați, ulterior, partizani ai săi: „*prea frivol, de salon, dezinvolt, plăcut, abil, și prea puțin angajat*” — calificat drept „*déshabileur*” și drept „*chic*” (T. Signorini, 1867); „*măestria subordonată din ce în ce mai bine plăcerii simțurilor, artistul decadentei extreme*” (J. E. Blanche, 1931); „*Colecția cea mai entuziasmantă este desigur cea a femeilor. Femeile din aceste picturi sînt iubite și urite, mîngiate și violate*” (R. Calzini, 1933); „*Nimeni ca Boldini nu a știut să picteze personaje sînd jos...*” (Cardona, 1937).

„*Desigur, spîritul său bizar, frivolitatea sa vioaie și elegantă se manifestă în mii de feluri și în acea perioadă, dar întotdeauna se concretizează în valori picturale și nu se pierd în divagații ilustrative*” (A. M. Brizio, 1944).

Proape că uităm, citind juzenile încintări ale unor alți semnatari de cronică, că Boldini a fost contemporan cu Manet, Degas, Lautrec, Van Dongen, cu Ballo și Boccioni etc. Numele acestora aparțin de mult constelațiilor după care arta europeană și-a schimbat și și-a corectat traiectoria; ele aparțin lumii artei; fără nici o pretenție impusă și fără nici o șansă speculată, operele acestor artiști constituie, sui generis, arta lumii moderne.

Carlo Ragghianti jertfește amintirea acestora și nu le așază numele alături de Boldini decît pentru a le reproșa că aceștia au în operele lor ceea ce Boldini era inaptd să posede.

Or, despre Boldini, chiar partizanii săi nu pot aplauda decît afirmația „*cel mai internațional dintre pictori*”. (Aceași diferență întristătoare ca între glorie și succes). Chiar atunci cînd cronicile „*vorbesc de bine*”, Boldini nu poate fi apropiat de nici unul dintre marile nume ale istoriei artei, rămîind eternul contemporan al Acelora, contemporan ce trebuie să fie scuzat pentru incapacitatea de a pune semnul de identitate între succes și glorie.

„*Prea grăbit pentru a fi un Manet, prea puțin crud pentru a fi un Degas...* Boldini avea însă (de la cei doi) subtilitatea și rafinamentul combinației de culori, îndrăzneala compoziției, linia pătrunzătoare așa de acîdă încît se apropie (subl. ns.) de Lautrec”. (I. P. Cabanne, 1963). Deci iată-l

pe pictor: ce n-a putut să fie! Înșăși ideea de a prezenta în această cronică nu picturile lui Boldini, ci tehnica de înscăunare a unui pictor printre marile valori, ne-a fost impusă de dezamăgirea pe care am simțit-o în fața acestor lucrări: „... o operă ce amintește mai degrabă jocul scatoriei și producția de serie, decât

Remo Brindisi

Expoziția prezintă, de fapt, nu-mai ciclul „Istoria fascismului”, celelalte zone „secvențe” ale creației lui Brindisi fiind sugerate în catalogul expoziției prin crochii de analiză comparatistă semnat de Enrico Crispolti.

Remo Brindisi (născut 1918, titular al catedrei de pictură de pe lângă Academia de Belle Arte din Macerata și președinte al Trienalei din Milano) este un pictor contemporan: toate referirile la opera sa sînt mijloace de confruntări cu creația unor pictori contemporani: Guerreschi, Romagnoni, Baj, Maselli, Vacchi, Fieschi, Trubbiani, Vangi. Așadar, ne este greu să prizmăm afirmațiile criticului Crispolti altcumva decît ca neverificabile și apodictice.

Rîndurile prin care cronica de catalog descrie lucrările sînt expresive și cităm din ele cu necesarul bun simț al evitării unor inevitabile parafrazări: „Ciclul *„Istoria fascismului”* a lui Brindisi, format mai ales din douăzeci de tablouri mari în ulei pe pînză, 180 x 120 cm, de o cromatică aproape lividă, cu tonalități albastre dominante, de o luminozitate artificială și deconcertantă amestecate cu tonalități de gri, violet, negru, dar în final întrunite în acea «dominantă» angoasantă, provocatoare și halucinantă”... „... Compoziția este alcătuită dintr-o înghesuială de elemente, într-o continuă mișcare (n.a. contextualitatea metaforică de care vorbeam), aproape ajunse la paroxisumul unei reciproce antropofagii”... „Nu e povestire, ci un coșmar. Dimensiune onirică și vizionară. Ne putem gândi la Goya «negru», din alt punct de vedere la obsedantele prezențe ale unei adunări de «puternici» („rasa stăpînă”) de Le-vini”... „Ciclul este un sabat tragic de răulate; climatul de răutate îl străbate în întregime și nici nu permite să distingem situații

arta” — spunea G. Besson în 1963; și mai mult nu găsim necesar de adăugat.

Așadar, complicitatea impusă unor cronici de epocă, sofismele apte să falsifice imaginea, sacrilegiul altor omisiuni și deturnări de semnificație sînt cîteva dintre inevitabilele vicii ale oricărei politici de „Restaurație axiologică”,

reale, locuri, distanțe «morale» între protagoniști”... „Pentru Brindisi acea istorie a perioadei negre care a durat douăzeci de ani nu este un prilej nici de evocare ideologică, nici de obiceiuri, nici de contemplare istorică... este un coșmar al unei existențialități furibunde. În final, poziția lui Brindisi ar putea să fie cea a ororii provocată într-o conștiință umanistă”.

Ei bine, din acest punct sîntem obligați a ne distanța și a ne despărți de criticul de artă Enrico Crispolti. Într-adevăr Brindisi nu pretinde în picturile sale nici abolirea ideologică a perioadei negre (abolire prin desconspire, prin sarcasmul parafrazării etc.) nici nu incriminează practicile fasciste („nu instaurează «distanțe morale între «protagoniști»”) și nici nu contemplă istorismul perioadei (orice contemplare implică recunoașterea „șansei” de repetare, în alte fenomene, a aceleiași esențe). Toate aceste trei alternative enumerate ca fiind excluse lasă cu greu posibilă pe cea de-a patra: oroare provocată într-o conștiință umanistă.

Pentru că oroarea, în pinzele lui Brindisi, este provocată de distorsiuni optice; mecanismul e aproape simplu: cele mai multe dintre imagini par reeditarea manufacturii și pe suprafață plată, a deformărilor pe care le poate provoca o bucată de sticlă (groasă și accidental bombată, de-a lungul sau de-a latul ei), bucată de sticlă așezată pe o imagine fotografică. Mișcată, sticla dilată detalii, scofilcește segmente din imagine, întinde — ca pe un aluat — grafiile aflate sub partea lentilată a geamului. Straniu, sufocantul, lividitatea — să presupunem bucată de sticlă de calitate inferioară, deci împiedcînd cu albastrul ei verzu și imaginea fotografică — angoasarea, coșmarescul se poate naște deci din așezarea ace-

restaurație făcută din orgolii ne însoțite de autoironie.

Altminteri expoziția este excelentă căci ea a oferit toate datele strict necesare pentru a evalua: opera unui artist, travaliul muzeologic al cursivității și rostul efortului de a atribui o altă valoare decît cea instaurată istoric.

PAUL CORNEL CHITIC —

lei lucăți de sticlă groasă și peste imagini neutre, benigne, nu numai peste fotografiile de epocă pline de Mussolini, Claretta, Victor Emanuele al III-lea, Dino Grandi, Skorzeni — portrete care, măcar din cauza deformărilor pricinuite de amintita sticlă deformatoare, nici măcar nu pot fi recunoscute.

S-ar putea numi, această imbinare pro-tematică, fie prudentă fie semn al predelecției pictorului pentru psihozarea privitorului prin imagineile sale plastice.

Cu certitudine tema „Istoria fascismului” este dublată de o meta-temă exteroară: expresionismul, adjucecat prin informal sau, — cum spune Crispolti — „repropune un fel de continuitate informală în limitele unei figurări redescoperite cu ajutorul materiei lucrurilor”. Cu alte cuvinte, această experiență plastică ni se pare că putea fi făcută și în virtutea altui teme infratematic. Și totuși, faptul că Remo Brindisi acordă disponibilitățile tehnologiilor plastice de ultimă oră cu un subiect dureros și obsesiv, merită toată atenția: capacitățile halucinogene ale tușei sale picturale, forța de a neliniști, de a înfiora epidermic, al unui anume zbcucium în hașură, punerea în slujba figurativului a unor tendințe și „truvaiuri” tematice aparținătoare unor curente contemporane divergente față de clasică practică a figurativului este semnul „reideologizării” artei italiene (ideologizarea din afară, „prin social”, a unei exprimări plastice cere cu necesitate amortizarea tendințelor de inițiere a unor ideologii strict estetice). Expoziția lui Remo Brindisi este, fără îndoială, unul din argumentele ce premerg apariția unui nou manierism în arta contemporană europeană.

PAUL CORNEL CHITIC —

3 — Decebal Țoca

Conducerea de către partid și îndrumarea permanentă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului — izvorul forței combative și revoluționare a presei noastre

MUZEE, COLECȚII, EXPOZIȚII

5 — Prof. Ștefan Cucuș

Expoziția de bază a Muzeului de istorie din Piatra Neamț

L'exposition du Musée d'histoire de Piatra Neamț

The exhibition of the Piatra Neamț Museum of History

Выставка исторического музея в Пятра Нямц.

30 — Elena Teodorescu Ene

Scriitorii și tradițiile militante ale clasei muncitoare — mărturii patrimoniale

Les écrivains et les traditions militantes de la classe ouvrière — témoignages patrimoniaux

The writers and the militant traditions of the working class — patrimony evidence

Писатели и традиции рабочего класса — патримониальные свидетельства.

OPINII — DEZBATERI

37 — Anghel Pavel

„Rolul muzeelor în păstrarea și valorificarea nealterată a patrimoniului etnografic” (dezbatere organizată de Revista Muzeelor și Monumentelor la Sighetu Marmăției, județul Maramureș)

„Le rôle des musées dans le maintien intact et la mise en œuvre du patrimoine ethnographique” (débat organisé par la Revue des Musées et des Monuments à Sighetu Marmăției, Départ. du Maramureș)

„The role played by the museums in the unaltered preservation and the profitable use of the ethnographic patrimony” (a debate organized by the Museums and Monuments Magazine at Sighetu Marmăției, Maramureș County)

Роль музеев в деле охраны и valorификации этнографического патримония. (Обсуждение организованное «Журналом музеев и исторических памятников» в Сигете Мармации, уезд Марамуреш).

MICROINTERVIU R.M.M.

51 — Ion Grigorescu

Cea mai originală activitate a muzeului cu publicul (I) (Răspunde: Claudia Dimiu, specialist la Muzeul literaturii române)

L'activité la plus originale du musée avec le public (I) (Répond: Claudia Dimiu, spécialiste au Musée de la littérature roumaine)

The most original activity of the museum with the public (I) (Answers: Claudia Dimiu, a specialist from the Museum of the Romanian literature)

Самое оригинальное мероприятие музея (I) (Отвечает Клаудия Димиу, специалист Музея румынской литературы).

INSTRUCȚIE — EDUCAȚIE

53 — Decebal Țoca

Din activitatea muzeografilor naturaliști din Suceava

De l'activité des muséographes naturalistes de Suceava

From the activity of the naturalist museographers in Suceava

Деятельность музеографов-натуралистов из Сучавы.

EVIDENȚĂ, CONSERVARE, RESTAURARE

56 — Aurelia Igna

Cîteva aspecte ale cunoașterii structurii obiectelor din piele, pentru prevenirea și combaterea biodeteriorării lor

Quelques aspects de la connaissance de la structure des objets en cuir, afin de prévenir et de combattre leur biodétérioration

Some aspects of the identification of the structure of leather objects allowing to prevent and control their biodeterioration

Некоторые стороны познания структуры кожаных изделий, для предупреждения и борьбы с биовыврождением.

STUDII ȘI COMUNICĂRI

- 62 — Dr. Dan Dumitrescu, Ingmar Weis
Dezvoltarea și valorificarea colecțiilor muzeale de nevertebrate (exclusiv insecte) din fauna României
The development and utilization of the Invertebrate museum collections (without insects) of Romania's fauna
Développement et mise en valeur des collections muséales d'invertébrés (sans insectes) de la faune de Roumanie
Развитие и оценка коллекции музеев беспозвоночных (исключая насекомых) в фауне Румынии
- 79 — Silvia Zderciuc
Contribuții la istoricul ceramicii populare de pe Valea Oltețului. Centrul ceramic Româna, județul Olt
Contributions à l'histoire de la céramique populaire de la Vallée de l'Olteț. Le centre céramique de Româna, Départ. de l'Olt.
Contribution to the history of folk ceramics of Olteț Valley. The Româna ceramics' centre, Olt County
Вклад в историю народной керамики из долины реки Олтец. Центр керамики Романа, уезд Олт.
- 85 — Elena Teodorescu Ene
Considerații pe marginea unor traduceri în limba română aflate în patrimoniul Muzeului literaturii române
Considérations sur quelques traductions en roumain gardées dans le patrimoine du

Musée de la littérature roumaine
Considerations on some translations into Romanian preserved in the patrimony of the Museum of the Romanian literature
Консидерация некоторых переводов на румынский язык в патримонии музея румынской литературы.

CRONICI, RECENZII, INFORMAȚII

- 88 — Otilia Gherghe
Expoziție jubiliară: „60 de ani sub flămuri comuniste”
- 89 — Florența Ivaniuc
„Dezvoltarea patrimoniului cultural național în sprijinul cercetării științifice”
- 90 — Paraschiv Marcu
A 5-a sesiune de comunicări științifice a Oficiului pentru patrimoniul cultural național al municipiului București
- 91 — Anghel Pavel
„Contribuții călărășene la dezvoltarea muzeografiei românești”
- 92 — Iacob Mărza
Florian Dudaș, „Cazania lui Varlaam în vestul Transilvaniei”
- 93 — Paul Cornel Chitic
„Zilele culturii ferareze”
Giovanni Boldini (1842—1931)
- 95 — Paul Cornel Chitic
Remo Brindisi

